

μικροφιλολογικά τετράδια 25

Στην Κύπρο την αέρινη...
Ποιήματα Ελλήνων και ξένων

Ανθολόγηση - Επιμέλεια

Λάμπρος Βαρελάς
Λευτέρης Παπαλεοντίου

Λευκωσία
2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Γεώργιος Μαρτινέλης, Κύπρος (5)
 Γεώργιος Μ. Βίζυηνός, *Το πτωχόν της Κύπρου* (5)
 Στέφανος Μαρτζώκης, Κύπρος (8)
 Κωστής Παλαμάς, Κύπρος (8), *Η Κύπρος πάλι* (10)
 Σωτήρης Σκίπης, *Ύμνος στην Κύπρο* (12)
 Κώστας Βάρναλης, *Ελλάς, Τούρκων, Αμερικάνων* (14)
 Κ. Ν. Κωνσταντινίδης, *Στον ανήλικον ήρωα Ευαγόρα Παλληκαρίδη* (14)
 Πήλιος Ζάγρας, *Μιχαήλ Καραολής* (14)
 Βασίλης Ρώτας, Κύπρος (15)
 Γιώργος Αθάνας, Κύπρος (16)
 Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη, *Ελεγειακό σονέττο για την Κύπρο* (16)
 Γιώργος Σεφέρης, *Ελένη* (17), *Οι γάτες τ' Αι Νικόλα* (19)
 Ζωή Καρέλλη, *Επιτάφιο* (21)
 Χρυσάνθη Ζιτσαία, *Βασίλης Μιχαηλίδης* (22), *Λαλείς μου* (22)
 Γ. Θ. Βαφόπουλος, 45 (22)
 Γιάννης Κουτσοχέρας, *Το φεγγάρι της Λευκωσίας* (23)
 Ρίτα Μπούμη-Παππά, *Ωδή στην Κύπρο* (23)
 Αλεξάνδρα Πλακωτάρη, *Η Πέτρα του Ρωμιού* (25)
 Αντώνης Μυστακίδης-Μεσεβρινός, *Ενδόμυχο στο Λεόντιο Μαχαιρά* (25)
 Γιάννης Ρίτσος, *Αποχαιρετισμός* (26), *Ύμνος και θρήνος για την Κύπρο* (28)
 Ιωάννα Σεφεριάδη-Τσάτσου, *Κύπρος '74* (29)
 Αντρέας Καραντώνης, *Τα πουλιά της Κύπρου μέσα στο σπίτι-φυτό* (30)
 Αντώνης Μάρταλης, *Στο λαό της Κύπρου* (32)
 Νίκος Σημηριώτης, *Ωδή στην Κύπρο* (32)
 Νικηφόρος Βρεττάκος, *Κύπρος* (33), *Ο Πενταδάχτυλος* (34)
 Μενέλαος Λουντέμης, *Όρκος λευτεριάς* (35)
 Γιώργος Αρβανιτάκης, *Απάντηση σε ποίημα του Ευαγόρα Παλληκαρίδη* (35)
 Γιώργος Γεραλής, *Ο ύπνος των εφήβων της Κύπρου* (36)
 Σαράντος Παυλέας, *Όταν ο Μακάριος ο εθνάρχης της Κύπρου εφόρει τον επουρά-
 νιο χιτώνα του* (37)
 Γιωργής Κότσιρας, *Εγκώμιο για την Κύπρο* (39)
 Νάνος Βαλαωρίτης, *Πάφος* (40)
 Λίνα Κάσδαγλη, *Κύπρος '74* (41)
 Ρίτα Μηλιώρη, *Κυρήνεια, σε καλώ στην αναπόλησή μου* (41)
 Αριστοτέλης Νικολαΐδης, *Κυρήνεια, 20 Ιουλίου 1974* (42)
 Έφη Αιλιανού, *Κύπρος 1971* (43)
 Γιάννης Δάλλας, *Κύπρος 1964* (44)
 Ρόδης Προβελέγγιος-Ρούφος, *Ίωνες αιχμάλωτοι στην Κύπρο 480 π.Χ.* (44)
 Δημήτρης Χριστοδούλου, *Κύπρος* (46)
 Νίκος Καρούζος, *Ιούλιος '74, Κύπρος* (49)
 Νίκος Φωκάς, *Αφιέρωμα στην Κύπρο* (50)
 Τίτος Πατρίκιος, *Κρεμάλες στη Λευκωσία* (50)
 Ντίνος Χριστιανόπουλος, *Αυτά τα τέσσερα* (51), *«Σα να κλαίγαν το παιδί τους»* (51)
 Γιώργης Μανουσάκης, *Ο αγνοούμενος* (52), *Στην Πράσινη Γραμμή* (52)
 Κοραλία Θεοτοκά, *Παραλήρημα μ' αφορμή την Κύπρο '74* (53)
 Μαρία Λουκοπούλου-Παττίχη, *Παραλλαγές στο ταξίδι του θανάτου* (53)
 Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *«Φυλακισμένα μνήματα»* (54)

Στο εξώφυλλο: Κεφαλή γυναικείου αγάλματος από ασβεστόλιθο της ελληνιστικής περιόδου, που βρίσκεται στο Κυπριακό Αρχαιολογικό Μουσείο (Λευκωσία). Βλ. Βάσος Καραγιώργης, «Κυπριακό Μουσείο», *Ελληνικά Μουσεία*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1975, σ. 321.

Στο οπισθόφυλλο: Γ. Σικελιώτης, σχέδιο κυπριακού ειδωλίου, που βασίζεται σε φωτογραφία της συλλογής Σεφέρη· περιλήφθηκε σε 30 αντίτυπα πολυτελείας της ποιητικής συλλογής *...Κύπρον, ού μ' εθέσπισεν...* (1955). Βλ. «Κυπριακές» επιστολές του Σεφέρη (1954-1962). Από την αλληλογραφία του με τον Γ. Π. Σαββίδη, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, Λευκωσία, Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, 1991, Επίμετρο αρ. 7 και σ. 163.

μικροφιλολογικά τετράδια 25

Παράρτημα περιοδικού μικροφιλολογικά (αρ. 43)

Λευτέρης Πούλιος, *Καλοκαίρι του '78* (54)
Ντίνος Σιώτης, *Λευκωσία* (55)
Πάνος Κυπαρίσσης, *Αγιάναπα* (56)
Γιώργος Αναγνώστου, *Το μισό φεγγάρι* (57)
Σωτήρης Παστάκας, *Λάπηθος* (58)
Γεώργιος Κάhyaοğlu-Επιστατίδης, *Καρπασιακόν* (59)
Γιάννης Πατίλης, *Εις το μαύρο κουτί της Πανδώρας* (60)
Πάνος Θεοδωρίδης, *Πικρία* (61)
Δημήτρης Καλοκύρης, *Η σελήνη της ηρεμίας* (62)
Νίκος Κατσαλίδας, *Κύπρος* (64)
Σωτήρης Σαράκης, *Εκείνος ο Κύπριος* (64)
Μίμης Σουλιώτης, *Μόντης* (65), *Ποιο είναι το παν* (65)
Ερρίκος Μπελιές, *Κύπρος (Συνεδρίαση, θέμα: Refugees' Committee)* (65)
Ηλίας Γκρης, *Συνάντηση στη Σαλαμίνα* (66)
Γιάννης Σ. Παπαδάτος, *Κύπρος, Μέρρες του 2008 ή Ο μονόλογος του ρόπτρου* (67)
Τασούλα Καραγεωργίου, *Cyprus is for lovers* (68)
Δήμητρα Παυλάκου, *Ελένη Φωκά* (68)
Ηλίας Λάγιος, *Λάγιος Πέρσης* (69)
Δημήτρης Κοσμόπουλος, *Ο Κύπρου Κυπριανός της 9ης Ιουλίου 1821 στην Πλατεία Συντάγματος του 2005* (69)

Francesco Petrarca, [*Κύπρος*] (71)
Pierre de Ronsard, *Επίκληση στην Αφροδίτη για να διαφυλάξει την Κύπρο από τον τουρκικό στρατό* (71)
P.-J. de Béranger, *Το κρασί της Κύπρου* (72)
Elizabeth Barrett Browning, *Κρασί της Κύπρου* (73)
Giosuè Carducci, *Ύμνος στο Σατανά* (74)
Gabriele D'Annunzio, *Τα χαρούπια* (75)
Ροδόλφος Κράους, *Στην Κύπρο* (76)
Louis Aragon, *Πανδώρα* (78)
Geoffrey Grigson, *Τα Λουτρά της Αφροδίτης* (78)
Νικόλα Βαπτσάρωφ, *Επιστολή* (79)
Lawrence Durrell, *Πικρά λεμόνια* (79)
Αnon(ymous) [Christopher Logue], *Η μπαλλάντα του Γρηγόρη Αυξεντίου* (80)
Baptiste-Marrey, *Η Πράσινη Γραμμή (Λευκωσία)* (82)
Εβγκένι Γεφτουσιένκο, *Περιστερώνα* (83)
Νάντια Κεχλιμπάρεβα, *Προσευχή για το νησί του Νότου* (85)
Κόλιο Σέβοβ, *Ζωντανές λέξεις* (86)
Μιχαήλ Μπερμπέροφ, *Νησί* (86)
Καμάλ Αμάρ, *Κύπρος* (86)
Ιόσιφ Μπρότσκι, *Πόλεμος στο καταφύγιο της Κύπριδας* (87)
Herbert Zinkl, *Πρόσφυγας* (88)
Γκεόργκι Κονσταντίνοφ, *Χειμώνας στην Κύπρο* (88)
Yves Bergeret, *Για το ξωκλήσι της Ασίνας* (89)
Kees Klok, *Κύπρος* (90)
Πέδρο Βικούνια, *Λευκωσία 1980* (91)
Gaia Zaccagni, *Ίσαλο* (91)
Dejan Matić, *Το ποίημα της Κύπρου* (92)

Επιλεγόμενα (93-98)

Γεώργιος Μαρτινέλης (1836-1896)

Κύπρος

Επαίχθη ο κόσμος κι άρπαξε την Κύπρο ο προδότης
ο Άγγλος, που δεν έφριξε την Πάργα να πουλήσει,
ο χριστομάχος χριστιανός, του απίστου ο συνωμότης,
που την πολύπαθη φυλή γυρεύει ν' αφανίσει.

Ξευγενισμένος δήμιος ο άγγλος στρατιώτης,
τολμάει τ' ανθρώπου την πνοή στην Κύπρο να εμποδίσει
και σφίγγοντας την άλυσσο, που θλίβει τον λαμό της,
άλλο δεν έχει επάγγελμα στον Τούρκο να φθονήσει.

Αλλά κι εκείθε μ' εντροπή θα 'λθει καιρός να φύγει,
καθώς εβιάσθη τα νησιά ν' αφήσει του Ιονίου,
γιατί ο χυρσός την δύναμη του ελληνισμού δεν πνίγει.

Θα φύγει κι αισθανόμενος την φονική τρομάρα
όταν τον εύρει ο κεραυνός της δίκης του Κυρίου,
θα ενθυμηθεί την άσπονδη του ελληνισμού κατάρα.

Θ. Πυλαρινός, *Μικροφιλολογικά* 20 (2006) 15-16.

Γεώργιος Μ. Βιζυηνός (1849-1896)

Το πτωχόν της Κύπρου (Εγγραφή κατά την ανομβρίαν)

Στην Πόλη, έρημο πουλί
με μάτι δακρυσμένο,
απλώνει το καημένο
το χέρι του με συστολή.

Θαρρείς δεν έχ' αναπνοή.
Ταλαίπωρο παιδάκι!
Λίγο ξερό ψωμάκι
το ξαναφέρει στην ζωή!

– Καλέ μου συ, αφεντικό
με την χρυσή καδένα!

Λυπήσου με κι εμένα,
που 'μαι γυμνό και νηστικό!

Στην Κύπρον η καλοκαιριά
τα κεραμίδια λιώνει·
κι εδώ – Πώς με παγώνει
το κρύο του παλιοβοριά!...

Γιά δώστε με λίγο ψωμί,
να ιδώ αν με ζεσταίνει!
Να ιδώ αν ανασταίνει
το κουρασμένο μου κορμί!...

Πώς με μυρίζουν τα φαγιά
και τα ζεστά ψωμάκια!
Για νηστικά παιδάκια,
τί θέαμα τα μαγερεία!...

Θυμούμαι πρώτα, στο χωριό –
Επείνασα λιγάκι;
Χαλούμι και ψωμάκι,
κι ευθύς εγίνηκα θεριό!

Μα πέρασαν κείν' οι καιροί!
Η Κύπρο μας καμίνι
νομίζεις πως εγίνη,
για να μας λιώσει σαν κερί!

Τα σύννεφα, τόσον καιρό,
ξεχάσανε την στράτα
που τα 'φερνε γεμάτα,
κι εμείναμε χωρίς νερό.

Κι αυτό που σπέρνουν οι γεωργοί
φοβάται να φυτρώσει,
γιατί θα το κορώσει
ο ήλιος κι η ψημένη γη...

Τα ρούχα μου τα γιορτερά,
– Πώς τα θυμούμ' ακόμα! –
το πάπλωμα, το στρώμα,
τα δώσαμε στον αλευρά.

Την μάνα μου μια χαραυγή,
σαν δάφνη μαραμμένη,
– Πεινούσεν η καημένη! –
την θάψαμε στην μαύρη γη!...

Πώς μ' εγελούσεν ο παππάς!
Με είπε – Θα σε φέρει
απ' του Θεού το χέρι
ψωμάκι, κι ό,τι αγαπάς. –

Κι επήγα τόσες πρωινές
στο μαύρο της το μνήμα
κι εφώναξα: (Τί κρίμα!
Ήσαν αδύνατες φωνές.)

– Πεινώ, μανούλα μου, πεινώ!
Έβγαξ' από το χώμα!
Δεν έψησαν ακόμα
κάνα ψωμί στον ουρανό;...–

Εκεί, με σήκωσε χλωμό,
σαν έκλαια μια μέρα,
το χέρι του πατέρα,
που μ' εφιλούσε με καημό.

Πώς μ' ήρθε μια κρυφή χαρά!
Είπα πως θα με δώσει
καμιά κουλούρα, τόση,
που να χορτάσω μια φορά!

Μα κείνος μ' όψη νεκρική,
σε βάρκα μ' έχει βάλει·
και ο βαρκάρης πάλι
σε μια φεργάδα τουρκική.

Και μ' έχουν φέρει μοναχό
να βρω ψωμί να φάγω·
να βρω ψωμί να πάγω
και στον πατέρα τον φτωχό!... –

Ω, σπλαχνισθήτε το μικρό!
Δότε ψωμί να φάγει,
ψωμάκι να του πάγει,
πριν τον ευρεί κι αυτόν νεκρό!

Αττίδες αύραι, Λονδίνο 1883. Τα ποιήματα, επιμ. Ελένα Κουτριάνου,
τ. Α', Αθήνα 2003, σ. 434-437.

Στέφανος Μαρτζώκης (1855-1913)

Κύπρος

Στον Γιώργη Μαρκίδη

Στης Κύπρου την ολόχαρη και μυρωμένη αγγάλη,
της Αφροδίτης άστραφταν τ' αθάνατα τα κάλλη
και μες στη μέθη που σκορπά το μαγεμένο αμπέλι,
αθώρητα πενούσανε σφυρίζοντας τα βέλη.
Και στο γοργό φτερούγισμα, μέσα στην κύπρια νιότη,
γρικούσες σκλάβα να βογγά μονάχη τη θεότη.
Δίνω φτερά στο λογισμό, δίνω φτερά στη σκέψη,
απ' το χρυσό σου το νησί κάτι η ψυχή να κλέψει.
Μ' ακόμη εκεί σφυρίζουνε, μες στης νυχτός τα σκότη,
τα βέλη που πληγώσανε την πλέον ολύμπια νιότη.
Και στην ασάλευτη ησυχιά, λες και γρικιέται αντάμα,
μ' ενός θεριού το μουγκρητό και μιας θεάς το κλάμα.

Απαντα, Αθήνα 1925, σ. 156.

Κωστής Παλαμάς (1859-1943)

Κύπρος

Στο σοφό μας φίλο Ν. Γ. Πολίτη

Καλώς μάς ήρθατε, παιδιά! Στην Κύπρο την αέρινη,
στη Μακαρία τη γη,
στάζει το μέλι διαλεχτό σαν πρώτα; Ακόμα γίνεται
τ' ολόγλυκο κρασί;

Η χαρουπιά η ολόχλωρη λέει τα παλιά και τ' άξια
της αργυρής ελιάς;
Και τ' αηδονάκι τραγουδεί στην ευωδιά του λάδανου
τα πάθη της καρδιάς;

Κι οι ακρογιαλιές λαχταριστές, τ' αραξοβόλια ολόβαθα
και τ' ακροτόπια ορθά,
το καρτερούνε της θεάς το υπέρκαλο ξαγνάντεμα
και δεύτερη φορά;

Καλώς μάς ήρθατε, παιδιά! Στην Κύπρο την πολύχαλη,
στην καρποφόρα γη,

ακόμα η Μοίρα της οργής, η Μοίρα όλων των όμορφων,
ξεσπάει και καταλεί;

Λυσσάει με την αναβροχιά, με την ακρίδα μαίνεται,
χτυπάει με τη σκλαβιά;
Στ' ωραίο πολύπαθο κορμί η αγνή ψυχή δεν έσβησε;
Πέστε το εσείς, παιδιά!

Καλώς μάς ήρθατε, παιδιά, και φέρτε, κελαιδήστε μας
το ευγενικό νησί.
Μες στη βαθιά της αγκαλιά μητέρα η Άσπρη θάλασσα
να κρύψει εσέ ζητεί.

Του κάκου· στεριές, πέλαγα, λαοί τριγύρω σου ήμεροι
και βάρβαροι λαοί
σ' είδανε, σε ορεχτήκανε, και κατά σε χυθήκανε
και Ασία και Αφρική.

Ρωμαίους και Σαρακηνούς, Τούρκους και Φράγκους γνώρισες.
Ω Ροδαφνούσα εσύ,
από τη Δύση ο βασιλιάς κι ο ρήγας σ' ερωτεύτηκαν
απ' την Ανατολή.

Κι απ' τον καιρό που σε ηύρανε θαλασσομάχοι Φοίνικες,
ώς τώρα που σοφά
πατάει σ' εσένα ο Βρετανός, πολλούς αφέντες άλλαξες,
δεν άλλαξες καρδιά.

Κι είναι η καρδιά σου εσέ πιστή, και δένεις με γητέματα,
και πήραν από σε
μια ρίζα τα διαβατικά, και μοίρανε τ' αλλότρια
δική σου χάρη, ω ναι!

Και την Αστάρτη ξέγραψεν η θεία Ποθοκρατόρισα
που γέννησαν οι αφροί,
κι από της Τύρου το Μελκάρθ, και με τα σπλάχνα σου έπλασες
τον Έλληνα Ηρακλή.

Κι αφού πετάξανε οι θεοί, και της Παφίας απόμεινε
συντρίμματα ο βωμός,
η Ροδαφνούσα σου έφτασε, και γίνηκε τραγούδι σου,
και σ' άναψε, καημός.

Και του Ηρακλή το ρόπαλο το πήρε και κυνήγησε
τον ξένο, εκδικητής,
κι εσέ λημέρι του έκαμε, το κάλεσμα προσμένοντας
το μέγα, ο Διγενής.

Εσύ κρυφοζωντάνεψες, ωραίο νησί, και φύλαξες,
εσύ τα προσκυνάς,
της Ρωμιοσύνης τα είδωλα· της Ομορφιάς το είδωλο
και της Παληκαριάς.

Από τα κέδρα του Όλυμπου σκαλίστε γοργοκάραβα,
Ω Ακρίτα! Ω Ροδαφνού!
Ή κάμετε καράβια σας τα ολάνθιστα κι ολόδροσα
φτερούγια του Απριλιού.

Και των Ελλάδων τα νεκρά ακρογιάλια γύρα φέρτε τα,
ξυπνήστε ένα βοριά,
απλώστε ένα τρικύμισμα, κι αστράφτε εμπρός και μέσα μας
τα ωραία, τα δυνατά.

Καλώς μάς ήρθατε, παιδιά! Σ' εσένα, Κύπρο αέρινη,
ω Μακαρία γη,
πήγεν ο μέγας Έρωτας και χτύπησε κι ανάβρυσε
θαματουργή πηγή.

Στοιχειό οργισμένο την πηγή βαθιά την καταχώνιασε.
Ω χέρι ονειρευτό,
που πάντα σε προσμένουμε, ξεσκέπασε, και φέρε μας
το αθάνατο νερό!

Καλώς μάς ήρθατε, παιδιά! Στην Κύπρο την αέρινη,
στη Μακαρία τη γη,
στ' ωραίο πολύπαθο κορμί η αγνή ψυχή δεν έσβησε.
Και ζει, και ζει, και ζει!

Πολιτεία και μοναξιά, 1912. Απαντα, τ. 5, Αθήνα, Γκοβόστης, 1964, σ. 334-336.

Η Κύπρος πάλι

*Αφιερώνεται στο φίλο Ν. Κ. Λανίτη,
τον κύπριον πρωταθλητή*

«Καλώς μάς ήρθατε, παιδιά!» Και είχες, φωνή, τη χάρη
που έχει της μάνας το φιλί,
φωνή, λαχτάρα στην καρδιά, στ' αυτιά ιερό τροπάρι,
στα μάτια ανατολή.

Τέτοιο ένα «χαίρε» όλους, απάνου από τα χρόνια, νέους,
κάτου από τ' άστρα τ' αττικά,

σταυραδερφών προσκύνημα, Κυπριώτες και Αθηναίους
μας έσμιξε γλυκά.

Η Κύπρος. Καιροί περάσαν. Τώρα είν' ορμή κι η οργή της.
Με τίνασμ' άξαφνο γοργό
φτερώνει η γαλανόλευκη δαρμένο το κορμί της:
«Τί; Ελλάδα είμαι κι εγώ!»

Και ακούστε: Πολεμόχαρη, νά! η Κύπρος μάς φωνάζει
(Βάλε το χέρι σου ο Χριστός!)
Πλάι της η δωδεκάνηση Ροδόνηφη στενάζει,
και κλαίω γονατιστός.

Δεν κλαίω. Αγώνων επικών με συνεπαίρνει η φούρια,
στον τοίχον άρματα παλιά
τρίζουν, στου Ρήγα μουσική πρωτάκουστη τα θούρια,
κυπριώτικη λαλιά.

Κιτρινισμένα στα χαρτιά, πυρώστε μας τα χείλη,
τραγούδια πατριωτικά,
τον ήρωα με το γέριχο να ιδούμε καριοφίλι,
που πέφτει ή που νικά.

Ρήγαινα ολύμπια μυστική, χώρια από τα λιοβόρια
της θλίψης και της αλλαγής,
ίδια η θωριά σου, τ' όνομα κι αν άλλαξες. Πανώρια,
τη φύτρα σου ευλογείς.

Και ω που παναρμονίζετε, φροντίδα εσύ κι ελπίδα,
σεμνή βοηθήτρα των Εθνών,
τη Δίκη για όλους τους λαούς πίσω απ' την ίδια ασπίδα
νέων άνοιγμα ουρανών!

Μα εγώ είμ' αρχαίος. Ωραίου, χλωρού, νιοφυτρωμένου κόσμου,
Μούσα, ποιητή μη με κρατείς!
Πατρίδα μου, τις μοίρες σου ν' αντιλαλήσω δος μου,
δεν είμαι λαλητής.

Γύρω οι πατρίδες, και παντού κι ολόμεσα η Πατρίδα
που όλες τις λείει, όλες τις κλειει.
Μα ο ξένος, όποιος, θησαυρός, πυρσός, τρανός, η ακρίδα.
Και ό,τι κερνά, χολή.

Μόνος μεγαλοδύναμος, Κύριος Κυρίων, υπάρχει,
κι είναι του Γένους ο Θεός.
Πορφύρα αποκαλυπτική το ράσο σου, Ιεράρχη,
και η Κύπρος σου, ναός.

Χώρες, χωριά, έν' αλάλαγμα και ο άνθρωπος και η φύση,
το κύμα, το βουνό, ο δρυμός,
φωτιά άναψε και κόρωσε στο πράο μεγαλονήσι,
όπου φωτιά, βωμός.

Σαν της εικόνας Φειδιακής, κομμένα της τα χέρια
δεν είναι της αγίας Μητρός,
για τα σφιχταγκαλιάσματα σας καρτερούν ακέρια,
γενναίοι, θα 'ρθεί ο καιρός.

Φουντώνουν πλάσματα κι οι αγνοί, βρίσκουν γονιό και τα έρμα,
φωνή του Υψίστου, φωνή λαού.
Σαν άστρου, σα ματιού ένα φως παραφυλάει στο τέρμα
του δρόμου σας, μακριού.

«Καλώς μας ήρθατε παιδιά». Ξανά η φωνή τη χάρη
θα 'χει του μητρικού φιλιού,
θα ηχολογήσει και η φωνή, δοξαστικό τροπάρι.
Κι η ανατολή; Του ηλιού.

1931

Απαντα, τ. 11, ό.π., σ. 133-135.

Σωτήρης Σχίπης (1881-1952)

Ύμνος στην Κύπρο

Αφιερωμένο στο Νικόλαο Λανίτη

Κύπρο, πώς να σε πω; – μικρήν Ελλάδα,
ή της Ελλάδας κόρη, ή Ελλάδα ακραία;
Μα όπως και να σε πω, Εσύ λαμπάδα
και στους αιώνες μέσα πανωραία.

Αλλόγλωσσοι και βάρβαροι κουρσάροι
δεν μπόρεσαν να σβήσουνε το φως σου.
Αδώνιδες κι Ακρίτες με τη χάρη
της Θεάς σου γεννιούνται στο έδαφός σου.

Σαν τα φυτά που δεν ανθούν πιο πέρα,
σαν τ' άνθη που είναι ξέχωρα δικά σου
και κάνουν τον Κυπριώτικον αγέρα
να ευωδιάζει μαζί με τ' όνομά σου.

Απ' τα κλαριά μιας χαρουπιάς σου η Λύρα,
κρέμεται πάντα εκεί,
του Βασιλιά σου του Ύμνωδού Κινύρα...
Κι η μελωδία της αντηχεί.

Στην πνοή των Αυρών και των Ζεφύρων!...
Κόρες σου εσέ ακριβές οι Ροδαφνούσες,
ω Χώρα των Ερώτων και των Μύρων,
ω Νησί φιλημένο από τις Μούσες!

Είμ' ευτυχής που σε είδα, που τα δώρα
έφαλλα τα κρυφά σου – χελιδόνι! –
και πιο ευτυχής αν θена ζω την ώρα
της Λευτεριάς σου, που έρχεται, σιμώνει.

Μ' αν είσαι με τς αθθούς του γλυκανίσου
και με τα ροδοστάματα πλασμένη,
είσαι και Μάνα της Συγκλητικής σου,
ω Μεγαλόνησο αντρειωμένη!

Και με του Αντρόνικου σου την ψυχή,
στα Μαρμαρένια Αλώνια,
πόσες φορές δεν πάλεψες Εσύ
με το Χαμό; Και βγήκες απ' τα χρόνια

πάντα ξανανιωμένη, – άξαφνο φύλλο
άνοιξης νέας! – Γιατί στην αγκαλιά σου
κρατάς σα φυλαχτό το Τίμιο Ξύλο,
που σου 'φερε η Βυζαντινή Κυρά σου.

Και δεν μπορεί κανένα ξένο χέρι
να σου το πάρει δίχως να καεί,
ω Κύπρο, από το Θείο Περιστέρι
τρισαγιασμένη, ω Κύπρο Ελληνική.

Είμ' ευτυχής που σε είδα, που τα δώρα
έφαλλα τα κρυφά σου – χελιδόνι! –
και πιο ευτυχής αν θена ζω την ώρα
της Λευτεριάς σου, που έρχεται, σιμώνει!...

Ελληνική Δημιουργία 43 (15 Νοεμβρ. 1949) 849-850.

Κώστας Βάρναλης (1884-1974)

Ελλάς, Τούρκων, Αμερικάνων

- Αν στην Κύπρο την ακραία
συμμορφώσεις τα Μεμέτια
κι αν των ΗΠΑ τα μπερκέτια
τα ξηλώσεις στον Περαία...
- Πότε; Πότε οι θείες γιορτές;
- Και ρωτάς; Του Αγίου Ποτές!
Σένα διώξαν απ' τη γη σου,
ΗΠΑ, Τούρκοι, στρατηγοί σου!

Οργή λαού και άλλα μεταθανάτια ποιήματα, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης,
Αθήνα, Κέδρος, 1975, σ. 76.

Κ. Ν. Κωνσταντινίδης (1885-1971)

Στον ανήλικον ήρωα Ευαγόρα Παλληκαρίδη

Τιμή για την πατρίδα ο θάνατός σου.
Το αίμα των δεκαεφτά σου χρόνων
τεράστιος θα γίνει ωκεανός
να πνίξει τη γενιά των δολοφόνων.
Και στο ιερό ποτήρι σταλαγμένο
θα μένει της φυλής δώρο αγιασμένο.

Φιλολογική Πρωτοχρονιά, Αθήνα 1959 / Πνευματική Κύπρος 43 (Απρ. 1964) 177.

Πήλιος Ζάγρας (Απόστολος Κωνσταντινίδης, 1888-1968)

Μιχαήλ Καραολής

Μες στο κελλί του σέρνονταν βαριά αλυσοδεμένους!
Στην άκρη, ξεροκόμματο ψωμιού και σε τσανάκι
λίγο μπαγιάτικο νερό, κι εκείνο θολωμένο...
Μα δεν παραπονιότανε, δε γόγγυζε, μονάχα

παρακαλούσε το Θεό, για του Χριστού τη χάρη,
να λευτερώσει το νησί, τους τύραννους να διώξει.
Κι η πόρτα τριζοβόλησε και το κελλί εφωτίστη.
Προβάλλει ο Χάρντιγκ γελαστός, σ' ένα σαμνί καθίζει

κι έτσι γλυκόφωνα μιλεί στον αλυσοδεμένο:
«Τα νιάτα σου, η λεβεντιά κι αυτή η ομορφιά σου
με συγκινούν, Καραολή, και θέλω να σε σώσω·
φτάνει μονάχα να μου πεις ο Διγενής ποιος είναι,

ποιο τ' όνομά του το σωστό και πού 'ναι τος κρυμμένος.
Αλλέως μη στοχάζεσαι, τέτοιο μη βάλει ο νους σου,
τον ήλιο πως θα ξαναδείς, πως στη ζωή θα μείνεις.»

«Αφού επιμένεις, θα στο πω, κι αν θες μην το πιστέψεις:
Δεν ζει στην Κύπρο Διγενής, ζουν μόνο Διγενήδες!...».

Ταχυδρόμος, Αλεξάνδρεια, 27.1.1957 / Κύπριοι εθνομάρτυρες, Αλεξάνδρεια 1957.

Βασίλης Ρώτας (1889-1977)

Κύπρος

Η Κύπρη του έρωτα η θεά η πολύμνητη Αφροδίτη
μ' έβγαλε Κύπρο, όνομα στον κόσμο ξακουσμένο
και μ' έκαμε της λευτεριάς νησί και της αγάπης.
Όμως επάνω απ' τη σγουρή την αγχαλιά του πόντου
ήρθ' ο εχθρός και μου πατάει το τρυφερό κορμί μου
και μέσα την καρδιά μου τρώει η πιο πικρή τυράννια.

Πρώτα οι αγώνες ήντουσαν παιχνίδια, σαν αστέρι
έλαμπε η γη στης λευτεριάς την άνοιξη ανθισμένη
κάθε πουλάκι είχε φωλιά, κάθε άνθος τ' άρωμά του
κάθε καρπός τη γλύκα του κι εγώ 'μουνα κυψέλη
που όλη αχολόγαε το γλυκό τραγούδι της αγάπης
κι έλαμπε σαν μητρόπολη με τα κεριά αναμμένα.

Αχ που της δυνατής θεάς η ευλογημένη χάρη
που στα σεμνά της γόνατα μ' έχει νανουρισμένη
χλοερές πλαγιές ολάνθιστες βραγιές και περιβόλια
και χρυσορόδινοι γιαλοί με σμάρια τα καράβια
με την αγάπη να 'ρχονται με τον καημό να φεύγουν,
βλέπουν στα πίσω του καιρού τα μάτια μου και κλαίνε.

Τραγούδια της αντίστασης, Αθήνα 1982, σ. 89.

Γιώργος Αθάνας (1893-1987)

Κύπρος

Άνθισαν τάχα οι λεμονιές στης Κύπρου τα περβόλια;
Άνοιξαν τα τριαντάφυλλα; Μοσκοβολούν οι κρίνοι;
Τάχα οι βαρκούλες φεύγουνε από τ' αραξοβόλια
να προπαντήσουν στ' ανοιχτά τη νικηφόρα ειρήνη;

Απ' τ' ακρογιάλια του νησιού φυσάει τ' αγέρι πρίμα
να 'ρθούμε απ' την Ανατολή ψηλά κατά τη Δύση;
Το αφρόλευκο, που γέννησε την Αφροδίτη, κύμα
φεύγει απ' την Πάφο πρόσχαρο στο Φάληρο να σβήσει;

Και τ' άλλο κύμα, το τρανό, που ηλιόλουστο φουσκώνει
στο Αιγαίο, στο Ιόνιο, στο Μυρτώο, στο πέλαγο της Κρήτης
κι ωσάν με πόνο μητρικό την αγκαλιά του απλώνει,
θα φτάσει τάχα στο νησί τώρα της Αφροδίτης;

Κύμα ιερό, που σ' έφκιασε πολλών αιώνων δάκρυ
και κρύβεις την απαντοχή και κρύβεις την ελπίδα,
αγκάλιασέ μας το νησί απ' άκρη σ' άλληνη άκρη
και δος του το γλυκό φιλί που λαχταρά η Πατρίδα!

Πνευματική Κύπρος 219-220 (Δεκ.-Ιαν. 1979) 127-128.

Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη (1898-1977)

Ελεγειακό σονέττο για την Κύπρο

Νησί του μαρτυρίου και της θυσίας
Κύπρος, του Αιγαίου ευδιασμένο κρίνο,
πώς να δεχτεί η ψυχή το σπαραγμό σου εκείνο,
το ρήμαγμα, το σκλάβωμα της Καρπασίας!

Θύμα της βαρβαρότητας, της απληστίας,
το σπαραγμό μου για σπονδή σου δίνω
στο μαρτυρίου σου την ώρα και το θρήνο
για σε, την εκλεκτή της Ιστορίας.

Κύπρος γλυκιά, πολύπαθη αγιασμένη
Ελληνοπούλα, που πάντα σου και τώρα
ακόμα πιο πολύ, στο αίμα σου λουσιμένη.

Βυζαντινή μου Παναγιά, θρυμματισμένη
Παφία, που σου ρήμαξαν τη χώρα,
βόηθα την Κύπρο σου την αγιασμένη
από θνητούς κι από θεούς, αγαπημένη!

Αρατε πόλας, επιμ. Άννα Κατσιγιάννη, Αθήνα, ΕΛΙΑ, 1991, σ. 69.

Γιώργος Σεφέρης (1900-1971)

Ελένη

ΤΕΥΚΡΟΣ: ...έξ γῆν ἑναλίαν Κύπρον, οὐ μ' ἐθέσπισεν
οἰκείν Ἀπόλλων, ὄνομα νησιωτικὸν
Σαλαμίνα θέμενον τῆς ἐκεῖ χάριν πάτρας.

ΕΛΕΝΗ: Οὐκ ἦλθον ἐς γῆν Τρωάδ', ἀλλ' εἶδωλον ἦν.

ΑΓΓΕΛΟΣ: Τί φῆς;
Νεφέλης ἄρ' ἄλλως εἶχομεν πόρους πέρι;
Εὐριπίδης, Ἐλένη

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες».

Αηδόνι ντροπαλό, μες στον ανασασμό των φύλλων,
συ που δωρίζεις τη μουσική δροσιά του δάσους
στα χωρισμένα σώματα και στις ψυχές
αυτών που ξέρουν πως δε θα γυρίσουν.
Τυφλή φωνή, που ψηλαφείς μέσα στη νυκτωμένη μνήμη
βήματα και χειρονομίες· δε θα τολμούσα να πω φιλήματα·
και το πικρό τρικύμισμα της ξαγριεμένης σκλάβας.

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες».

Ποιες είναι οι Πλάτρες; Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;
Έζησα τη ζωή μου ακούγοντας ονόματα πρωτάκουστα:
καινούργιους τόπους, καινούργιες τρέλες των ανθρώπων
ή των θεών·

η μοίρα μου που κυματίζει
ανάμεσα στο στερνό σπαθί ενός Αίαντα
και μιαν άλλη Σαλαμίνα
μ' έφερε εδώ σ' αυτό το γυρογιάλι.

Το φεγγάρι

βγήκε απ' το πέλαγο σαν Αφροδίτη·
σκέπασε τ' άστρα του Τοξότη, τώρα πάει να 'βρει
την καρδιά του Σκορπιού, κι όλα τ' αλλάζει.
Πού είν' η αλήθεια;

Ήμουν κι εγώ στον πόλεμο τοξότης·
το ριζικό μου, ενός ανθρώπου που ξαστόχησε.

Αηδόνι ποιητάρη,
σαν και μια τέτοια νύχτα στ' ακροθαλάσσι του Πρωτέα
σ' άκουσαν οι σκλάβες Σπαρτιάτισσες κι έσυραν το θρήνο,
κι ανάμεσό τους – ποιος θα το 'λεγε – η Ελένη!
Αυτή που κυνηγούσαμε χρόνια στο Σκάμαντρο.
Ήταν εκεί, στα χείλια της ερήμου· την άγγιξα, μου μίλησε:
«Δεν μπήκα στο γαλαζόπλωρο καράβι.
Ποτέ δεν πάτησα την αντρωμένη Τροία».

Με το βαθύ στηθόδεσμο, τον ήλιο στα μαλλιά, κι αυτό το ανάστημα
ίσκιοι και χαμόγελα παντού
στους ώμους στους μηρούς στα γόνατα·
ζωντανό δέρμα, και τα μάτια
με τα μεγάλα βλέφαρα,
ήταν εκεί, στην όχθη ενός Δέλτα.

Και στην Τροία;

Τίποτε στην Τροία – ένα είδωλο.
Έτσι το θέλαν οι θεοί.
Κι ο Πάρης, μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα νά ήταν πλάσμα ατόφιο·
κι εμείς σφαζόμασταν για την Ελένη δέκα χρόνια.

Μεγάλος πόνος είχε πέσει στην Ελλάδα.
Τόσα κορμιά ριγμένα
στα σαγόνια της θάλασσας στα σαγόνια της γης·
τόσες ψυχές
δοσμένες στις μυλόπετρες σαν το σιτάρι.
Κι οι ποταμοί φουσκώναν μες στη λάσπη το αίμα
για ένα λινό κυμάτισμα για μια νεφέλη
μιας πεταλούδας τίναγμα το πούπουλο ενός κύκνου
για ένα πουκάμισο αδειανό, για μιαν Ελένη.
Κι ο αδερφός μου;

Αηδόνι αηδόνι αηδόνι,
τ' είναι θεός; τί μη θεός; και τί τ' ανάμεσό τους;

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες».

Δακρυσμένο πουλί,
στην Κύπρο τη θαλασσοφιλήτη
που έταξαν για να μου θυμίζει την πατρίδα,
άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι,
αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι,
αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιάσουν
τον παλιό δόλο των θεών·

αν είναι αλήθεια
πως κάποιος άλλος Τεύκρος, ύστερα από χρόνια,
ή κάποιος Αίαντας ή Πρίαμος ή Εκάβη
ή κάποιος άγνωστος, ανώνυμος, που ωστόσο
είδε ένα Σκάμαντρο να ξεχειλάει κουφάρια,
δεν το 'χει μες στη μοίρα του ν' ακούσει
μαντατοφόρους που έρχονται να πούνε
πως τόσος πόνος τόση ζωή
πήγαν στην άβυσσο
για ένα πουκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη.

Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1981, σ. 239-242.

Οι γάτες τ' Άι Νικόλα

Τὸν δ' ἄνευ λύρας ὁμως ὕμνωδεῖ
θρῆνον Ἐρινῶς
αὐτοδίδακτος ἔσωθεν
θυμὸς, οὐ τὸ πᾶν ἔχων
ἐλπίδος φίλον θράσος.
Ἀγαμέμνων, 990 ἐπ.

«Φαίνεται ο Κάβο-Γάτα...», μου είπε ο καπετάνιος
δείχνοντας ένα χαμηλό γιαλό μέσα στο πούσι
τ' άδειο ακρογιάλι ανήμερα Χριστούγεννα,
«...και κατά τον Πουνέντε αλάργα το κύμα γέννησε την Αφροδίτη·
λένε τον τόπο Πέτρα του Ρωμιού.
Τρία καρτίνια αριστερά!»
Είχε τα μάτια της Σαλώμης η γάτα που έχασα τον άλλο χρόνο
κι ο Ραμαζάν πώς κοίταζε κατάματα το θάνατο,
μέρες ολόκληρες μέσα στο χιόνι της Ανατολής
στον παγωμένο ήλιο
κατάματα μέρες ολόκληρες ο μικρός εφέστιος θεός.
Μη σταθείς ταξιδιώτη.
«Τρία καρτίνια αριστερά» μουρμούρισε ο τιμονιέρης.

...ίσως ο φίλος μου να κοντοστέκουνταν,
ξέμπαρκος τώρα
κλειστός σ' ένα μικρό σπίτι με εικόνες
γυρεύοντας παράθυρα πίσω απ' τα κάδρα.
Χτύπησε η χαμπάνα του καραβιού
σαν τη μονέδα πολιτείας που χάθηκε
κι ήρθε να ζωντανέψει πέφτοντας
αλλοτινές ελεημοσύνες.

«Παράξενο», ξανάειπε ο καπετάνιος.
«Τούτη η καμπάνα – μέρα που είναι –
μου θύμισε την άλλη εκείνη, τη μοναστηρίσια.
Διηγότανε την ιστορία ένας καλόγερος
ένας μισότρελος, ένας ονειροπόλος.

»Τον καιρό της μεγάλης στέγνιας,
– σαράντα χρόνια αναβροχιά –
ρημάχτηκε όλο το νησί·
πέθαινε ο κόσμος και γεννιούνταν φίδια.
Μιλιούνια φίδια τούτο τ' ακρωτήρι,
χοντρά σαν το ποδάρι ανθρώπου
και φαρμακερά.
Το μοναστήρι τ' Άι Νικόλα το είχαν τότε
Αγιοβασιλείτες καλόγεροι
κι ούτε μπορούσαν να δουλέψουν τα χωράφια
κι ούτε να βγάλουν τα κοπάδια στη βοσκή·
τους έσωσαν οι γάτες που αναθρέφαν.
Την κάθε αυγή χτυπούσε μια καμπάνα
και ξεκινούσαν τσούρμο για τη μάχη.
Όλη μέρα χτυπιούνταν ως την ώρα
που σήμαιναν το βραδινό ταγίνι.
Απόδειπνα πάλι η καμπάνα
και βγαίνουν για τον πόλεμο της νύχτας.
Ήτανε θαύμα να τις βλέπεις, λένε,
άλλη κουτσή, κι άλλη στραβή, την άλλη
χωρίς μύτη, χωρίς αυτί, προβιά κουρέλι.
Έτσι με τέσσερις καμπάνες την ημέρα
πέρασαν μήνες, χρόνια, καιροί κι άλλοι καιροί.
Άγρια πεισματικές και πάντα λαβωμένες
ξολόθρεψαν τα φίδια μα στο τέλος
χαθήκανε· δεν άντεξαν τόσο φαρμάκι.
Ωσάν καράβι καταποντισμένο
τίποτε δεν αφήσαν στον αφρό
μήτε νιαούρισμα, μήτε καμπάνα.
Γραμμή!

Τί να σου κάνουν οι ταλαίπωρες
παλεύοντας και πίνοντας μέρα και νύχτα
το αίμα το φαρμακερό των ερπετών.
Αιώνες φαρμάκι· γενιές φαρμάκι».
«Γραμμή!» αντιλάλησε αδιάφορος ο τιμονιέρης.

Τετάρτη, 5 Φεβρουαρίου 1969

Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1981, σ. 271-273.

Ζωή Καρέλλη (1901-1998)

Επιτάφιο

10.30' η ώρα το πρωί
και του μηνός Αυγούστου η 8η:
ακούονται ψαλμοί στο ραδιόφωνο.
Ίσες και ίδιες για τον κάθε άνθρωπο
οι επιβλητικές ευχές και ικεσίες,
λόγια τα βαρυσήμαντα, ανθρώπινα και θεϊκά,
ξεπροβοδάνε το νεκρό, πράο,
ωραίο στην ακίνητη ανάπαυσή του.

Τη γενναιότητα στην κίνησή του συλλογίζομαι
και την ασίγηστη προσπάθεια,
καθώς, τώρα, τον έχει πάρει η απόλυτη σιγή.

Την ώρα της νεκρώσιμης ακολουθίας,
η κάθε κίνηση ορίστηκε να σταματήσει,
η κήδεψή του για να τιμηθεί.
Σε ορισμένα μαγαζιά, στη γειτονιά,
η πόρτα έχει κλείσει, σε άλλα μένει ανοιχτή
και στέκεται σ' αυτή ο μαγαζάτορας
κοιτάζοντας αόριστα. Περνούν διαβάτες λιγοστοί.
Άλλοι έχουνε σχηματίσει μικρούς ομίλους
και συζητούν σε τόνο χαμηλό.
Σημάδι σπάνιο, τα τροχοφόρα έχουνε χαθεί.

– Εκεί όμως, στου Κύκκου τη Μονή, στις Παναγίας το Θρονί,
καθώς στον τάφο θα σε κατεβάζουν,
για σένα θα κορυφωθεί ολόλογμός ο μέγας
– των γυναικών ιδίως που θα θρηνούν γοερά,
γιατί στο Ανάστημά σου αναγνωρίζανε τη χάρη
στη ζωή κι εκείνη την ελπίδα που στον άξιο
ο θάνατος μπορεί να παραδώσει μοναχά.

Χαίρε, ανθρώπινη μορφή, χαίρε λαλιά
που έφτασες στη σιωπή ενδόξως.
Μακάριε, Συ που τ' όνομά σου καταξίωσες
και σήμερα τον ορισμό του συμπληρώνεις.
Γιατί μακάριος αληθινά εκείνος είναι
που ζώντας σε ψηλή υπακοή,
παραδεχόμενος την πάλη,
μαθαίνοντας ακόμα και τη συντριβή,
δεν παύει να πιστεύει σε κείνο
που ψηλότερη βουλή ορίζει.

Δεν επιζήτησες να υψωθείς,
ακέρια η ορθόδοξη, χριστιανική ψυχή σου,
η Παρουσία σου βεβαίωση, ορθή απόφαση
δαχτυλοδείχνει το δοκιμαζόμενο νησί.

Πνευματική Κύπρος 203-204 (1977) 313.

Χρυσάνθη Ζιτσαία (1902-1995)

Βασίλης Μιχαηλίδης

Σε λύρα εσύ δεν τόνισες με λόγο φλογερό
– Βάρδε επικέ τιτάνα –
Πάνω σ' ατσάλι χτύπησες με σίδηρο πυρό
τον Εθνικόν Παιάνα.

Λαλείς μου

Στην εγγονή μου

Ίντα λαλείς τζαι δεν γρικώ τα λόγια σου τ' αλλιώςτικα.
Σαν νότες άλλης μουσικής ηχούν στ' αυτιά μου.
Μα όταν, κοροούδα μου, λαλείς εσού τα τζυπριώτικα,
λαλούν αηδόνια και πουλιά μες στην καρδιά μου.

Ψηφίδες, «Της γλυκείας χώρας Κύπρου» (1973). Αφιέρωμα στην Κύπρο,
Θεσσαλονίκη, Σύνδεσμος Φιλίας Ελλάς - Κύπρος, 1993, σ. 60, 66.

Γ. Θ. Βαφόπουλος (1903-1996)

45

Ο φτωχός Κίσιγκερ, που 'χε γλιτώσει
απ' τα φριχτά του Χίτλερ κρεματόρια,
το Βιετνάμ και την Κύπρο πάει να σώσει,
με ύμνους θρησκευτικούς και μ' ορατόρια.

Με του Δαβίδ τη λύρα στο ένα χέρι,
δεν ξεχνά των προγόνων του τα πάθη.

Γι' αυτό, στο άλλο κρατώντας περιστέρι,
το νόημα της Ειρήνης έχει μάθει.

Με χαρά και συγκίνηση μεγάλη,
προσμένει ένα καινούργιο Νόμπελ πάλι.

Απαντα τα ποιητικά, Πρόλογος Γ. Κεχαγιόγλου, Θεσσαλονίκη 1990, σ. 323.

Γιάννης Κουτσοχέρας (1904-1994)

Το φεγγάρι της Λευκωσίας

Το φεγγάρι απόψε σιωπηλό
περπατάει στο ανήσυχο πλακόστρωτο της Λευκωσίας.

Είναι το ίδιο φεγγάρι
που έλουζε την Αφρόεσσα.
Και ριγούσε το κορμί
και ο γιαλός.
Κι όλη η Κύπρος του Κινύρα, του Ευαγόρα αναριγούσε.

Τώρα το φεγγάρι σιωπηλό
στο άγρυπνο πλακόστρωτο της Λευκωσίας
καρτερεί την τρανή ώρα να ροδίσει η αυγή.

Κι όλοι την αυγή τη ρόδινη καρτερούμε...

Γιάννης Κουτσοχέρας, Ποιητικό Ημερολόγιο, Αθήνα 2004.

Το ποίημα γράφτηκε με αφορμή τον απαγχονισμό των Μιχαήλ Καραολή
και Ανδρέα Δημητρίου από τους Άγγλους (10.5.1956).

Ρίτα Μπούμη-Παππά (1906-1984)

Ωδή στην Κύπρο

Όταν το ιμπεριαλιστικό λιοντάρι σε φερμάρει
κι είν' έτοιμο τ' αδίσταχτα τα νύχια του να μπήξει
στις σάρκες σου τις τρυφερές που γέννησαν τον Έρωτα
και δίχως τίμημα τονε χαρίσαν στους ανθρώπους,
όταν ζητά καθώς κρασί το αίμα σου να πιει
να εξαγοράσει την ψυχή σου με «πιστώσεις»

και συ καλείς «βοήθεια!» με αλλόφρονους τους ήχους
του σήμαντρου, του τηλεβόα, της καμπάνας,
Κόρη των αφρών, Κόρη της ίδιας μάνας –
δεν είσαι μόνη, είμαι μαζί σου!

Όταν πηγαινοέρχονται οι φαρισαίοι διπλωμάτες,
οι ξένοι στρατηγοί να σ' αναγκάσουν να σκύψεις
γιατ' είσαι ένα νησί που τους χρειάζεται
στ' ανθρωποκτόνα σχέδιά τους,
όταν σε φοβερίζουν αυτοί που τρέμουν
(ας ζουν ασφαλισμένοι σε παλάτια)
του άστρου το φως στων ταπεινών τα μάτια
το «δεύτε», του ξεσηκωμού ορθόδοξης καμπάνας,
Κόρη των αφρών, Κόρη της ίδιας μάνας –
δεν είσαι μόνη, είμαι μαζί σου!

Δεν είσαι ναυαγός, όπως θαρρούν, δίχως σωσίβιο
στο πέλαο που γέννησε την πιο γλυκιά θεά μας
δεν πνίγεσαι, ας σε σπρώχνουν στο βυθό
Εγγλέζοι, Αμερικάνοι, Τούρκοι κι άλλοι
επειδή διάλεξες για σύμβολό σου
αντί πυραύλους ένα κλώνο ελιάς.
Σφαδάζοντας στην λευτεριάς σου την αγχάλη
πάνω απ' την άβυσσο σ' απόκρημνη πλαγιά
σαν θάμνος ανεμόδαρτης αφάνας,
Κόρη των αφρών, Κόρη της ίδιας μάνας –
δεν είσαι μόνη, είμαι μαζί σου!

Το πάθος των «ποιητάρηδων» ποτέ τους δεν γνωρίσαν
την αυταπάτηση του παρτιζάνου σου Ευαγόρα,
στόλοι, υποβρύχια, ραντάρ και σύνεργα θανάτου,
Τράπεζες έχουν για εκκλησιές, ο Μαμμωνάς θεός τους.
Ποτέ δεν κράτησαν αυτοί μια τρυφερή σημαία
δεν πρόσθεσαν έναν αυλό στη συναυλία του κόσμου
δεν ξέρουν ποια ύλη εκρηκτική κρύβει ένα τίμιο ράσο
και πόση ζέστη υπάρχει για θυσία
σ' αυτή τη γη των αμπελιών, του αλετριού, της δράνας
Κόρη των αφρών, Κόρη της ίδιας μάνας –
δεν είσαι μόνη, είμαι μαζί σου!

Όσο και να σε στρίμωξαν οι Σύμμαχοι στον τοίχο
και με της διχοτόμησης το ξίφος σ' απειλούν,
Δεσπότη, μείνε όρθιος! Συ ξέρεις
όπως το ξέρει ο Κέννεντυ, ο Λαμπράκης, ο Λουμούμπα,
πόση απόσταση χωρίζει τον πίθηκο απ' τον άγγελο
πόσα σεβάσμια χέρια το πετραχήλι πέταξαν

κι αρπάξαν το δαυλό ή το τουφέκι
αφήνοντας στις εκκλησιές τη λειτουργία στη μέση
πόσα φιτίλια ανάψανε μ' ένα κερί, πόσες επαναστάσεις
πόσες προκάλεσαν εκρήξεις κάτω απ' τους θρήνους των τυράννων
για να γίνουν παράδοση, σύμβολα και παιάνας,
Κόρη των αφρών, Κόρη της ίδιας μάνας –
δεν είσαι μόνη, είμαι μαζί σου!

Αθήνα, 12-13 Φεβρ. 1964

Δεν υπάρχει άλλη δόξα, Αθήνα 1982, σ. 214-215.

Αλεξάνδρα Πλακωτάρη (1907-1993)

Η Πέτρα του Ρωμιού

Ακραία στιγμή,
τα κύματα ειρηνεμένα
σ' αργυρόγραφο διχτυωτό,
τα νέφη σ' ανάταση,
το πέλαγο κι ο ουρανός
να τείνουν τόξα
σ' έκσταση κοινή,
να σμίξει η γύρη,
κι η γη, ευαίσθητη,
ν' ανεβάζει το γρανίτη
για να πατήσει αναδυόμενη
η Αφροδίτη.

Επιθεώρηση Λόγου και Τέχνης 17 (Μάιος-Ιούν. 1971) 250.

Αντώνης Μυστακίδης-Μεσεβρινός (1908-1989)

Ενδόμυχο στο Λεόντιο Μαχαιρά (ιδ')

Λεόντιε Μαχαιρά,
στέρνα ξέχειλη, αγωνάτιστη αλγηδόνα
φύλακα της καθαρής ψυχής στο φρούδι της άβυσσος,
χρόνια γυμνός φωνάζω τρέχοντας στις σήραγγες των λογισμών σου –
Πες μου, τί απόκριση να τους δώσω
με τί βάλσαμο να δέσω τις πληγές τους
σε τί σεντόνια ν' αναπάψω τον κάματο της ερημιάς τους.

Στο παραθύρι σου και τούτο το στείρο φθινόπωρο η αδελφή αγρύπνια
μ' ένα μάτσο κιχώρια της θάλασσας που μου απόμειναν –
ώς το κόκαλο μούσκεμα περιμένω να βγεις από τη δώθε βροχή, ενώ
στο λιμάνι της Σμύρνης τα καράβια σφυρίζουν ακόμα την τελευταία έπαρση.

Επιστροφή στη Μεσημβρία (1983). Επιλογή από το ποιητικό του έργο,
επιμ. Σάββας Παύλου - Φοίβος Σταυρίδης, Λευκωσία 1993, σ. 32

Γιάννης Ρίτσος (1909-1990)

Αποχαιρετισμός

(Ο Γρηγόρης Αυξεντίου αποκλεισμένος
στη σπηλιά της Μονής Μαχαιρά.)

Τέλειωσαν πια τα φέματα – δικά μας και ξένα.
Η φωτιά η παντάνασσα πλησιάζει. Δε μπορείς πια
να ξεχωρίσεις αν καίγεται σκίνος ή φτέρη ή θυμάρι. Η φωτιά πλησιάζει.

Κι όμως πρέπει να προφτάσω να ξεχωρίσω,
να δω, να υπολογίσω, να σκεφτώ – (για ποιον; Για μένα; Για τους άλλους;) Πρέ-
πει.

Μου χρειάζεται πριν απ' το θάνατό μου μια ύστατη γνώση,
η γνώση του θανάτου μου, για να μπορέσω να πεθάνω.

Οι άλλοι τέσσερις έφυγαν. Στο καλό. Τί ησυχία –
σα να 'ναι εδώ να γεννηθεί ένα παιδί ή να πεθάνει ένας μάρτυρας· και περιμέ-
νεις
ν' ακουστεί μια πελώρια κραυγή (του παιδιού ή του Θεού), μια κραυγή πιο
τρανή απ' τη σιωπή
που θα ρίξει τα τείχη τού πριν, του μετά και του τώρα· να μπορέσεις
να θυμηθείς, να μαντέψεις, να ζήσεις μαζί, μες σε μιαν άχρονη στιγμή, τα πάντα.
Όμως τίποτα.

Μαρμαρωμένη ησυχία – μ' όλο που ακούγονται
οι ντουφεκιές κι οι φωνές – πόσο ξένα· δεν ακούγονται· χαράζονται
στεγνά σα σύρματα κομμένα ή σα νερά που κρυστάλλωσαν πριν πέσουν
και μένουν σ' έναν χώρο, σταματημένα κι αιχμηρά. Τί ησυχία –
μ' όλο που ακούγεται η έλευση της φωτιάς. Δεν είναι ώρα πια για πίσω –

Πίσω και πλάι και πάνω, το φράγμα της πέτρας· μπροστά
ένας μικρός ή ο ατέλειωτος θάνατος· στη μέση
(στη μέση;) εγώ. – Ποιος εγώ; – Τί είναι

ένας άνθρωπος κλεισμένος στη φωτιά και στην πέτρα, που η μόνη του διέξο-
δος:

ένας τμηματικός ή ολόκληρος θάνατος; Πρέπει να τον γνωρίσω. Δεν προφταίνω.

[...]

Όλο ετοιμάζομαι να φύγω. Όλο σας αποχαιρετώ, κι ακόμα στέκω
σαν κάτι να 'χω να προστέσω ακόμα στον κόσμο. Σα να 'χω
να προσφέρω λίγη ακόμα ευτυχία σε σας απ' το μεδούλι μου. Θυμάμαι –

καλοκαιριάτικο σούρουπο ήταν –
σταμάτησα τ' αμάξι μπροστά σε μια καλύβα. Διψούσα.
Μια μαυροφορεμένη γριά με φίλεψε με το κανάτι δροσερό νερό.
«Φχαρστώ, γιαγιά» της είπα. «Καλή λευτεριά, γιε μου», αποκρίθηκε.
«Καλή λευτεριά, γιαγιά», της ξανάπα – κι ένιωσα πως της την χρωστάω.

Μου 'βγαλε το κασκέτο και μου σφουγγίσε με το χέρι της το κούτελό μου. (Ξέ-
ρετε,
κι οι γριές μπορούνε να χαμογελάνε.) Τη λευτεριά το λοιπόν ο καθένας μας τηνε
χρωστάει σ' όλους.
Μια λευτεριά μονάχα για τον έναν δε φελάει σε τίποτα (αν υπάρχει).
Τίποτα δεν είναι μήτε για τον ίδιο. «Αντε, γεια σου, γιαγιά. Καλή λευτεριά, το
λοιπόν» –
κι έτριψα λίγο τα μάτια μου – έπεφτε κιόλας γαλανό το θάμπος της βραδιάς·
δεν καλόβλεπα.

Κι όπως τράβηξα πάλι με χαμηλωμένα τα δυο φώτα μου (γιατί έφεγγε ακόμα)
ένιωθα ν' ανεβαίνω με τ' αμάξι μου, μαζί κι ο μέγας κάμπος της Μεσαορίας
βαθύς και σιωπηλός, αχνισμένος απ' το αργό φεγγαρόφωτο,
ένιωθα ν' ανεβαίνω ίσα στον ουρανό
κι ένιωσα το φεγγάρι που με χτύπησε κατάστηθα ολόδροσο,
σάμπως χρυσό κωνσταντινάτο το φεγγάρι κρεμασμένο μ' ένα σπάγγο απ' το
λαιμό μου,
να μου δροσίζει την καρδιά και λίγο λίγο να ζεσταίνεται και ν' αχνίζει στον
κόρφο μου. Κι έλεγα:
δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς στην τσέπη, μήτε το ψωμί και το
φιλί –
ο άνθρωπος είναι πιο τρανός απ' την καθημερινή την έγνοια του. Κι έλεγα πάλι
που ο άνθρωπος αρχίζει από την έγνοια του για το ψωμί
κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του
από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα,
απ' το ξεσκλάβωμα της πατρίδας στο ξεσκλάβωμα του κόσμου
ώσπου να νιώσει, μπαίνοντας ίσα στον ουρανό,
ν' αχνίζει το φεγγάρι στον κόρφο του,
ώσπου να κλάψει μια νύχτα από αγάπη για όλο τον κόσμο. Έτσι άφησα
σ' ένα χαντάκι τ' αμάξι μου. Πήρα τ' όπλο. Κι ανέβηκα στο βουνό. Έτσι βρέ-
θηκα

σε τούτη τη σπηλιά που το στόμιό της βλέπει ολόγεια στον ήλιο. Το στρογγυλό της στόμιο είναι ο ίδιος ο ήλιος που θα τον νιώσω πάλι δροσερό, καθώς θα με περνάνε (όπως κείνη τη νύχτα το φεγγάρι) – θα τον νιώσω δροσερό κωνσταντινάτο να μου δροσίζει το καμένο στήθος, κι έτσι λίγο λίγο να ζεσταίνεται ο ήλιος και ν' αχνίζει στον κόρφο μας. Γεια σας.
[...]

Αποχαιρετισμός, Αθήνα, Κέδρος, 1957, σ. 11-12, 28-30. Ποιήματα, τ. 3, Αθήνα, Κέδρος, 1979.

Ύμνος και θρήνος για την Κύπρο

I

Νησί πικρό, νησί γλυκό, νησί τυραγνισμένο,
κάνω τον πόνο σου να πω και προσκυνώ και μένω.

Εσύ της θάλασσας ρυθμός, ολάνθιστο κλωνάρι,
πώς σου μαδήσαν τ' άνθια σου διπλοί, τριπλοί βαρβάροι.

Τί θλιβερά που σεργιανάν τριγύρω σου τα ψάρια –
κι οι αντίχριστοι να παίζουνε την τύχη σου στα ζάρια.

Κουράγιο μικροκόρη μας που μας εγίνης μάνα,
ύμνος και θρήνος της ζωής κι ανάστασης καμπάνα.

II

Χρυσή, λιανότρεμη χορδή, στον αέρα τεντωμένη,
χαμόγελα κελιάδαγες μέσα στην οικουμένη.

Και τώρα πώς σε τύλιξαν ματόβρεχτο κουβάρι –
η οργή μας μες στο δάκρυ μας μαχαίρι στο θηκάρι.

Κι εκείνη η άμωμη μορφή, που εψαλμωδούσε τ' άγια,
χιλιάδες βόλια δέχτηκαν αντί δάφνες και βάρια.

Κι από μακριά το πατρικό, το μέγα χέρι υψώνει
και το κατάμαυρο ψωμί της προσφυγιάς σταυρώνει.

III

Το δάκρυ κράτησέ το ορθό, κράτησε ορθό το αίμα
μη σου θολώσει την καρδιά της αρνησιάς το ρέμα.

Τούτο το φως δεν κρύβεται, φεγγοβολάει και δείχνει
μέσα στην πιο βαθιά νυχτιά των δολοφόνων τα ίχνη.

Τούτο το φως δε σώνεται, σπαθί δεν το θερίζει·
ραντίστε τους ωραίους νεκρούς με ανθόφυλλα και ρύζι.

Κι απέ στεριώστε τη γροθιά στου κόσμου το τραπέζι·
δω πέρα ο δίκαιος θα κριθεί κι αυτός που κρυφοπαίζει.

IV

Πόσοι νεκροί, πόσοι γυμνοί, θλιμμένοι, αποδιωγμένοι,
αντάμα αντάμα περπατάν τις νύχτες αγριεμένοι.

Αχ, οι νεκροί μας δεν χωράν στο χώμα και στο κλάμα
ψυχή και σώμα βάλανε στον άγιο αγώνα τάμα.

Και κοντοστέκουν μια στιγμή, κι έτσι σκυμμένοι – δες τους –
βγάζουν με τα δαχτύλια τους τα βόλια απ' τις πληγές τους,

κι ορθοί ξανά και δυνατοί πατάν το θάνατό τους
και στον αγώνα ρίχνονται πιο πρώτοι κι απ' τους πρώτους.

V

Αρχαίο νησί και νέο νησί, νησί των μαρτυριών,
το αιώνιο φως σου μάτωσε στα δόντια των θηρίων.

Δώστε τον όρκο, αδέρφια μου, καταμεσίς στην πλάση,
τ' άδικο πια να δικαστεί, το δίκαιο να γιορτάσει.

Κι η δόξα, στην ολόμαυρη που περπατούσε ράχη,
τη Λευτεριά και τη χαρά για συντροφιά της να 'χει.

Κουράγιο, μικροκόρη μας, που μας εγίνης μάνα,
ύμνος και θρήνος της ζωής κι ανάστασης καμπάνα.

Νέα Εποχή 107-108 (1974) 1041-1042. Ποιήματα, τ. 11, Αθήνα, Κέδρος, 1993, σ. 373-377.

Ιωάννα Σεφεριάδη-Τσάτσου (1909-2000)

Κύπρος '74

Έγειρε το κεφάλι θλιμμένα
η Κύπρις Αφροδίτη
ο αφρός του πελάγου που λίκνιζε
τα λυτά μαλλιά της
μάτωσε.

Πού πάει η ασπράδα της χαράς;

Μέσ' απ' τα πεύκα του απομεσήμερου
υγρά τα πετράδια του γιαλού
στον ήλιο ιριδίζουνε,
η αναπνοή του αγέρα καπνός, ολολυγμός,
κι ο πρόσφυγας, παλιά φαντάσματα και τωρινά
ζωντανεμένα·
και πάλι η σιγή.

Η σιωπή της έκστασης τώρα σιωπή του τρόμου.

Από τα μοναστήρια, από τις εκκλησιές
κατέβηκαν οι Παναγιές στις ρούγες
δακρυροούσες,
η Παναγιά η Κρινιώτισσα
και η άλλη η Ποταμίτισσα
κι όσες αχειροποίητες:
Γιε και Θεέ μου, ευδόκησε
το φως του Προσώπου Σου
σε τούτο απάνω το κατατρεγμένο νησί.

Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1977, σ. 135-136.

Αντρέας Καραντώνης (1910-1982)

Τα πουλιά της Κύπρου
μέσα στο σπίτι-φυτό

Του Ευάγγελου Λουίζου

Σα χάσουμε τα νερά μας
άλλα σ' άλλα μέρη πρέπει να βρούμε
για να μας ξαναβαφτίσουν
και με τον Ιωάννη Πρόδρομο να ουρλιάζει
μέσ' από τα καλάμια
λέγοντας πως δεν είμαστε ο Μεσίας
αλλά εμείς ατρόμητοι όπως πάντα
και με τη γραφομηχανή μας έτοιμη να τραγουδήσει
θα ελεήσουμε τον Ιωάννη
μέλι κι ακρίδες δίνοντάς του απ' το περίσσειμά μας
θα σταθούμε μπρος σε πολιτείες καινούριες
με κάτοικους αναστημένους
από τ' άσπρα χώματα των αμπελιών τους

αυτή την άνοιξη των βροχών
όπου κι οι τάφοι των βασιλιάδων
γέμισαν νερά
νερά βουνών
νερά θάλασσας
ακούω βροχές
πριόνια σφυριά σκεπάρνια
προστάγματα μαστόρων
σηκώνοντας γιαπιά πάνω απ' τη θάλασσα
πλέκοντας κισσούς στα σκεβρωμένα παγκάκια
της παραλίας Λιμασόλ
όπου γέροι αναπνέουν ουράνια
κι ένας καπνός φορτηγού γιομίζει το πέλαγο
καθώς τα πλατάνια βοούν στις ρεματιές
Χριστός Ανέστη
πέφτει φως και βροχή
ο αγέρας διαλύει τα πράσινα των λόφων
και το παράθυρό μου πριν χτυπηθεί απ' το φως
γιομίζει σκοτεινά πουλιά
τόσα πουλιά σκοτώνουμε σ' αυτό το σπίτι
μπαίνουν από παντού
κι από τους τοίχους τους χοντρούς
μπλέκουν μες στα φυτά
περνώντας από το δάσος με τις γραβάτες
πέφτοντας κοπαδιαστά στην κουνουπιέρα
πλημμυρώντας το στρογγυλό βουνό με τα κοστούμια
κι ύστερα βγαίνοντας απ' την αυλή
εκεί αναποδογυρίζουν χίλιες γλάστρες
και τα λουλούδια τρομαγμένα φεύγουν σαν πουλιά
ξαναμπαίνουν στο παλαιό μέγα δωμάτιο
πετούν ολόγυρα από τον αφέντη τους
καθώς αναλογίζεται εκατό γυναίκες
παίρνοντας το πρωινό του
φεύγουν ορμούν για να ξαναστρωθούν στη στέγη
κάτωθ' της άγρυπνος
τ' ακούω να με χτυπούν με τα φτερά τους
ραμφίζοντας φτερακίζοντας σεργιανώντας
φρα φρα μέσα στο φως πάνω στην ύλη
μέσα στον ύπνο στα μεσάνυχτα
της Φαμαγκούστας που την πνίγουν γλάστρες άστρα
ενώ τα πλοία κατάφωτα στο μακρύ μώλο
αδειάζουν τόνους σιωπής μπρος στα κλειστά φυλάκια
και τα πουλιά μες στα φυτά των ύπνων
(όπου οι αθάνατοι ξυπνάν για να μας πνίξουν)
πάλι σκιρτάν πολύ πριν σβήσει η πούλια
(πότε κοιμούνται τα πουλιά πότε ξυπνάνε

κανείς δεν ξέρει μες σ' αυτό το κάστρο)
να πάρουν πάλι την τυφλή κι ακράτητην ορμή τους
κυκλώνοντας αυτό το σπίτι
χαράζοντας τα δασερά παραθύρα του
με ευθείες ελλείψεις κύκλους
μονογράμματα θύμησης που σβήνουν στον αγέρα
κι ανάβουν παρακάτω με σπίθες μες στα σιδεράδικα
κάτι πασκίζω να διαβάσω μες στα σιδεράδικα
μα δεν μ' αφήνει ο ήλιος
που κάθεσαι στη Φαμαγκούστα κι ύστερα
πλέει με πουλιά στης Λιμασόλ τα μέρη
κι απέ γυρίζει τους τροχούς του προς την Πάφο
περνώντας από τη Νικόζια σαν ομπρέλλα
για να λουστεί στο λιμανάκι της Κερύνειας
πριν αγκαλιάσει δροσερός το σπιτικό-φυτό μας
μαδώντας όλα τα λουλούδια του μέσα στη νύχτα
σπάζοντας τις γλάστρες μας
που αύριο θα τις ξανακολλήσουν τα πουλιά.

Το χαλί της Ερμίνης, Αθήνα 1962, σ. 12-14.

Αντώνης Μάρταλης (1911-1985)

Στο λαό της Κύπρου

Βασανισμένη μου αδελφέ και χλιοπροδομένη,
οι ψεύτες λόγια σου πουλούν κι οι κλέφτες σε πουλάνε
κι αγκαλιαστά στον τύραννο σε δίνουν οι προδότες.
Μα εσύ, καθώς σε παίρνουνε και παν να σε σταυρώσουν,
το χέρι απλώνεις και τραβάς από το πρόσωπό τους
τη μάσκα με το δολερό χαμόγελο του φίλου,
όλος ο κόσμος να τους δει, να τους καλογνωρίσει.

Στη ζούγκλα των αγγέλων (1975). Βιβλίο από βιβλία, Αθήνα, Βιβλιοφιλία, 1993, σ. 155.

Νίκος Σημηριώτης (1911-1996)

Ωδή στην Κύπρο

Αδάμαστα στοιχειά σ' έχουν πλασμένη!
Από ανέμους και κύματα κι αχτίδες

γεννήθηκες, αφροστεφανωμένη:
Δεν σου ταιριάζουν, Κύπρο, οι αλυσίδες!

Πεντάμορφη, ξανθή μου Ελληνοπούλα,
την ομορφιά σου ζήλεψαν την τόση!
Μακριά απ' τη Μάνα σου, αχ, φτωχή παιδούλα,
πόσοι και πόσοι σ' έχουνε σκλαβώσει!

Μ' αν πρωταφέντης σου ο Σαργών σε ντύνει
στης Βαβυλώνας τις βαριές χλαμύδες,
κι αν γύρω σου ο Καμβύσης τρόπαια στήνει,
δεν σου ταιριάζουν, Κύπρο, οι αλυσίδες!

Κι αν έρχονται οι Ρωμαίοι να σε πλανέψουν,
κι αν η Αραπιά ποθεί τ' ωραίο κορμί σου,
κι αν οι Φράγχοι ζητάν να σε κουρσέψουν,
δεν σου λυγάνε την τρανή ψυχή σου!

Τί κι αν πυργώνουν κάστρα οι Βενετσάνοι
κι αν στήνουν γύρω σου θριάμβου αφίδες;
Τί κι αν σκλάβα σε παίρνουνε οι Σουλτάνοι;
Δεν σου ταιριάζουν, Κύπρο, οι αλυσίδες!

Τώρα, στερνός σου αφέντης, τη σκλαβιά σου
μ' ανθούς ο Βρετανός κι αν τη σκεπάζει,
το χέρι σου, τα ολόχρυσα δεσμά σου
όλο και πιο οργισμένα τα τραντάζει.

Η ώρα σιμώνει! Ω Κύπρο, γεννημένη
από ανέμους και κύματα κι αχτίδες,
αδάμαστα στοιχειά σ' έχουν πλασμένη!
Άκου! Τρίζουν, να σπάσουν, οι αλυσίδες!

Κυπριακά Γράμματα 181 (Ιούλ. 1950) 193.

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991)

Κύπρος

Τριγυρνά εξήντα χρόνια μες στην Κύπρο του κόσμου,
η Κύπρος παντού, αλλά Κύπρος εσύ,
παραφόρτωσες την καρδιά μου με ερείπια και με άταχτα
ριγμένους νεκρούς, πεσμένους ανάσκελα ή μπρούμητα κάτω απ' το φως
μες στο πράσινο, μέσα στα χρώματα του έρωτα, εμπρός

στις ανταύγειες της Κύπριδας που αναδύεται, μες στα αιωρούμενα
ζαφείρια της θάλασσας. Τόση ομορφιά,
πώς γίνεται, Θεέ μου, να μην
ακούγεται ο λόγος της. Θεέ μου, δεν είναι
δεν είναι για όπλα ο τόπος αυτός, δεν είναι για βόμβους,
δεν είναι για ουρλιάγματα τσακαλιών, για κραυγές
μαρτύρων· δεν είναι, εδώ όπου νίκας κατά
βαρβάρων δωρούμενος χάραξες έντονα
σημεία ειρήνης και σημεία φωτός και της κέντησης
το χώμα με λεμονιές, την έκαμες όμορφη
όπως είναι η ψυχή του ποιητή, όταν εμπνέεται.
Φωτιά! Δικαιοσύνη φωτιά κατά τόπους, φωτιά!
μες στην Κύπρο του κόσμου, η Κύπρος αμύνεται!

Τα ποιήματα, τ. 2, Αθήνα 1981, σ. 477.

Ο Πενταδάχτυλος

Στον Κύπρο Χρυσάνθη

Αν όριζα κάτι περισσότερο
αν ήμουν αποθηκάριος
του ουρανού φωτός,
αν διέθετα ένα
μέρος του ήλιου
θα σάρωνα τις σκιές
που σκέπουν τους Πενταδάχτυλους,
που αρχινώντας απ' τη Μεσόγειο
συνεχίζονται, διακλαδίζονται
στον πολυστέναχτο πάνω
τούτο πλανήτη μας.

Αν όριζα κάτι περισσότερο
θα μπορούσα ανεβαίνοντας
στο αγαπητό μου βουνό
να μεταβάλω σε φυτοβόλο
κεραυνό την Αγάπη.

Νέα Εστία 1537 (15.7.1991) 921.

Μενέλαος Λουντέμης (1912-1977)

Όρκος λευτεριάς

Στην Κύπρο

Ι
Αφρολουσμένο μας Νησί
Φάρε ελληνικό στη θύελλα της Ιστορίας μας
Κιβωτέ της λευτεριάς στον κατακλυσμό των αιώνων
Φωλιά των πουλιών και των άστρων
Πατρίδα της γλύκας και της ομορφιάς
Αδελφή μας...
Ξαναχάσαμε πάλι τον ύπνο μας.
Κι αναμαλλιασμένοι γυρνούμε στα τρίστατα του Κόσμου
ζητώντας λίγον ύπνο... Γιατί όρνια!
Όρνια χιμήξαν στ' άχραντο κορμί σου
Φέρετρα γεμίσαν οι πλατείες σου
Εφιάλτες κυκλοφορούνε καταμεσήμερο
Κουρσάροι με χαντζάρια και δόντια
Τίγρεις με ονόματα λόρδων
Γιάγκηδες με παράσημα στο στήθος
και μπιστόλια στα μεριά.
Η ύαινα η Λευτεριά τους βγήκε στο δρόμο
και ζητά να κατασπαράξει τα παιδιά σου.

Ξαναέβηκαν πάλι οι βρικόλακες στο φως
Οι θαυμαστές του Τζακ Ρούμπι και του Άιχμαν
Καρδιάλιοι με παιδικά πρόσωπα και καρδιές λύκων
Παπάδες με σταυρούς αγκυλωτούς -
και δυσκοπότητα γεμάτα αίμα.
Γεμάτοι λύσσα, τρόμο και πανικό
και ζητούν την κεφαλή σου.

Το σπαθί και το φιλί, Αθήνα, Δωρικός, 1976, σ. 7.

Γιώργος Αρβανιτάκης (1917-2002)

Απάντηση σε ποίημα του Ευαγόρα Παλληκαρίδη

Τη γνώρισες τη χειμωνιά
στα δεκαοχτώ σου χρόνια
κι όσα στοιβάξαν χιόνια
η βία κι η απονιά.

Και πήρες την ανηφοριά
κι όχι τα μονοπάτια.
Αντί για σκαλοπάτια
πήρες λευκά φτερά.

Για τη δική σου λευτεριά
πήρες τη λεωφόρο
που φέρνει σε ανθοφόρο
στην κάθε μια καρδιά.

Και πόσο ανέβηκες ψηλά
πάνω απ' τα ουράνια τόξα,
πάνω από κάθε δόξα,
σ' απάτητα ιερά!

Πνευματική Κύπρος 7 (Απρ. 1961) 320.

Γιώργος Γεραλής (1917-1996)

Ο ύπνος των εφήβων της Κύπρου

Άστρο σε μακρινό ουρανό η πατρίδα.
Αν κάτι σπάζει την αιώνια λήθη, το φως θα 'ναι,
επανερχόμενο σε μεγάλα διαστήματα.
Θροίξει στην πέτρα, την κρυφή πηγή αναδεύει,
ελευθερώνει τα όνειρα, να προβάλουν.
Στην παρυφή του ονείρου στέκεται η Μητέρα
μ' ένα λαγήνι: «Καλέ μου,
να σου πλύνω το πρόσωπο».
Γέρνει, κι όπως ανοίγεις τα μάτια,
εξαφανίζεται. Απομένει ένα χέρι
μετέωρο,
έντρομο πάνω απ' το χαμόγελό σου.
Άστρο σε μακρινό ουρανό,
σπάζοντας πιο αιώνια λήθη,
από διάστημα σε διάστημα μέγα.
Και λαμπυρίζει απελπισμένο,
σα ν' αποζητά
μέσα στην ποίηση να χαθεί και στην αγάπη.

Πνευματική Κύπρος 36 (Σεπτ. 1963) 377.

Σαράντος Παυλέας (1917-2005)

Όταν ο Μακάριος ο εθνάρχης της Κύπρου εφόρει τον επουράνιο χιτώνα του

Σήμερα την ογδόη ημέρα του Αυγούστου του χίλια εννιακόσια
εβδομήντα επτά σ' όλη την Κύπρο πουλιά και κύματα
και ζώα, δέντρα κι άνθρωποι σταμάτησαν, όλα σταμάτησαν
ασάλευτα για να Τον συλλογιστούνε, τον Μεγάλο Πατέρα
της Κύπρου, τον Εθνάρχη Μακάριο, για να Τον χαράξουν
και στις πιο κρυφές γωνιές της καρδιάς τους, να στερεώσουν
την πίστη τους πως ο Μακάριος δεν πέθανε πραγματικά,
παρά ζει και θα ζει πάντοτε αθάνατος μέσα στην καρδιά τους.

Καμιά τελετή ταφής δε θα τους πείσει πως η μεγάλη Του
καρδιά σαν ένα συνηθισμένο ρολόι έχει πάψει τους
δραστήριους χτύπους της για την ευτυχία και την ανεξαρτησία
της Κύπρου να χτυπά. Ο Μακάριος μέσα στην
καρδιά του μεγάλου νησιού θα ζει και θα ζει. Τώρα
μέσα στο απολίθωμα των πάντων κάθε τους αναπνοή
το καθαρόν ύψος ακούει των νοουθεμάτων Του:
Σταθείτε πάνω στην πίστη σας στερεοί,
σταθείτε πάνω στο φρόνιμο θάρρος σας, για
να επιστρέψει πάλι η γόνιμη χαρά μέσα στο
Μεγάλο μας Νησί, οι πρόσφυγες να ιδούνε τα
σπίτια τους και να δημιουργήσουν πάλι τ' αγαθά τους
για να καθίσουν πάνω τους να στεγνώσουν
τον ιδρώτα τους, να προσευχηθούν στους τάφους
των πατέρων τους και των προπατόρων μαρτύρων να ενωτισθούνε
ξανά τις ηρωικές τους υποθήκες, εκεί απ' όπου κάποτε
ξεκίνησαν ο Μέγας Αίας, το μεγάλο έρεισμα και το τείχος
των Αχαιών για να κυριεύσουνε την Τροία.
Σταθείτε σταθεροί στην ομοθυμία σας στη γνώση και στη
σοφία και στη φρόνηση σταθείτε πάγιοι, για να διώξουμε,
να διώξει μαζί μας ο κόσμος όλος τους ληστές από το
Νησί της Αφροδίτης, να καταστρέψουμε, να καταστρέψει
μια για πάντα ο κόσμος όλος τους ληστές, για
να πάψει να ληστεύεται ο κόσμος από τους επίσημους
κι ανεπίσημους ληστές μας.

Καμιά ερπύστρια κανενός τανκς δε θα τρομάξει
ποτέ την κληρονομημένη μας αρετή και τη
φρόνηση των σοφών μας. Μας ομιλεί από τα έγκατα
της ψυχής ο κοσμοπολίτης Ζήνων από το αρχαίον
μας Κίτιο.

Την ώρα αυτήν όπου φορεί το επουράνιον Ένδυμα,
το πραγματικό Του ένδυμα, ο πρόεδρος της Κύπρου

Μακάριος σ' ολόκληρη την Ελλάδα για μισή
ώρα σταμάτησε η θερμή κίνηση στους δρόμους
των χωριών και στις λεωφόρους των πόλεων,
σταμάτησαν τα λεωφορεία και τα εργαστήρια
τα γραφεία και τα μαγαζιά και τα μεγάλα καταστήματα
της πατρίδας, για να προσέξουν ν' ακούσουν τη φωνή Του.
Τα ρήματα των προγόνων μας φώτισαν τολμηρά κάποτε
το σκοτάδι και την αγριότητα των λαών, όταν όλα
τ' ακρογιάλια στη Μεσόγειο μιλούσαν ελληνικά και οι Ρωμαίοι
ελληνική γλώσσα και μορφώνονταν με την ελληνική φωνή.
Εμείς σήμερα έχουμε πάλι ντυθεί όλοι μας ζεστά το ηρωικό
μας 1940-41. Θα φορέσουμε το θάρρος μας, την υπομονή
και την επιμονή μας τη μακροχρόνια, για να θερμανθεί ο κόσμος
μέσα στη λαμπρή στολή της δικαιοσύνης του και της αξιοπρέπειας.

Ναι, ο θάνατος δεν εγγίζει τους γενναίους, τους προσπερνά
καθώς τους βλέπει ν' αναπνέουν την αίγλη της αθανασίας τους.
Πεθαμένοι μπορεί να 'ναι εκείνοι που μέσα μας πεθαίνουν
οριστικά. Μα ο μικρός άλλοτε βοσκός του πατρός Του
σήμερα μέσα μας ζει κι είναι ο μεγάλος οδηγός
της δικαιοσύνης μας.

Οι ψαράδες μένουν βουβοί μπροστά στον εκπατρισμένο,
τον ασημένιο θησαυρό των ψαριών τους, προσεύχονται
κοιτώντας τον ουρανό και τη μεγάλη θάλασσα,
οι βοσκοί παραδίδουν τα κοπάδια τους στα παιδιά τους
και κατεβαίνουν από τα βουνά τους, για να ιδούν
και ν' αποχαιρετήσουν το μεγάλο άντρα της Δικαιοσύνης τους
κι όλος ο κόσμος με κρατημένη την
αναπνοή του προσέχει το μεγάλο ταξίδι του πρώτου προέδρου
της Κυπριακής Δημοκρατίας ν' ανεβαίνει τον ουρανό Του για να
βλέπει από ψηλά το λόγο και τα έργα Του ν' ανθοφορούν και γλυκούς
καρπούς να παράγουν, για ν' ανασαίνει λεύτερα το πονεμένο
στήθος της Κύπρου, για ν' ανασάνουν όλα τα πικραμένα
του κόσμου στήθη, καθώς βλέπουν το Μακάριο να κατευθύνεται
εκεί όπου ήσυχα ζουν όλοι οι μεγάλοι αθλητές της ελευθερίας.

Γι' αυτό κατέβηκαν οι καθημερινοί μας άνθρωποι της
θάλασσας, των χωραφιών και των εργαστηρίων, έρχονταν
οι θαρραλέοι άνθρωποι όπου πάντα στεφανώνει τον ύπνο τους
ο σκληρός κόπος της ημέρας, για να φιλήσουν
το μεγάλο τους Ζωντανό Νεκρό και να Τον αποχαιρετήσουν,
να Του ορκιστούν ότι δε θα Τον λησμονήσουν
και την ανάσα τους μ' Εκείνου τη μεγάλη, την
παγκόσμια ανάσα θα ρυθμίσουν.

Πνευματική Κύπρος 203-204 (1977) 315-317.

Γιωργής Κότσιρας (γενν. 1920-1998)

Εγκώμιο για την Κύπρο

1
Να σε φωνάξω μέσα από τη μνήμη;

Κυλάς εδώ καθώς από το χέρι
Σ' έχουν πάρει πια οι νεφέλες

Εδώ που η Κύπριδα έχει αναδυθεί
Με τους γυαλιστερούς λαγόνες
Γυναίκα περπατώντας χλοερά νερά.

Κύματα κύματα η καρδιά του αφρού
Καθώς τα μάτια σφάλησες
Νύχτα να γεννηθείς
Σε βαθουλώματα που λάμπουν άστρα

Και η Σελήνη διπλομέτωπη
Στη μυστηριακή γιορτή
Κοιτούσε εκστατική το περιγιάλι.

Αποχαιρετισμός του Ορφέα-Θεέ!
Τί νύχτα φοβερή στο βάρος του νερού
Τί όραμα καθώς αναδυόταν η μορφή σου
Τί πέτρες στο νερό γυναίκα όλο μαργαριτάρι!

Αξέχαστη εποχή
Που σε πατρίδα ο έρωτας έχει υψωθεί
Στη χώρα τη θαλασσινή την Κύπρο
Κύπριδα - Ελένη

Όπου σας όρισε να ζήτε ο Απόλλων.

11
Οι έμποροι της γης κλαίνε - πενθούνε
Κανείς δεν αγοράζει τηνπραμάτεια τους!

Πικρές οι δάφνες τρίζουν ξεραμένες.

Πυροβολεί το χέρι που δεν ωφελεί
Κι η σφαίρα δεν αγγίζει το Δεσπότη σου

Κι όσο κι αν τριγυρίζουν τα κοράκια
Αίμα άλλο πια δεν στάζει απ' την καρδιά.

Κακή σπορά στον άνεμο σπέρνει ο προδότης

Κι η μνήμη ανάβει φως στο παρελθόν
Βαριά η σκιά να πέσει στα μελλούμενα.

Και νάτος έρχεται ξανά με τις νεφέλες

Κι ας είχαν πει πως βρίσκεται στον άδη
Στο προσκλητήριο απρόσμενα παρών!

Από τη νέα κερκόπορτα όμως ήρθαν ξαφνικά
Πουλιά με τα φτερά τα σιδερένια

Και μαύρο θέρος με αστραπή και με βροντή.

Εγκώμιο για την Κύπρο και άλλα ποιήματα, Αθήνα, Ευθύνη, 1996, σ. 11, 22.

Νάνος Βαλαωρίτης (γενν. 1921)

Πάφος

Μακρινά μακρινά τα μοναστήρια της Πάφου
Κι αδύνατη η μυρουδιά του βασιλικού στο παραθύρι
Μικρή μικρή η φωνή που βγαίνει απ' το λαρύγγι
Και μακρινά μακρινά τα μοναστήρια της Πάφου.

Μικρό μικρό το δάκρυ στην άκρη του ματιού
Μικρό μικρό το δέντρο στην άκρη του γυαλού
Κι αδύνατη η μυρουδιά του θυμαριού
Και μακρινά μακρινά τα μοναστήρια της Πάφου.

Ήσυχο το δάσος την αυγή κι η θάλασσα το μεσημέρι
Ήσυχα τα βουνά στις όχτες του Κορινθιακού
Σταμάτησε η καρδιά σαν χαλασμένη καμπάνα
Και μακρινά μακρινά τα μοναστήρια της Πάφου.

Μακρινά μακρινά τα μοναστήρια της Πάφου
Η θάλασσα το μεσημέρι το δάσος την αυγή
Η φωνή στο παραθύρι, το δέντρο στο γυαλό
Και μακρινά μακρινά τα μοναστήρια στην Πάφο.

Ποιήματα, τ. 1, Αθήνα, Ύψιλον, 1996, σ. 110.

Λίνα Κάσδαγλη (1921-2009)

Κύπρος '74

Δ. Δ.

Εκείνα τα πρόσωπα,
που μαρμάρωσαν και δεν πέθαναν ποτέ,
ο βασιλιάς ο βοσκός η ωραία ο μεροκαματιάρης το παιδί
κι ο άλλος που ήρθε να φέρει την προσφορά του στη θεά για να στείλει βροχή
κι ο ζευγολάτης με το βόδι που λογαριάζει αν θα βγει καλή η χρονιά,
εκείνα τα πρόσωπα που περίμεναν χιλιάδες χρόνια κύκλο μπρος στο βωμό να
βγουν και να ξαναζήσουν στο φως

εκείνα τα μάτια,
που είδαν την Αφροδίτη να βγαίνει από τη θάλασσα
κι έκλαψαν στην Παναγιά του Ασίνου μπρος στον Εσταυρωμένο τα δικά τους
παιδιά

εκείνο το ασπροφορεμένο κορίτσι
κι ο παπάς κι ο βιολιτζής του πανηγυριού κι οι γέροι στα καφενεία
όπως βγήκαν από το χέρι του ζωγράφου κι έγιναν ζωή -

είναι τα ίδια κορμιά που δέρονται και ξεσχίζονται και στάζουν αίμα
είναι τα ίδια μάτια που μεγάλωσαν από τον τρόμο και ξέμαθαν τον ύπνο
είναι τα ίδια πρόσωπα νεκρά τώρα για πάντα πάνω στο διαμελισμένο σώμα
της Αφροδίτης;

Στέφανος ενιαυτού, Αθήνα 1975, σ. 49-50.

Ρίτα Μηλιώρη (1912-1997)

Κυρήνεια, σε καλώ στην αναπόλησή μου

Σαν πας στην Κύπρο και συ,
φρόντισε να γνωρίσεις την Κυρήνεια.
Ατλάζι φανταχτερό ο ουρανός·
χρώμα καθαρό της θάλασσας·
αρμύρα διάχυτη στους κόρφους των κοριτσιών.
Η τελευταία γαλέρα της Βενετίας
άφησε, θαρρείς, πριν λίγο το λιμανάκι,
με τις βαρκούλες και τα κότερα τα ειρηνικά.
Φοβέρα στους εχθρούς το Κάστρο,

αγριωπό διαφεντεύει τη γαλήνη
στους δρόμους τους στενούς, τους πέτρινους,
στα σπίτια τα βαμμένα φανταχτερά
με το χαμόγελο στις πόρτες.
Κυρήνεια, σε καλώ στην αναπόλησή μου·
ερείπια του Μπέλλα Παΐς,
απαλλαγμένα πια από στολίδια γοτθικά
κι από τη φραγκική τη φιλαυτία,
προσεύχεστε στο δειλινό σιωπηλά
με τεντωμένα τόξα γυμνά,
χορδές ευαίσθητες και τρυφερές
για τις άσεμνες νύχτες,
τις φιλήδονες νύχτες,
εκείνων των φράγκων μοναχών.
Τις μουσικές τις νότες
να μαζέψω προσπαθώ,
πλάνης καθώς γυρίζω στις μνήμες·
εκείνη τη λυρική κραυγή των χελιδονιών
μέσα στα ερείπια αναθυμούμαι.

Επιθεώρηση Λόγου και Τέχνης, Λευκωσία, 12 (Δεκ. 1970) 606.

Αριστοτέλης Νικολαΐδης (1922-1996)

Κυρήνεια

20 Ιουλίου 1974

Πόλεις που αλλάξαν όνομα
με τους σπασμούς της Ιστορίας
φρυγμένες απ' τη σκόνη και τα αίματα
πόλεις, εξαισία ονόματα, λαμπρές
ω, πόλεις των Ελλήνων.

Τις συναντάς στους χάρτες και στα δρομολόγια
κάποιες ανθούσες, άλλες μιζοβάρβαρες
με τ' όνομά τους ξεφτισμένο ή σαν πληγή
Σάντα, Ισμίρ, Αντίμπ και πόσες:
Μα τώρα σαν βραχνάς, Γκιουϊρν, ω
ξακουστή Κυρήνεια,

μια πόλη-λέξη ελληνική χαλάει
κι ο κόσμος όλος βαρβαρεύει.

Η πείρα και η πυρά: Ποιήματα, 1937-1977, Αθήνα, Κέδρος, 1977, σ. 364.

Έφη Αιλιανού (1924-1993)

Κύπρος 1971

Στον ποιητή Γιώργο Σεφέρη

Στις Πλάτρες πια δεν τραγουδούν τ' αηδόνια
και τα νερά δεν κελαρύζουν
στην κοιλάδα των χαρίτων.
Σπασμένες φωνές
σπασμένα αγάλματα,
οι κολόνες πεσμένες στο Κούριο,
κι η ραγισμένη κραυγή του έρημου βασιλιά
με τη χρυσή φαγωμένη προσωπίδα –
«Ασίνην τε... Ασίνην τε»
βούλιαξε
στης Παναγιάς Φορβιώτισσας το βλέμμα,
στην Ασίνου...
Υπάρχουν, σίγουρα, οι σαράντα μάρτυρες
έτοιμοι πάντοτε να πέσουνε
στο λάκκο των λεόντων,
μα κι οι αδύναμοι κι οι αθώοι που επλανήθηκαν
μες στα πυκνά σκοτάδια
κι αργά πολύ εθυμήθηκαν
πως ήταν η καρδιά τους άδεια
και το «Μακάριοι οι εν Κυρίω αποθνήσκοντες»
πολύ βαρύς ο σταυρός.

Όμως τα ύποπτα φερσίματα της αγοράς
και της συναλλαγής μες στο παζάρι ο αχός
τον παφλασμό δεν τον σκεπάσαν των κυμάτων,
μήτε του ήλιου τη λαμπρή μαρμαρυγή
και τον ανασασμό ψηλά των κέδρων...

Πού πας, αγαπημένε Ποιητή;
Τα ερείπια δεν σε σώζουν πια της Έγκωμης
μήτε τα τόξα τα αψηλά του Άι Νικόλα
κι οι γκρεμισμένες στην Αμμόχωστο εκκλησιές.
Απ' το βαθύ της μνήμης μας σεντούκι,
που έχει λογιών λογιώνε θυμητάρια
σαν την παλιά κασέλα της γιαγιάς
κι από κισσό μοσκοβολάει και κυπαρίσσι,
τιάσου κι εσύ τώρα, ιερή σκιά, και καρτέρα.
Αν είναι να διψάσεις, θα σου δώσουμε
να πιεις απ' το πικρό μας δάκρυ,
κι αν είναι να πεινάσεις, θα σου σφάξουμε
και την καρδιά μας περιστέρι.

Εμείς δεν είχαμε ποτέ
μήτε και τώρα έχουμε τίποτα.
Σπαταλημένη 'ναι στον άνεμο η ζωή μας
και το νερό αλμυρό στη Λάρνακα.
Από της Τροίας τ' ακρογιάλια πάντα ερχόμαστε
ναυαγισμένοι
κι από τα πατρικά μας πάντα χώματα
αναίτια εξορισμένοι.
Αν είναι κάπου ν' ακουμπήσουμε,
ακόμα τί μας μέλλεται να βρούμε,
μας φτάνει η Πέτρα του Ρωμιού·
απ' τον αφρό της θάλασσας
ίσως μια μέρα σαν και πριν
να ξαναγεννηθούμε.

Πλάτρης, Σεπτέμβριος '71

Νέα Σύνορα 21-22 (Ιαν.-Απρ. 1973) 1-2.

Γιάννης Δάλλας (γενν. 1924)

Κύπρος 1964

Πάλι χτυπιέται με τα ωκεανόψαρα
– στο ρύγχος της δεν σβήνει η ιαχή –

μες στην απόχη της Ελευθερίας.

Κράτα γερά την τριαινά σου, τζέντλεμαν.

Ενδοχώρα 26 (Ιαν.-Φεβρ. 1964) 49. Με το ψευδώνυμο Ελευθ. Χωρίτης.

Ρόδης Προβελέγγιος-Ρούφος (1924-1972)

Ίωνες αιχμάλωτοι στην Κύπρο 480 π.Χ.

Είπαμε στους αρχόντους των Κυπρίων
προτού ν' αρχίσει η μάχη:
«Εμάς μας στέλνει των Ιώνων το κοινόν
– βοήθεια λιγοστή συμβολική,
σημάδι της αδερφοσύνης των Ελλήνων –
για να φυλάξουμε τη θάλασσα.

Χρέος δικό σας πια να θυμηθείτε
όσα υποφέρατε δουλεύοντας στους Μήδους
και να παλέψτε στη στεριά σαν άνδρες αγαθοί».

Πολέμησαν παλληκαρίσια οι Κύπριοι
τόσο, που τον Ονήσιλο, τον βασιλιά αρχηγό τους,
τον τίμησαν σαν ήρωα, μετά το θάνατό του,
ακόμα κι οι προδότες Αμαθούσιοι.
Ωστόσο οι Μήδοι ήταν πολλοί.
Λιποψυχήσαν και καμπόσοι από το Κούριο
μαζί με τ' άρματα της Σαλαμίνας
και χάσαμε τη μάχη.
Σωθήκαν τα καράβια μας και φύγαν
μα εμείς οι λίγοι μείναμε στα χέρια των οχτρών
κι η Κύπρος δούλη του Μεγάλου Βασιλιά.

Δε μετανιώνουμε για την παράτολμη προσπάθεια.
Την άξιζε τέτοιο νησί.

Έλληνες ήμασταν, συχνά δεν λογαριάζουμε
συμφέροντα και απώλειες:
τα σύμβολα του κέρδους των εμπόρων
στη γη μας έγιναν κλειδιά της λευτεριάς του ανθρώπου.
Έλληνες ήμασταν, εδώ αρχινά η δική μας γη.
Από την άμορφη φοινικική θεά
στην αφρογέννητή μας χάρη
σε τούτα τ' ακρογιάλια γίνηκε το Θάμα.
Εδώ, μακριά απ' τους φόβους της Ανατολής,
ηχεί και τ' όνομα πιο καθαρά
του αγαπημένου της Παφίας: Άδωνις, Άδωνις –
για μας, έφηβος σύντροφος που πλάθει
το φωτεινό του σώμα στο γυμνάσιο.

Κι αν όλα τούτα είναι γνωστά,
όμως καλό 'ναι να τα θυμηθούμε τώρα
στις ώρες τις υγρές της φυλακής
όταν η θάλασσά μας σκοτεινιάζει
από το πλήθος των βαρβάρων
κι οι δρόμοι του μεγάλου νόστου
φαίνονται αργοί και μακρινοί
φραγμένοι από παγίδες του σατράπη
και στόλους των Φοινίκων.

Έλληνες ήμαστ' από τη γενιά
που νίκησε τους ίσκιους
και δάμασε το χρόνο με το φως:
με δύναμη και πίστη καρτερούμε

μετά την τόση νύχτα
το μήνυμα του λυτρωμού να φέρουν
στα ξάρτια τους και στα γερά κουπιά
γοργόπλοες περήφανες τριήρεις της Αθήνας.

Κυπριακά Γράμματα 247-252 (Ιαν.-Ιούν. 1956) 80.

Δημήτρης Χριστοδούλου (1924-1991)

Κύπρος

Στους πεσόντας

Προτού να βγω
προτού να πάρω βήμα βήμα τη Μεσόγειο
προτού ν' αναστηθώ
έτσι καθώς σ' αγκάλιαζα στο χάρτη
πριν πάρω αίμα να σε βρω
έτσι καθώς χιμούσες μέσα απ' τα νερά
έτσι καθώς
λυσσούσαν
χρόνια
ώρες
και κείνη η φλέβα που μας πάει
βαθιά
προτού σε θυμηθώ
προτού κλωτσήσει μέσα μου η κραυγή
προτού ν' αντισταθώ
Και μείνω κει
και πάρω όνειρο
και πέτρα
και φτάσω στο γαλάζιο σου βυθό
κι ακούσω
και μπουν στο αίμα μου
ακτές
και βράχια
και κορφές
προτού ν' ακούσω το παράπονο
της Πάφου τα ταμπούρια
και των αιμάτων τη φωτιά
κι ακούσω δρόμους
και με φωνάζουν τα παιδιά
Και 'ρθούν γυναίκες
κι ακούσω το ντουφέκι μες στα κάστρα

τους Έλληνες να ψάχνουν για τις φλέβες
της αρτηρίας το μονοπάτι
και πω
χιτυπάτε
και μπει η Μεσόγειος στις πλάτες
κι ο ουρανός στα δίκανα
κι η αδικία στα πρόσωπα
σχίσει απ' άκρη σ' άκρη τον φονιά...

Αν έρθω,
και χώσω ως το λίκνο μου
τα νύχια μες στη γη
και μπουν τα κόκκαλα μπροστά
κι οι τάφοι
και τα κάτεργα
και της αγχόνης τα κορμιά
και κάνουν μια και βγουν
από τα κάστρα τα σχυλιά
κι ορμήσουν
και πέσουν βράχοι στα κρανία, στα τύμπανα
και με ξεσκίσουν
Τούρκοι
Άγγλοι
Βενετοί
και πω εμπρός
τη λευτεριά

και 'ρθεί ο γονιός
κι ορμήσουν απ' τα μάτια του
εκείνα κει τα βάραθρα
και τα πικρά σπαθιά
και κάνουν μια κι ορμήσουν πίσω μου
κραυγές
και 'ρθούνε πίσω μου
Αρκάδες
Θράκες
και μπει στα κόκκαλα η Κρήτη
και του κατέργου τα νησιά...

Τότε ποιος θα 'ναι αυτός που θα σταθεί
και ποιος
του Κένεντι ο φονιάς
και ποιος
της Μικρασίας ο δήμιος
και ποιος της Βρετανίας ο σκύλος
και ποιος της μοίρας μου ο νοτιάς;

Αν κάνω μια και 'ρθώ
και μπω μέσα στο όνειρο
ακόμα μια φορά
και ζέψουν άλογα οι φωνές
και μπει ο πόνος σύμμαχος
και δεν κρατάει την μήνιν πια
καμιά φωνή συμβιβασμού

και κράξω

και φέρω άστρα απ' τα βαθιά νερά
της Αττικής το κάνιστρο
και αντηχήσουν οι σπηλιές
...στ' άρματα - στ' άρματα...
και γρούξει ο γόος του νερού
και μπουν στις ντάπιες οι νεκροί
και στα σκληρά προχώματα
και βγουν τα χέρια από τη γη
κι ορμήσουν κατά φάλαγγα
και δεν υπάρχει όνειρο
ούτε ημέρα από κερι
και γίνουν όλα πάταγος
βαρύς πικρός απήγανος
θυμάρι από σκληρό πετσί
και λύσσα από τ' αλάτι,
και δουν ακόμα μια φορά
ποιοι είν' οι άθλιοι Έλληνες
ποιοι είν' αυτοί που θάφτηκαν
βαθιά στο Γοργοπόταμο
ποιοι είν' οι Άγιοι του καιρού
οι Χίλιοι της Καισαριανής
της Λευκωσίας οι τένοντες
και του Ολύμπου οι πικροί
και δουν αυτοί που χτύπησαν
πως τ' άστρα εδώ σ' αυτή τη γη
χύνουν το δίκιο σαν κερι
και σαν βαθύ μετάξι...

Γιατί μας χτύπησαν πολύ
μας χύσαν μες στην έρημο
στου Ελ Αλαμείν τις παρυφές
κι οι τάφοι που τους κράτησαν
προδόθηκαν στη Λάρνακα
και στης Δεκέλειας την πληγή...

Γι' αυτό θα 'ρθώ

Πάρτε πικρά απ' το στίχο μου
του πόνου σας την αμοιβή
και της καρδιάς μου την κραυγή
και τη σκληρή εκατόμβη
πίσω μου έχω Έλληνες
και του πελάγου την κραυγή
και των βουνών την άφηση
μ' ακολουθούν τόσα νησιά
και τόσα κάστρα από γερά
κι αμείλικτα κουφάρια
που όσο να μπήξω μια φωνή
νάσου και μπαίνουν στη φωτιά
των Καλαβρύτων οι πληγές
τ' Ολύμπου άγρια αγάλματα
του ξεχασμένου Κάνδανου
οι Κρήτες πρώτοι αντάρτες...

Γι' αυτό θα 'ρθώ.

Με πήρε η νύχτα κι οι πικροί
μοιράζουν κιόλας το κρασί
κι η μάνα που τους γέννησε
μπήγει τα νύχια στ' άλογο
που φρούμαξε
και τίναξε οπλές στον άσπρο ορίζοντα
ν' αρπάξει από τα χάμουρα
τη νίκη που χαράζει.

Μάρτης 1964

Επιθεώρηση Τέχνης 111-112 (Μάρτ.-Απρ. 1964) 282-285.

Νίκος Καρούζος (1926-1990)

Ιούλιος '74, Κύπρος

Αυτά δεν τα λέγω εγώ μοναχός, τα λέγει όλο
το κοινό και οι φημερίδες. Κι όσα σημειώνω
τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρνω να βλέπω
το άδικο να πνίγει το δίκιον.

Ο στρατηγός Μακρυγιάννης
Ανάμεσα σε τόσο μαύρα δευτερόλεπτα
που σπρώχνονται στα ρολόγια μέρα νύχτα
τυλίγοντας με μιαν άκαρπη θύελλα

την πολυφίλητη θωριά της Κύπρος
η κωφάλαλη βία ξαναδείχνει τα ερεβώδη σκυλόδοντα
κουρελιάζοντας αφάνταστα το αίμα
κυριεύει την ορατότητα
τη μόνη μας βαλβίδα για την ωραιότητα
τρελαίνοντας τα χέρια μ' ένα φρικαλέο μυστήριο
καθώς τ' αναρίθμητα έντομα
λησμονημένα μες στα λεμονόφυλλα
μικραίνουν ευκολότερα τη σύντομη ζωή τους.
Τί προσβολή στον ήλιο τί κατάφορτος θάνατος
πέρ' απ' την ανθρώπινη ζεστή κουβέντα
σ' αυτή την πικροσυννεφιά που μας παιδεύει
σ' αυτό το μαρτύριο
πέρ' απ' τη λάμψη...
Στα βαθουλά της ψυχής εικονίσματα
προσθέτω σήμερα
τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο που δείχνει σύγκορμος
της λευτεριάς το μπόι και της σωφροσύνης.

Κριτικά Φύλλα 16 (1974) 235.

Νίκος Φωκάς (γενν. 1927)

Αφιέρωμα στην Κύπρο

Ήρθε από μόνος του ο σταυρός του στο Άγιον Όρος·
Τούρκοι μένουν στο σπίτι του τώρα.

Φορούν την πιτζάμα του.
Όλος ο κόσμος θα φοράει την πιτζάμα του σε λίγο.

Το μέτρο της κραυγής μας (2000). Ποιητικές συλλογές, Αθήνα, Ύψιλον, 2002, σ. 391.

Τίτος Πατρίκιος (γενν. 1928)

Κρεμάλες στη Λευκωσία

Στήσανε τις κρεμάλες αποβραδίζ
απλώνει ο ίσκιος τους, σκεπάζει το νησί
περνάει τους φράχτες, καίει τις πορτοκαλιές
πέφτει μες στα πηγάδια, φαρμακώνει το νερό

γλιστράει κάτω απ' τις πόρτες, αγριεύει τα σπίτια
ξεστρώνει τα τραπέζια, κάνει το φαί μολύβι
ξίδι το κρασί, αναστατώνει τα κρεβάτια
χωρίς ν' αφήνει μια στάλα ξενοιασιά, μια στάλα ύπνο –
κι όμως ανοίγοντας μέσα από τα στεγνά λαρύγγια
περάσματα για τις κραυγές της λευτεριάς.

Ποιήματα II, Αθήνα, Κέδρος, 1998, σ. 99.

Ντίνος Χριστιανόπουλος (γενν. 1931)

Αυτά τα τέσσερα

Είκοσι χρόνια μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, ο Κίσινγκερ λέγεται ότι
δήλωσε τα εξής: «Αν θέλουμε να πλήξουμε τους Έλληνες, θα πρέπει να τους
πλήξουμε στη γλώσσα, στη θρησκεία τους και στα πνευματικά και ιστορικά
τους αποθέματα». Με άλλα λόγια, είναι σαν να ομολογεί πως δεν κατάφερε με
τίποτε να μας εξουθενώσει: ό,τι επέτυχε, το πέτυχε μονάχα με τη δύναμη των
όπλων.

Τέτοιες ομολογίες καθαρμάτων, σε εθνική αυτογνωσία πρέπει να μας φέρνουν.
Κι ας μην ξεχνάμε, μέσα στη λιγοψυχία μας, αυτά τα τέσσερα που οι Κίσινγκερ
φοβούνται από μας.

Πεζά ποιήματα, Θεσσαλονίκη, Ιανός, 2012, σ. 75.

«Σα να κλαίγαν το παιδί τους»

«Πέθανε ο Μακάριος»
έλεγε μια γυναίκα στο λεωφορείο.

«Το είπε το πρωί το ραδιόφωνο,
η μάνα μου έκλαιγε».

Για πόσους άραγε πολιτικούς
κλάψαν manάδες
σα να κλαίγαν το παιδί τους;

Ελληνικός Βορράς, 5.8.1977. Βλ. Δημήτρης Κόκορης, Μικροφιλολογικά 36 (2014) 41.

Γιώργης Μανουσάκης (1933-2008)

Ο αγνοούμενος

Δεν σας ακούω τί λέτε.
Ο γιος μου ζει. Έχω ακουμπήσει
τόσες φορές τ' αυτί στη γη·
αν ήταν σκοτωμένος θα γροικούσα
ένα σιγανό μούρμουρο να βγαίνει
μέσ' απ' το χώμα, όσο μακριά
κι αν κείτονταν θαμμένος. Μια ζωή
έχω να κάμω με τη γη και ξέρω.
Σέρνονται ακόμη μέσα της φωνές
ξωμάχων πεθαμένων από χρόνια
καθώς του κύρη μου και του παππού μου.

Γι' αυτό σας λέω πως ο γιος μου ζει.
Τον κρατούν εκεί, στην πέρα τη στεριά
και μπαίνει η θάλασσα ανάμεσά μας.

Τρίγλυφο, Αθήνα 1976. Τα ποιήματα 1967-2007, τ. Α', Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2013.

Στην Πράσινη Γραμμή

Ανάμεσα στις δυο σειρές το συρματοπλεγμα
στέκει το εγκαταλειμμένο σπίτι. Στην αρχή
χτυπούσαν τα παραθυρόφυλλά του
με τον αέρα, σπούσανε τα τζάμια του
ξεκαρφώνονταν τα σανίδια των ταβανιών.
Βγαίνουν τακτικά ποντικοί και φάχνανε
κάτι φαγώσιμο. Κυκλοφορούσαν
στο διάδρομο και στα δωμάτια
οι μνήμες και οι έγνοιες των νοικοκυραίων.

Τώρα δεν μένουν παρά μόνο οι τοίχοι
βουβοί. Μετακόμισαν τα ποντίκια
σ' άλλα κελάρια. Τα φάσματα
της μνήμης πάψαν να το επισκέπτονται.
Ήχος κανείς, κανένα σάλεμα
ίσκιου στις γωνιές.

Το σπίτι
είναι πια τέλεια νεκρό
όμοιο μ' αρχαίο ερείπιο.

Τα ποιήματα 1967-2007, τ. Β', Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2013, σ. 109.

Κοραλία Θεοτοκά (1935-1976)

Παραλήρημα μ' αφορμή την Κύπρο '74

Μνήμη Γ. Θ.

Καλά είναι κει· δεν έχεις κλειδώσεις, δεν είσαι πιόνι
δεν μπορείς χωρίς να θέλεις, δεν θέλεις χωρίς να μπορείς·
εδώ, συνωστισμός τεράτων, μέσα στο τίποτα.
Καλά είναι κει· για πάντα, για πάντα
εξόν από το λουλούδι και τ' οξυγόνο.
Εδώ, κλονισμένος ο νους ανάμεσα στα γνωστά,
αρχή και τέρμα, τις ειδήσεις: κλωτσιές στα μάτια.
Λίγο έλειψε να μας ξεκάνουνε. Μια τρίχα.
Ο φούρνος των υπερδυνάμεων! Το σκάκι – Σκάσε.
Χρειάζεται μια τελευταία έκπληξη. Ένα σχέδιο.
Πίσω πίσω πίσω οι προοπτικές!
Αυτό είναι. Τα δικά μας. Των ανθρώπων.
Αν και δεν βρίσκομαι κοντά σου,
είμαι ο ψάλτης σου, το χέρι σου στο μέτωπο,
στραμμένη προς τα πέρα, ολάνοιχτη στο στόμα σου,
διδάσκοντας την πείνα στα σεντόνια.
Το ξέρω, πολύ δηλητήριο γύρω, λίγη ανάσα,
ας τραβήξω παρακάτω στο μέλλον, είναι στρογγυλό;
Πώς δεν μας βγάλαν από τη μέση, παρά τρίχα.
Δεν έχεις επόμενη κίνηση, εγώ έχω,
ποιος τη θέλει; Δεν έφτιαξα ακόμα τον εαυτό μου
για τους άλλους. Όλοι έχουν την ίδια αρρώστια.
Δεν καταλαβαίνεις· καλά 'ναι κει· καλύτερα.
Είχανε κλειδώσει παντού, στοιχειώναμε.
Τώρα ναι, νά, ένα βήμα μπρος – δύο πίσω, έστω,
η ζωή γεννά μωρά, πνιγίκαμε στους πεθαμένους.

Χρονικό '77, Αθήνα 1977, σ. 42.

Μαρία Λουκοπούλου-Παττίχη (γενν. 1935)

Παραλλαγές στο ταξίδι του θανάτου (VI)

Κύπρος '63

Ο κάπρος του κατακαλόκαιρου
σκότωσε καταμεσίς του κάμπου
το νέο μου Άδωνι.

Το δρεπάνι του ήλιου
κύλησε νεκρό το χώμα της πράσινης ύπαρξης.
Το δρεπάνι του ήλιου
ισοπέδωσε τη χαρά του ματιού
κι η Γη – ηδονή κουρασμένη –
ξεχάστηκε στην έλλειψη του χόρτου.

Τ' ανίσκιωτο χωράφι
κέρωσε το κορμί στην απεραντοσύνη του χίτρινου,
ξέφτισε η ψυχή στο φως της μέρας.

Ο κάπρος του κατακαλόκαιρου
σκότωσε καταμεσής του κάμπου
το νέο μου Άδωνι.

Σεμέλη, Λευκωσία 1970, σ. 44.

Δημήτρης Δασκαλόπουλος (γενν. 1939)

«Φυλακισμένα μηνύματα»

Ζώνες φαρδιάς της σιωπής
κύκλοι επάλληλοι της λήθης.
Τ' αδέρφια τα χαμένα δεν ξυπνούν.
Κανείς δεν θυμάται κανείς δεν απορεί.

Το έρημο τ' αηδόνι το μοναχό
θρηνολογάει και λέει: Γιατί γιατί
γιατί σκοτώθηκαν...

Αλφαβητάρι (1976). Σκοτεινή πανσέληνος, Αθήνα, Νεφέλη, 1999, σ. 60.

Λευτέρης Πούλιος (γενν. 1944)

Καλοκαίρι του '78

Η Κύπρος με κάλεσε ν' ακούσω τη μουσική της
και να βουλιάξω στο χώμα της την παράχορδη δική μου.
Είδα τον πόνο πίσω από απελπισμένες βιτρίνες
και τη Λευκωσία σαν χορδή σπασμένου βιολιού.
Όλη νύχτα στο ξενοδοχείο μου με τύλιγαν

σαν νεύρο οι ψυχές των σκοτωμένων
και με μετακινούσαν τα βήματα των αγνοουμένων παλικαριών.
Έζησα τη θλιμμένη γη και φωτογράφισα
στα ακρογιάλια της την αιώνια γέννηση
της Αφροδίτης.

Το αλληγορικό σχολείο (1978). Ποιήματα, Επιλογή 1969-1978, Αθήνα, Κέδρος, 1982, σ. 99.

Ντίνος Σιώτης (γενν. 1944)

Λευκωσία

Τί να περισωθεί από την τόση συμφορά
χωριά ξεκοιλιασμένα
ανθρώποι ξεπατρισμένοι
δηλώσεις πολιτικών ξεφτισμένες.

Τί να πει κανείς
όταν τα λόγια φτωχαίνουν
μπροστά στον πόνο του χωριάτη
που 'χασε την πορτοκαλιά του
μπροστά στους γέροντες και τις γριές
που αφήσαν πίσω μια ολάκερη ζωή
τεσσάρων χιλιάδων χρόνων
μες στα μπαούλα φορτωμένη.

Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη
σώσον Κύριε τον λαόν σου
η χορταριασμένη απαγκίστρωση
Στρόβολο, Μόρφου, Άγιος Κασσιανός
κλεισμένοι άσφαλτοι
με σακούλια άμμου φορτωμένοι
οχυρωματικά έργα καρφωμένα στο δρόμο
υπόγεια ρεύματα που λάμπουν
σαν γαυγίζουν τα σκυλιά.

Τώρα, λοιπόν, ο Πενταδάκτυλος συντρίμμα.

Ακτή 5 (Χειμώνας 1990) 8.

Πάνος Κυπαρίσσης (γενν. 1945)

Αγιάνναπα

A.

Θάλασσα
Βράδυ στις φοινικιές
με το φεγγάρι χαμηλά
ν' ανάβει φωτιές στην αγκαλιά σου

Σε δαγκώνει η μνήμη
ώς τη γραμμή που κόβει στα δυο το νησί
και κοκκινίζει
Κόκαλα που τ' ασπρίζει το φως
Πουλιά που πετούν
που τα ραμφίζουν να υψωθούν βεγγαλικά
με άνθη και φύλλα

Κράτησε τούτο το νόμισμα
να το 'χεις, αν σ' το γυρέψει

Στέλνει γράμματα τώρα
να δει αν ζει η ροδιά της αυλής
Λιγνό κορμί που σήκωσε την αυγή
στο πρώτο κύμα που 'φερε το δικό της παιδί
μ' ένα φως στα μαλλιά

Κοιμίζει μέσα της τα σκυλιά κι ελαφραίνει
καθώς μαύρο μαντίλι
που ξετυλίγεται με τον άνεμο και τραυλίζει

B.

Χορεύουν τα σπίτια
στον θεού τις παλάμες
Πέφτει η αυλαία
κυλάει η αλήθεια κάτω απ' τα βλέφαρα
σιωπή
Γυρίζει ο χρόνος σελίδες νωπές
αλωνάκια χαμομηλιών
και φως φεγγαριού μεταξένιο

Γεμίζεις πληγές μες στον ύπνο σου
γαλάζια ποτάμια κάτω απ' τα μάτια
και δεν έρχεται άγγελος κανείς να σε σώσει

Δεν είναι ο κίνδυνος
Η θάλασσα είναι που φουσκώνει στις φλέβες σου
και γίνεται νόστος πικρός

Ποιος θα σου πάρει τη σιωπή;
Τους ισχιούς που γλιστρούν
στα δωμάτια και στους κήπους
που μόχθησες τόσο να κατοικήσεις

Γ.

Χάσματα σκοτεινά
κι άνθη στα χείλη ριγώντας
Δίχτυ κάτω κανένα
Μορφές θολές σκάβοντας την ομίχλη
φωνές μακρινές, αντηχήσεις

Σβησμένα κεριά
που τ' ανάβει η μνήμη
πλημμυρίζοντας το κορμί σου με φως
Με ρίζες κρυφές που σκάζουν
κι ολοένα χλοίζουν
των ματιών σου οι πύλες

Τα χειρόγραφα της βροχής, Αθήνα, Καστανιώτης, 2003, σ. 13.

Γιώργος Αναγνωστόπου (γενν. 1946)

Το μισό φεγγάρι

Μισό φεγγάρι μισή αγάπη μισή ζωή
κι από τις άκρες των ματιών κυλώντας
μια πονεμένη ιστορία που ρίζωσε στο βάλτο
ο δείκτης δεν ανεβαίνει ως τη μέση.

Σε πήρε ο ύπνος μετανοώντας τόσα χρόνια
και κλαίγοντας κρυφά δεν εκατάλαβες
στην τελευταία στάση πια κανέναν
δεν θα σε περιμένει ένα βράδυ με ομίχλη.

Και κείνος ο ήλιος ο παλιός ο πρώτος
κανείς δεν τον θυμάται πια μήτε απ' τους ζωντανούς
μήτε κι απ' τους αποθαμένους τα κόκαλά του
σαπίζοντας πίσω απ' το θολό γυαλί
ένα πρωί μες στο χειμώνα αγναντεύοντας.

Μισό φεγγάρι μισή αγάπη μισή ζωή
κι έγινε μοίρα μας σκληρή το μισοφέγγαρο
χειμώνα καλοκαίρι απλωμένο στην αντικρινή πλαγιά
πάνω απ' τους μακρινούς λόφους της θάλασσας.

Καρδιά στα δυο μοιρασμένη μισή από χει μισή από δω
εκείνη αγύριστη και τούτη δανεική
πίκρα και πόνο ξεφορτώνοντας κάθε πρωί
στον δρόμο κάτω σιωπηλοί εργάτες μιας ασήκωτης μέρας.

Δεν πήρες ό,τι έδωσες και οι αιώνες γυμνοί χορεύοντας
μέρα και νύχτα στο πανηγύρι μιας βαθιάς αγάπης
ωσάν την πρώτη νιότη που δεν γυρεύει ανταλλάγματα
το άδικο είναι πάντα άδικο κι η πλάστιγγα βαραίνει
μα η μοίρα πάντοτε ελπίζει κάτω στο ρέμα μιαν ημέρα
θενά πετάξει από πάνω της τα ρούχα που τη σφίγγουν
κι ολόγυμνη στα σκοτεινά θ' αγγίξει την αλήθεια.

Αρατα πέρατα, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2015, σ. 41.

Σωτήρης Παστάκας (γενν. 1946)

Λάπηθος

Στο Γιώργο Χαριτωνίδη

Κόβεται η ανάσα στη θέα της θάλασσας
αδιαπέραστη συμπαγής επιφάνεια,
από τις πολεμίστρες του Αγίου Ιλαρίωνα,
κολλάει το σάλιο στο στόμα,
σε μένα από την ανηφόρα
στους δυο που με προσπέρασαν
από τη θέα της βόρειας θάλασσας,
δάπεδο βαμμένο θαλασσί υγρή μπογιά, νερομπογιά
να ζωγραφίσουμε μαζί τα χιονισμένα βουνά της Τουρκίας
όπως φαίνονται απ' τα παράθυρα
του Δημοτικού μας σχολείου, στη Λάπηθο
πριν μας πάρουν
τόπι οι τόποι στο κατόπι.

[...]

Ρίξαμε τις σκιές μας στην γκριζα οθόνη,
σκηνή από ταινία με πιστολίδια,
ο Γιώργος άφησε τη σκιά του πάνω στον τοίχο του πατρικού,
το σπίτι ανέπαφο απείραχτη η κλειδαριά,

η μνήμη ένα σπίτι δίχως κλειδιά.
Άφησε ο Γιώργος τη σκιά του πάνω στον τοίχο:
δίχως την αρμαθιά τα κλειδιά στην τσέπη στάθηκε
στην πόρτα κτύπησε το ρόπτρο,
δεν ήρθε κανείς να μας ανοίξει,
το πρόσωπο ενός κοριτσιού πίσω από το τζάμι
λες να 'ναι η κόρη της γειτόνισσας;
Αγνώστου τύχης πάντα οι κόρες μας κλεισμένες
σ' ένα δικό τους κόσμο, άγνωστο αν θα σώσουν
δώδεκα φαντάρους η κάθε μια τους,
σε χαράδρες και σπήλαια
και καταβόθρες του ασβεστογενούς
εδάφους και πόσους ανάμεσα στα σκέλια τους
θα αναθρέψουν άντρες.

[...]

άφησε ο Χαριτωνίδης τη σκιά του στον τοίχο,
την κρέμασε εκεί στο πατρικό του, άντρας
χωρίς ίσchio πλέον κυκλοφορεί ανάμεσά μας,
χειμερινός κολυμβητής αγκαλιάζει τον ίσchio του
μόνον εις τον οίνοπα πόντον: ελάτε, μας φωνάζει,
να πέσουμε γυμνοί, όπως κάναμε παιδιά,
για μια βουτιά απ' τα βράχια
τα νερά καλοκαίρια στη Λάπηθο.

Τόποι τόπι, Αθήνα, Biblioteque, 2014, σ. 31, 33, 34.

Γεώργιος Κήhyaoglou-Επιστατίδης (γενν. 1947)

Καρπασιακόν

με τον τρόπο του Κ. Π. Καβάφη

Γιατι τα σπάσαμε τα μνήματά των,
γιατι τους διώξαμεν απ' τα χωριά των,
διόλου δεν πέθαναν γι' αυτό οι Ρωμιοί.
Ω γη της Καρπασίας, σένα αγαπούν ακόμη,
σένα οι ψυχές των ενθυμούνται ακόμη.
Σαν ξημερώνει επάνω σου πρωί αυγουσιάτικο
την ατμοσφαίρα σου περνά σφρίγος απ' την ζωή των
και κάποτ' αιθερία στοχαστική μορφή,
αόριστη, σε αμάξι γρήγορο,
επάνω από τους λόφους σου περνά.

Άνευ 20 (Άνοιξη 2006) 15.

Γιάννης Πατίλης (γενν. 1947)

Εις το μαύρο κουτί της Πανδώρας

Έβλεπα το μαύρο σύννεφο
απ' το μικρό παράθυρο του αεροπλάνου
πάνω απ' τη Λευκωσία
και δεν ανησυχούσα.
Όπως και δεν ανησυχούσα τότε
εκείνο το συγκεκριμένο καλοκαίρι
στην παραλία της γλυκυτάτης Άνδρου
όταν τα μαύρα σύννεφα τυλίγανε την πόλη.
Αυτά συμβαίνουν στις τηλεοράσεις μόνο την οθόνη
ακόμη κι όταν ο καιρός δεν είναι βροχερός.
Εξάλλου της γενιάς μας τότε στην Ελλάδα
ήταν τα πράγματα αρκούντως υπερρεαλιστικά
κι ο νους δεν πήγαινε πως ήταν κι άλλο κάτι
σαν Ελλάδα
που είχαν αρχίσει πια να επικρατεί
φριχτός ρεαλισμός.
Αλλά εκτός αυτού και το αεροπλάνο
μ' όλα του τώρα τα κουνήματα – λόγω καιρού –
πολύ καθησυχαστικό!
Με τόσους γύρω ποιητές και διδασκάλους
δίχως παλάσκες άρβυλα γυλιούς
μόνο κάτι τσαντάκια κουλτουριάρικα και συναινετικά
γεμάτα δακτυλόγραφα και συλλογές.
Η Ελλάδα πράγματι δεν θ' άφηνε στην τύχη το νησί.
Τί να μιλάμε τώρα στους προσγειωμένους για προσγείωση.
Εντάξει, κατεβήκαμε και φάχαμε γι' αποσκευές.
Κι όλα καλά – ακόμη κι αυτή
η συνηθισμένη ταξιδιωτική ανησυχία
να βάλω το ρολόι μου στην ώρα του
κάθε φορά που πέταγα στο εξωτερικό.
Κι ως πρόσχημα καλό
για να μιλήσω στο γλυκό κορίτσι του γκισέ.
Α! Μην ανησυχείτε, κύριε,
Έχομεν ώραν Ελλάδος στο νησί.
Αμήχανα κοιτούσα το ρολόι
και σκεφτόμουνα.
Μέσα σ' αυτό το βρωμερό αγγείο της Πανδώρας
που ταξιδεύουμε ελεεινοί μεταφορείς μεταφορών
να έχει μείνει ως τελευταία ελπίδα

και συνδετικός ιστός
μια επιτέλους απελπιστική κυριολεξία.

Ακτή 19 (Καλοκαίρι 1994) 262-263. Ακτή Καλλιμασιώτη
και άλλα ποιήματα, Αθήνα, Ύψιλον, 2009, σ. 46-47.

Πάνος Θεοδωρίδης (γενν. 1948)

Πικρία

«Οι Έλληνες μαχηταί κρατούν εν θριάμβω τουρκική σημαία,
λάφυρον των τελευταίων συγκρούσεων» (Οι εφημερίδες, 30.12.63)

Άστραψε ο δυστυχισμένος
ξευτελισμένος μας πολιτισμός.
Σέρνοντας μια σημαία
στους αδιάφορους δρόμους
σηκώθηκε ψηλότερα στα μάτια του κόσμου!
(όλοι το κοίταζαν τούτο το απόκομμα
χαρούμενοι, στα στήθια τους έχοντας φτερώσει
αν όχι οι μακρινοί Μαραθώνες, ωστόσο
κάποια «Αλβανικά έπη»)

Γυαλιστερά μάτια, φουσκωμένα κινήματα

Τί κι αν το 'γραφαν οι εφημερίδες;
Οι φωτογραφίες δείχνουν πάντα «αμετόχους»
έλληνες πατριώτες να πυροβολούν ή
να σέρνουν τούρκους αιχμαλώτους.

Ενθουσιάζονται οι μικροί, πού και πού
αρχίζεις και διαβάζεις ΕΟΚΑ και το ραδιόφωνο
μεταδίδει δημοτική και λαϊκή μουσική
μερικές φορές διακόπτεται έξαφνα και ακούς
τη συγκινημένη, τόσο συμπαθητική φωνή
του εκφωνητή: «Κύπριοι, είμεθα παρά
το πλευρόν σας».

Έτσι είναι.

Κι η σημαία τριγυρνά. Σε λίγο
οι πατριώτες θα ξανάψουν απ' το τρέξιμο,
θ' αφήσουν τη σημαία (ίσως την κάψουν)
μετά θα φιλήσουν τα κορίτσια τους

την πατρίδα τους και την υπόθεση «Ένωση»
και θα πιάσουν πάλι το τουφέκι.

Ωστόσο,
χρειαζόταν κάτι τέτοιο, ήταν αναγκαίο.

Στη φτωχή μας χώρα είμαστε
οκτώμισι εκατομμύρια μα έχουμε εδώ και επτά
μήνες μίαν αβεβαιότητα δεκαοκτώμισι εκατομμυρίων
δευτερολέπτων.

Τί μακρύς και δύσκολος καιρός. Δίκαια
λοιπόν κουραστήκαμε και ζητήσαμε
ν' ανάψουνε λίγο τα αίματα. Λίγο.

Τόσες κυβερνήσεις, τόση ταραχή. Έπρεπε
να ξεσπάσουμε. Αλλά με το κράτημα
της τούρκικης σημαίας; Προς Θεού.

Είναι ανάγκη με πτώματα να τρέφουμε
τη μεγάλη ιδέα, είναι ανάγκη; Μην ξεχνάτε
πως τα χρώματα δεν κουράστηκαν ακόμη
από το χέρι του γεωργού, παντού
υπάρχουν τα αρχαία νεκροταφεία.

Γυαλιστερά μάτια, φουσκωμένα κινήματα, κρίμα.

30 Δεκεμβρίου 1963

Από το ιστολόγιο: <http://petefris.blogspot.com.cy>

Δημήτρης Καλοκύρης (γενν. 1948)

Η σελήνη της ηρεμίας

Κατεβαίνουν διστακτικά
τη λευκή ανεμόσκαλα
πάνοπλοι, απλανείς κρανοφόροι
σε μια ατσάλινη αστερόεσσα
στο ένα χέρι ακύμαντη
καταποντίζοντας σε κάθε βήμα τους
κοσμογονίες, υπερούσιες συγγένειες
μαντείες, οραματισμούς
νοσταλγία και ρέμβη αιώνων.

Μαζεύουν πέτρες, χρώματα, ορυκτά
τεκμήρια και αποδείξεις της αποστολής τους
προχωρώντας κυματιστά προς τους αμμόλοφους
τους άνυδρους χεμάρρους
σε μια πορεία μυστική προς την κατασκότεινη Πανσέληνο
στην άλλη όψη που διαβάζει ατάραχη το σύμπαν:

Όμως ιδού, οι θάλασσες της Αλασίας
κρατήρες του αντιφωνητή, το κάστρο Μπουφαβέντο
οι μιναρέδες της Χαράμ - ίσως ρουκέτες.
Τα μεταλλεία των Τρούλλων
απογυμνώνουν μπρος στα μάτια τους
μια καρπασία Αιθάλης· η αχανής
η αθέατη παρειά της Σελήνης, ένας φαλλός
σα νησί ιοβόλο που χώνεται αφρίζοντας
στον κόλπο της ουράνιας Ασίας πυρακτωμένος.

Όπου, κατάπληκτοι, οι αγαθοί αστροβάτες
Νήλος, Βραγαδίνος και Ισαάκιος
βρίσκονται να καλπάζουν ανεμίζοντας
τις σημαίες των Λουζινιάν
σιδερόφρακτοι στις καταιγίδες του κενού
και κλείνονται ερημητικά στον υπόκαυστο θαλαμίσκο
που αρχίζει να χρυσίζει, να υγραίνεται,
συστέλλει τις φτερούγες του, μετονομάζει
απότομα την πρύμνη του Διώνυσο
παίρνει να ξεπετάξει κλήματα στα κάτοπτρα
θαλερές ροδοδάφνες στις κεραίες
ενώ συντονίζονται οι πομποί
και αναπέμπονται ιλαρές ιαχές
των ιερών μαινάδων της ροκ διαπασών στα μεγάφωνα

πως ο Ενδέκατος Απόλλων ξαναέρχεται
με τους τρεις προεξάγγελους του ανθρώπου
που μεταδίδουν συνεπαρμένοι στα τηλέτυπα
σε κώδικες ψηφιακούς το σήμα:

«20 Ιουλίου. Ξημερώματα. Πετάμε σώοι
πάνω από τη σκοτεινή ημισέληνο.
Το άλλο μισό του φεγγαριού ένα δίκοπο νησί.

Πιθανότατα
ονομάζεται
Κύπρος».

Χρώματα του υγρού ζώου, Αθήνα 1990, σ. 46-47.

Νίκος Κατσαλίδας (γενν. 1949)

Κύπρος

Δεν ήταν η Αφροδίτη, η αναδυόμενη απ' τους αφρούς της Πάφου της θαλασσοφιλήτης, που χάραξε τις γλαφυρές ερωτικές λιγνές γραμμές του κόσμου, ούτε ένα βαρίδι άβολο που ξέφυγε παταγωδώς από τη ζυγαριά της οικουμένης. Ήταν ένας αιωρούμενος μετεωρίτης που 'πεσε στην κεφαλή του Δία. Και ζαλίστηκε ο νεφεληγερέτης κι ο ογκόλιθος στον ίλιγγο έχασε τη συντεταγμένη, βούλιαξε και αναδύθηκε απ' τον πυθμένα. Κι η Μεσόγειος τραμουντάνες σήκωσε, νερά στους ουραμούς, και ξαναπέσαν τα αφρισμένα όπως στον κατακλυσμό του Νώε. Τόσο βάρος, πάνω του, ποιος άλλος θα μπορούσε να βαστάξει εκτός απ' τον νεφεληγερέτη Δία, γένος θεϊκό, τέκνο Ελλήνων, νυχτοπερπατώντας στα ακρογιάλια τα θαλασσοφιλήτα της εμπαρμένης. Και τριγύρω της ανθίζουν παπαρούνες πορφυρές στις ανοιχτές λαβωματιές του αίματος και γιασεμιά και λεμονιές από μασχάλες κορασιών στις ευωδιές της νήσου, η Μεσόγειος να μεθύσει.

Νέα Εστία 1871 (Δεκ. 2016) 672.

Σωτήρης Σαράκης (γενν. 1949)

Εχείνος ο Κύπριος

*Αν ήξερα ποιον σκυθρωπό Κύπριο του ΙΓ' π.Χ. αιώνα αντιπροσωπεύω,
ποιος ανόητος με κυφορούσε το ΙΓ' π.Χ. αιώνα.
Κώστας Μόντης*

Για ν' ακριβολογούμε, σεβαστέ ποιητή
μόνο για ν' ακριβολογούμε:
Κυφορούσε δυνατότητες
εχείνος ο Κύπριος
όπως – άλλωστε – όλοι
σχεδόν οι άνθρωποι, κυφορούσε
έναν ασύλληπτο αριθμό δυνατοτήτων.

Τώρα πια γνωρίζουμε, ανάμεσά τους
ανάμεσά τους μια κι εσείς, τύχη αγαθή
μεγάλη τύχη
το 'φερε εν τέλει εδώ ν' απολαμβάνουμε
τριάντα τρεις αιώνες από τότε
αυτές τις έξοχες «Στιγμές» σας.

Στιγμή στο χάος, ποιήματα 1999-2010, Αθήνα, Κουκκίδα, 2014, σ. 110.

Μίμης Σουλιώτης (1949-2012)

Μόντης

Όστε έγινε προτομή και ο ποιητής Μόντης
στα χρόνια που πηγαινο-έρχομαι
μα δεν το έχουν πληροφορηθεί
μια παρέα φοιτητές της φιλολογίας –
αχάπαροι, παραγγέλλουν με γέλια και φωνές
Ένα φραππέ με τρία ζάχαρη.

Ή φρεντουτσίνο, που το αποστραγγίζουν ήδη,
αραχτοί μες στην γλυκιά λευκωσιάτικη λιακάδα,
χωρίς να έχουν διαβάσει μήτε την «Ανεράδα»
μήτε το «Μίζαρον» του Χαραλαμπίδη.

Ποιο είναι το παν

Όπως λέμε ότι στον έρωτα το φιλί είναι το παν,
ή το χάδι, το αίσθημα, το γλωσσίδι, η διαπίδυση,
έτσι και στην γλυκιά χώρα της Θεάς
όχι το βαθύ φιλί μήτε το νυχάτο χάδι με ό,τι καλύτερο
παρά η μιλιά και το άκουσμα είναι το παν,
το τί κάμνει με τα φωνήεντα και με τα σύμφωνα
η μουσική φόρμα της Νήσου, και πώς τα ομορφαίνει,
πώς τα φλοισβίζει, τα κυματίζει, τα γλύφει,
τα ταχταρίζει μέσα της και τα ξεπροβοδίζει.

Κύπρον, in ντηντ, περιηγητικές αρπαχτές σε στίχους, Αθήνα, Μεταίχιμο, 2011, σ. 52, 66.

Ερρίκος Μπελιές (γενν. 1950)

Κύπρος

(Συνεδρίαση, θέμα: Refugees' Committee)

Την κούρεψαν τη σύρανε στα βάτα τη διαπομπεύσαν
πριν τη σκοτώσουν. Αυτή αμίλητη υπομονετική
μετεωρισμένη στη σεπτή αφάνειά της.
Μέσα στο φέρετρο είχε ακόμα ανοιχτά τα μάτια
– δεν καταφέρανε να της τα κλείσουν κι όταν
προσπάθησαν να της τα ράψουν σκίστηκαν τα βλέφαρα –

το δέρμα της δεν είχε ούτε μιαν αιχμή τώρα.
Και κείνο το λακκάκι στο δεξί μάγουλο – λες και χαμογελούσε.

Οι διάλογοι, Αθήνα, Κέδρος, 1980, σ. 79.

Ηλίας Γκρης (γενν. 1952)

Συνάντηση στη Σαλαμίνα

*Στον Λευτέρη Παπαλεοντίου,
τον φιλόξενο συνοδοιπόρο*

Βγαίνοντας από τ' αρχαία υπόδουλα ερείπια
ο νους διέσχισε πύραυλος νέφη αιώνων
ηρωισμούς αθλιότητες χλιδάτες δυναστείες

ώσπου στάθμευσε στον Ονήσιλο βασιλιά και
τί απαίσιο θάνατο του φύλαξαν οι Αμαθούσιοι

όταν ο φίλος απ' του γυαλού το φράχτη
έδειξε· σ' αυτήν εδώ την ακρογιαλιά
η γνωστή φωτογραφία του Σεφέρη, θυμάσαι...

Στην έξοδο μαύριζε δίβουλη η ψυχή μας
ο φύλακας ασιάτικη μούρη στην καρέκλα του
γλάρωνε προς τη μεριά της στοιχειωμένης Αμμοχώστου

μες στο λάβρο κυμάτισμα της παραλίας αίφνης
αργοκίνητη φιγούρα πέρα βαδίζει
ο Σεφέρης και το φαρδύ μαγικό του με
κόπο κουβαλώντας στην πλάτη τ' αξεσουάρ θαλάσσης

ακούω τα πόδια του στο χρυσάφι της άμμου
από βαρύ τρίζουν στοχασμό αφ' ότου
το Κακό απτόητο χύνει οχιάς φαρμάκι
όπως τότε διαπρεπής διπλωμάτης στο Λονδίνο
άφωνος μοιράστηκε του νησιού τη λαβωμένη μοίρα.

Μανδραγόρας 41 (Νοέμβρ. 2009) 4.

Γιάννης Σ. Παπαδάτος (γενν. 1952)

Κύπρος, Μέρρες του 2008 ή Ο μονόλογος του ρόπτρου

*Η μικρή κουκουβάγια ήταν πάντα εκεί
σκαρφαλωμένη στ' ανοιχτάρι τ' Άγιου Μάμα...
(Γ. Σεφέρης, «Λεπτομέρειες στην Κύπρο»)*

Εκείνο το παλιό ρόπτρο
στην ξύλινη πόρτα του Άη Μάμα
«μη φεύγεις...» μου φώναξε,
«...θα 'ρθω μαζί σου...
...είμαι σπίθα καμένου παλιμψηστου
βυθίστηκα στον καιρό
λάφυρο έγινα, μονωδός τραγωδίας
δημιουργός και μαζί θεατής σε έργα θριάμβου
φόρεσα τη φωτιά με κατάσαρκες λέξεις.
Δεν γεννήθηκα εγώ στους αφρούς
ούτε αστέρι του θρήνου δεν ήμουν
μα λάμπον λιοντάρι στ' ουρανού το στερέωμα
χαίνον τραύμα σε σπηλιές ηφαιστειών
με φωνές κι ιαχές σε στρατές, πλαγιές
που κυλούσε τό αίμα κι άστραφτε κι έβρεχε δάκρυ.
Χτίστηκε η μορφή μου σε σχήμα Ιανού
ενοχής φαιοπράσινοι λόγοι
με τραβάνε παράταιρα
δείχνοντάς μου ατραπούς μαρτυρίου.
Η μορφή του Μαρκαντώνιο Βραγαδίνου
σέλας πλαταγίζει ακόμη, μου τρυπάει τη μνήμη.
Τα μάτια μου κλείνω, το βουνό μου απέναντι
τα σπλάχνα μου καίει και τώρα
εγκέλαδος έγινα η φωνή μου βαθιά
απλώθηκε, σύρθηκε, βούλιαξε
τρεμάμενο πέλαγος προσμονής ατελεύτητο».

.....
(Λίγο πιο πέρα
στην Παναγία της Ασίνου
η Δικαιοσύνη, ω! η Δικαιοσύνη,
ιστορημένη από χέρια ζωγράφου λιπόσαρκα
χρόνια τώρα, καιρούς και ζαμάνια
– στιγμές στεναγμών που περνάνε
και φεύγουν –,
μονίμως αργεί...)

Νέα Εποχή 299 (Χειμώνας 2008-2009) 46-49. Επεξεργασμένη μορφή.

Τασούλα Καραγεωργίου (γενν. 1954)

Cyprus is for lovers

Cyprus is for swimmers,
όμως δεν ήξερα κολύμπι κι έτσι αγόρασα
μιαν άλλη κάρτα που έγραφε
Cyprus is for lovers
για να σημειώσω καθαρά
– στην πίσω πλευρά:

Ο γκριζος τοίχος
ανωφέλετα θρηνεί
στα σκοτεινά
«Μισή Λευκωσία
δεν σε αντέχω πια»

Το αδράχτι που ματώνει, Αθήνα, Πλέθρον, 1989, σ. 35.

Δήμητρα Παυλάκου (γενν. 1955)

Ελένη Φωκά

Ολόγουρα
πλάι
μέσα
πάνω μου
λέξεις τινάζονται
ολόφωτες
Καρπασία, Καρπασία
σύριζε όλη νύχτα
η Δασκάλα
πιο σιγά της λέω
υγρός δορυφόρος το ρο
μας κοιτάζει
ακούει το τελικό σίγμα
της Μάνας
αναγνωρίζει το λάμδα
του Λυτρωμού.

Μεταβατικά ρήματα, Αθήνα, Αρμός, 2004, σ. 37.

Ηλίας Λάγιος (1958-2005)

Λάγιος Πέρσης (IV)

Δαρείος και γιος του Ξέρξης ο αχρείος,
που σκέδασα τον κόσμο σε μια χάρτα·
Άτοσσα αν με ξεπέταξε στην Άρτα,
να την ξεχάσω υπέβαλλα κυρίως.

Τί να 'γινε της Κύπρου το φοφίμι;
Μνήμη Ισαάκ και Σολωμού· φανάρια
που ανοιγοκλείνουν μάτια σαν τα ψάρια,
κι η λίμνη αγρίμι, λάμπει μαύρο ασήμι.

Τα πράγματα ζυγίζουν το όνειρό τους·
δεν έχω τίποτε, δεν ξέρω τ' όνομά μου·
θα ξαναβρώ το φόρεμα του γάμου
κι οι έσχατοι εισελεύονται στους πρώτους.

Στα χέρια μου συνάζω αυτόν τον γέρο,
που θέλω δεν τον ξέρω κι υποφέρω.

Θεατρολογία (1998). Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 2009, σ. 481-482.

Δημήτρης Κοσμόπουλος (γενν. 1964)

Ο Κύπρου Κυπριανός της 9ης Ιουλίου 1821 στην Πλατεία Συντάγματος του 2005

Σκύλος Ιούλιος με την γλώσσα έξω, περνάει στην πύρα
του μεσημεριού. Περιμένω το τρόλλει, στων Αθηνών
το κέντρο. Κοιτάζω απέναντι περαστικούς να λιώνουν,
και τα λυμφατικά πλατάνια της πλατείας να ξεψυχούν.

Τον άκουσα από την αλλόκοτην οσμή, λιγάκι πριν τον
δω. Χώμα και σάπια ρίζα κέδρου. Φάνηκε πλάι στον
κάδο των σκουπιδιών. Διπλωμένος ένα κόκκινο
σεντόνι, ως άμφιο. Μελαμψό δέρμα και μαλλιά
μακριά, μελανό φτερό. Σεραφεικός. Τα μάτια του,
πάνω απ' όλα, καθαρά, αμυγδαλωτά, με κόρη εβένου.
Αστράφτανε και στάθηκε ανυπόδητος, με την κόκκινη
χλαμύδα πάνω απ' το μαύρο παντελόνι.

Απλώσε το χέρι, μακρυδάχτυλο, ιερατικό. Το βύθισε στον
κάδο. Έβγαλε ένα πλαστικό ποτήρι των Μακντόναλτς
με απομεινάρι κόκα-κόλας. Το ήπιε. Ρούφηξε με τον ίδιο
τρόπο ένα υπόλοιπο καφέ κι ένα χυμό πορτοκαλιού,
στραγγισμένο. Έκανε τον σταυρό του και γύρισε. Πώς
με κοίταξε. «Για την κρεμάλα μάς έχουσι» φώναξε.

Έφυγε ακροποδητί, Μαύρος και Κόκκινος Αέρας, με την
μορφή του οριστικά έξω απ' τον χρόνο, καθώς τα δέντρα
απέναντι γίνονταν σάλπιγγες καιόμενης σιγής, ουρανομήχεις.

Βραχύ χρονικό, Αθήνα, Κέδρος, 2009, σ. 67.

Francesco Petrarca (Ιταλία, 1304-1374)

[Κύπρος]

Πέρα απ' το Αιγαίο που βογγά κι αφρίζει
βρίσκεται ένα νησάκι πιο τερπνό κι ωραίο
απ' όσα λούζει η θάλασσα κι ο ήλιος θάλπει:
στη μέση ένα βουνό σκιερό κοιλάδες κλείνουν
μ' ευωδιές τόσο εξαίσιες, νερά γλυκά τόσο,
που απ' την ψυχή κάθε σκέψη κακή αποδιώχνει.

Αυτή είναι η γη που είχε τόσο αγαπήσει
η Αφροδίτη, και ιερή τότε της ήταν,
που η αλήθεια εκεί κρυμμένη κι άγνωστη ήταν
κι ακόμα απ' αρετή τόσο γυμνή κι ισχνή είναι,
τόσο κρατάει απ' την παλιάν ακολουασία,
που στους κακούς γλυκιά και στους καλούς πικρή είναι.

[...]

Κι από νερά αντηχούσε όλη αυτή η κοιλάδα
κι από φωνές πουλιών, και οι πλαγιές της ήταν
κίτρινες, άλικες, λευκές, πράσινες, γκριζες·
ρυάκια τρεχούμενα από ζωηρές ανάβρες
στο δροσερό χορτάρι μες στο ζεστό κλίμα,
κι η σκιά πυκνή και οι πνοές γλυκιές του θέρους·
κι έπειτα τον χειμώνα, που 'ναι κρύο τ' αγέρι,
ήλιοι ζεστοί, παιχνίδια, ζώων βοσκές, αιώνια
ξεγνοιασιά, που τις άδολες καρδιές μαγεύει.

Απόσπασμα από το ποίημα «Θρίαμβοι» (*Triumph*). Μτφρ. Γ. Χατζηκωστής,
Σελίδες ιταλικής ποίησης, διγλωσση έκδοση, Λευκωσία 2003, σ. 35.

Pierre de Ronsard (Γαλλία, 1524-1585)

Επίκληση στην Αφροδίτη για να διαφυλάξει
την Κύπρο από τον τουρκικό στρατό

Ω Κύπρις, Θεά μου ωραία, εσύ μητέρα
της χάρης, του έρωτα, θεά της νιότης,

που όλα τα κάνεις να 'ρχονται, στη μέρα,
σαν απ' το Σύμπαν της σποράς η ωραιότης.

Δαλιώτισσα, Αμαθούσια, απ' την Τουρκιά
προστάτεψε την Κύπρο, διαμονή σου,
τον Άρη σφίξε μες στην αγκαλιά
και δώσε στο λαϊμό του το φιλή σου.

Βάρβαρο αφέντη στο νησί μη αφήσεις
να το μολύνει και χαθεί η τιμή σου·
σε γη άλλη τους πολέμους να οδηγήσεις.

Και θα το κάνεις. Πάντα οι οφθαλμοί σου
τροπούν θνητούς και θεούς με μια ματιά
Άδη, Ουρανό, Πόντο και Γη βαθιά.

Μτφρ. Κύπρος Χρυσάνθης, Πνευματική Κύπρος 60 (Σεπτ. 1965) 319.

P.-J. de Béranger (Γαλλία, 1780-1857)

Το κρασί της Κύπρου

Ω Κύπρος, του αλησμόνητου κρασιού σου η τόση χάρη
με κάνει να φαντάζομαι πως βλέπω τον Ερμή,
την Ήρα, τον Απόλλωνα, τη Δήμητρα, τον Άρη,
και τρέχουν στα παμπάλαια οι πόθοι μου θερμοί.
Κι αν άλλοτε οι δασκάλοι μας, με σκέψη σκοτισμένη,
εκάναν τον καθένα μας τ' αρχαία να μισεί,
δε θα 'τανε από σένανε, φαίνεται, ζαλισμένοι.
Θεούς εδημιούργησε της Κύπρου το κρασί.

Ο Βάχχος ο πολύγαλος με κάνει να θυμάμαι
τα πρώτα μου μαθήματα. Ελάτ' εδώ σιμά,
ω Χάριτες, χορέψετε, κι εμείς θα τραγουδάμε,
κι ο Φοίβος τη χρυσόχορδη λύρα του ξεκερεμά.
Υύρω μου Πάνες, Σάτυροι, Ξανθές Αμαδρυάδες,
αγκαλιασθήτε ψάλλοντας το ποθητό νησί,
μα διώχτε από το πλάγι μου τις νύμφες Ναϊάδες.
Θεούς εδημιούργησε της Κύπρου το κρασί.

Η σκέψη μου απ' τα μύρα σου σαν είναι ποτισμένη,
πλανιέται γοργοπτερούγη σε τόπους ζηλευτούς,
'που η άμωμη Ωραιότητα, με μύρτα στολισμένη,
με κύπελλο αλαβάστρινο μεθούσε τους θνητούς.
Φτωχοί σε φως, ας τρέξομε καν με τη φαντασία,
στη χώρα την ευδαίμονη, 'που η δύση είναι χρυσή,

'που τρέφονται κι οι άνθρωποι με νέκταρ κι αμβροσία.
Θεούς εδημιούργησε της Κύπρου το κρασί.

Ψηλά κοιτά ο Ησίοδος, γιατί να πλάσει θέλει
θεότητες, και μάταια σκοτίζεται ο κουτός.
Του στέλνει τ' αμπελόφυτο νησάκι ένα βαρέλι,
κι ο νους του αμέσως έλαμψε κι εγίνη φτερωτός.
Μετά, κι μ' ένα πήδημα στον Πήγασο ανεβαίνει,
κι οι στίχοι του στολίζονται με χάρη περισσή,
κι ολόκληρος ο Όλυμπος απ' το βαρέλι βγαίνει.
Θεούς εδημιούργησε της Κύπρου το κρασί.

Αντί για νύμφες άκακες κι ωραία παραμύθια,
διαβόλους τώρα πλάθουμε και δράκους φοβερούς,
γοργόνες ξεμαλλιάρисες και λάμιες που 'ναι αλήθεια
Θεές αξιολάτρευτες σε τούτους τους καιρούς.
Μακριά μου τα φαντάσματα με τ' άσαρκα τα χέρια!
Μακριά, της φρίκης σύμβολα, βρικόλακες! Κι εσύ,
ω γκιώνη, παραμέρισε στα θεία περιστέρια.
Θεούς εδημιούργησε της Κύπρου το κρασί.

Ο Μένανδρος κι ο Όμηρος την τόση αθανασία
σ' αυτό το νέκταρ ήπιανε. Α! μόνο μια φορά
κεράστε με, κι η λύρα μου σε κάποια οπτασία
μπορούσε να σας έσερνε με πρόσκαιρα φτερά.
Μα όχι! Η Ήβη άφησε τ' αγαπητό της ταίρι,
και μου 'φερε τους Έρωτες, γλυκόγελη, χρυσή,
χύνοντας στο ποτήρι μου με τ' απαλό της χέρι.
Θεούς εδημιούργησε της Κύπρου το κρασί.

Τραγούδια του Βερανζέρου, μτφρ. Λεωνίδας Ραζέλος, Αθήνα 1912.
Βλ. Γ. Π. Σαββίδης, Ακτὴ 5 (Χειμώνας 1990) 15-17.

Elizabeth Barrett Browning (1806-1861)

Κρασί της Κύπρου

(που μου έδωσε ο κ. Χ. Σ. Μπόουντ, συγγραφέας του έργου *Εκλεκτές σελίδες από τους έλληνες πατέρες*, στον οποίο απευθύνονται οι πιο κάτω στροφές)

I

Αν ο γερο-Βάχχος ήτανε ο ομιλητής,
θα σας έλεγε μ' ένα στεναγμό
για την Κύπρο που ρουφώ
σε τούτο το κύπελλο σαν μια μύγα
- σαν μια μύγα ή σαν κουνούπι στην Ίδα

την ώρα της πρόποσης
που την παραμέρισε η βασίλισσα Ήρα
από τα χείλη του γιομάτου
λευκού σίφωνα.

II

Το γλυκό πιτό θα 'ταν περισσότερο
όταν το κρασί είναι τόσο θείο
Και κάποιον βαθύστομο ελληνικό δείγμα
θα γινόταν του κυπραϊκού σου κρασιού!
Το στόμα του Κύκλωπα θα 'πεφτε μέσα
ενώ το 'να του μάτι θα ολοθωρούσε –
μήτε τόσο μεγάλο ήταν το στόμα του Τιτάνα,
που 'πνε ποτάμια μέσα από τα γένια του.

[...]

XXI

Ας σ' ευλογεί ο Χριστός με το Φως το μοναδικό
που λάμπει νύχτα και μέρα!
Τα λουλούδια που βγαίνουν στου ήλιου το φως
ας γιομίσουν μ' ευωδία τον δρόμο σου!
Δεν είναι ορθό να θυμάμαι
την καλοσύνη σου όλη, φίλε μου,
σαν καθόμαστε οι δύο στο δωμάτιο μέσα
κι οι ποιητές το κρασί μάς κερνούσαν;

XXII

Κι έτσι, γυρνώντας και πάλι να πιούμε
απ' αυτό το κυπραϊκό – είναι ορθό –
μα τούτες οι μνήμες στην σκέψη μου κάνουν
ένα κρασόμελο ωραιότερο ακόμα.
Κι όποιος κι αν είναι ο ομιλητής,
κανένας δεν μπορεί να ψιθυρίσει μ' ένα στεναγμό
πως, σαν πίνω από τούτο το κύπελλο,
το ρουφώ σαν τη μύγα.

Μτφρ. Μιχαήλ Πισσάς, Πνευματική Κύπρος 120 (Σεπτ. 1970) 334-336.

Giosuè Carducci (Ιταλία, 1835-1907)

Ύμνος στο Σατανά

[...]

Για σε, Αρειμάνιε,
Αδωνη, Αστάρτη,

ζωντάνεψαν μάρμαρα
καμβάδες και χαρτιά,

όταν τις γαλήνιες
ωνικές αύρες
μακάρισε η Αφροδίτη
η Αναδυομένη.

Για σε του Λίβανου
θρόιζαν τα φυτά,
της αγνής Κύπριας
εραστή αναστημένε:

Για σένα έθαλλαν
χοροί και ωδές,
για σε οι πάλλευκες
παρθενικές αγάπες,

στις μυρωδάτες φοινικιές
της Ιδουμαίας,
εκεί που ασπρίζουν
τ' αφρίζοντα κύματα της Κύπρου.
[...]

Μτφρ. Gaia Zaccagni, «Εικόνες της Κύπρου στην ποίηση του Giosuè Carducci (1835-1907)», στα
Πρακτικά Διά ανθύμνησιν καιρού και τόπου. Λογοτεχνικές αποτυπώσεις του κόσμου της Κύπρου,
επιμ. Μ. Πιερίης, Λευκωσία 2015, σ. 347.

Gabriele D'Annunzio (Ιταλία, 1863-1938)

Τα χαρούπια

Σεπτέμβρη, ώρα είναι τώρα τα χαρούπια.
Κι εσύ μες στα ζεστά νερά της Κιλικίας
από της Κύπρου τ' ακρογιάλι συνοδεύεις
τη στρογγυλή σαίκα μ' ορθογώνια ξάρτια.
Γαλήνη. Και μες στο γαλάζιο ούτε ένα νέφος.

Τη τζέρμα με τα τέσσερα πανιά της,
το γκάρμπο ή το σκιράτσο, πλοία του Λεβάντε,
γλυκά και καστανά χαρούπια φορτωμένα,
τα φέρνεις κατά το νησί της Σαρδηνίας.
Και πάει μαζί σου μυρωδιά από σκούρο μέλι.

Η σάρκα τους που καλοθρέφει τα μουλάρια,
πόχουν το πράο το βάδισμα, και που χορταίνει,
σε καιρό πείνας, τον λαό με τ' άσπρα δόντια,
λάμπει όπως λάμπουνε τα καστανά μαλλιά σου,
έτσι καθώς στου καραβιού την κόφα στέχεις.

Σίγουρα λάδι σησαμιού είν' αλειμμένες
οι φουντωτές πλεξούδες των μαλλιών σου.
Σίγουρα στου Κιλίκιου πέλαγου τη γλύκα
το ξεχασμένο ξαναβρίσκεις συ τραγούδι
που η Κύπριδα στην Αμαθούντα αγαπούσε.

Σεπτέμβρη, να 'μασταν μαζί σου· κι όπου να 'ναι.

[«σαϊκα», «τζέρμα», «γκάρμπο», «σκιράτσο»: είδη ιστιοφόρων]
Μτφρ. Γ. Χατζηκωστής, Σελίδες ιταλικής ποιήσης, ό.π., σ. 83.

Ροδόλφος Κράους (Τεχεράνη 1887 - Αθήνα 1983)

Στην Κύπρο

Για την ανάστασή της

Η Κύπρος εσηκώθηκε να βρει τη λευτεριά της.

Απάντεχα έλαμψε ξανά στον ήλιον η θωριά της,
Και σαν ψυχής ανάταση και σαν αχτίδα αυγής
Το κάλεσμά της πέταξε στα πέρατα της γης.

Πόσες γενιές κοιμήθηκαν στο μαλακό της χώμα!
Πόσες γενιές πολέμησαν, προτού να κοιμηθούν,
Γιατί ήθελαν ελεύθερες κι ασκλάβωτες να ζουν,
Και τώρα, πλάι στους ζωντανούς, χτυπάν τον ξένο ακόμα!

Ω, τί μακριά που φθάνουμε στην ιστορία του κόσμου
Σήμερα, που αίμα και ψυχή και θρύλος είσαι εμπρός μου
Νησί, με τ' ανιστόρητα και ονειρεμένα κάλλη
Που αείποτε τα ορέχτηκαν και τα ζηλέψαν άλλοι!
Ω, τί μακριά που φθάνουμε στο κύλισμα του χρόνου,
Με των πολέμων τις κλαγγές και τις κραυγές του πόνου!
Πριν τραγουδήσει ο Όμηρος και γεννηθεί η Αφροδίτη,
Πριν οδηγήσει στη Βηθλεέμ το φως του αποσπερίτη
Τους Μάγους, απ' τις μακρινές, παραμυθένιες χώρες,
Και πριν στο Βράχο τον ιερό στηθούν, λευκές, οι Κόρες,

Πόσοι από τότε ως σήμερα, πόσοι από τότε ως τώρα
- Δρολάπι, σίφουνας, στοιχειά, άγρια φουρτούνα, μπόρα -
Λαοί και αφέντες θέλησαν δική τους να σε κάνουν
Κι ήρθανε στ' ακρογιάλια σου να πιουν και να πεθάνουν!
Πόσοι! Μεγάλοι και μικροί, αμέτρητοι και λίγοι,
Ασσύριοι, Εβραίοι και Φοίνικες και Άραβες και Φρύγοι,
Αιγύπτιοι από την Αφρική, Περσιάνοι απ' την Ασία,
Που φάνταζες στο κύμα σου! - Κι ήρθαν σε σε, ολοένα,
Από άλλες θάλασσες, μακριά, με τα πανιά ανοιγμένα,
Όλοι του κόσμου οι Δυνατοί κι όλοι του κόσμου οι Πλάστες,
Ταξιδευτάδες, πειρατές, τυχάρπαστοι δυνάστες,
Και βασιλιάδες ξακουστοί, και στρατηγοί μεγάλοι,
Οι Σταυροφόροι, οι Γερμανοί, οι Βενετσιάνοι, οι Γάλλοι,
Ο Τούρκος, που σ' εκράτησε σκυφή τρακόσια χρόνια,
Κι ο Άγγλος, που σε κυβερνά με τόση καταφρόνια!
Πόσοι λαοί δεν θέλησαν δική τους να σε κάνουν,
Κι ήρθανε στ' ακρογιάλια σου να πιουν και να πεθάνουν!

Τώρα σωθήκαν οι καιροί. Κι η ανθρώπινη αδικία,
Που έχει για βάθρο βογγητά, αίμα, κατάρες, βία,
Σειέται, λυγίζει, γρήγορα ολούθε θα 'ρθει κάτω,
Ό,τι κι αν κάνουν οι κακοί συμμάχοι του θανάτου,
Όσα καινούρια ψέματα κι αν πουν, όσο αν σκορπίσουν
Χρυσάφι στις ελεύθερες ψυχές, που θεν να ζήσουν!
Άδικα δεν θυσιάστηκαν τ' άμετρα πλήθη εκείνα
Που αγάπησαν τη Λευτεριά σαν παραδείσια αχτίνα.
Άδικα δεν σκοτώθηκαν τ' άμετρα πλήθη τόσα,
Που την τραγούδησαν πλατιά παντού, σε κάθε γλώσσα.
Άδικα δεν σπαρτάρισαν γονιοί, παιδιά, μητέρες
Για τη σφαγή, για την ντροπή, την πείνα, τις φοβέρες.
Η σκέψη ωρίμασε, οι ψυχές μεστώσανε, κι αλήθεια
Η Δικαιοσύνη κάρπισε σ' εκατομμύρια στήθια,
Παρηγορήτρα ανίκητη κι επάνω απ' όποια βία,
Γιατί την έθρεψε ο καημός, τη θέρειψε η θυσία.
Ναι, δεν πεθαίνουν άδικα, γεμάτα περηφάνια,
Νησί, τα παλληκάρια σου, στους λόγγους, στα ρουμάνια!
Και τα βουνά σου, οι κάμποι σου, οι στρατές σου κι οι χώρες
Δεν θα 'χουν άδικα, ξανά, γυναίκες μαυροφόρες!
Αύριο θα δεις τον ήλιο σου με ασκλάβωτη θωριά!

Η Κύπρος εσηκώθηκε να βρει τη Λευτεριά!

10.11.1931

Πνευματική Κύπρος 114 (Μάρτ. 1970) 168-169.

Louis Aragon (Γαλλία, 1897-1982)

Πανδώρα

Όχι, τίποτα πια δεν γίνεται αν όχι για την ελπίδα
Είναι πράγμα παράξενο και χιλιοειδωμένο.
Ήλιος και νύχτα πέρα και σαν όλα είναι μαύρα
την ώρα π' όλα χάνονται στην λεωφόρου την άκρια...
Και όπου πάντοτε αυτά υμνούν χωρίς να ξέρουν
λέξεις με χρώμα αίματος που κάνουν πως δεν βλέπουν.

Σαν τα παιδιά είναι γυμνά...
Ω Πανδώρα, είδα τη σάρκα σου γραμμένη να χορεύει
Πια δεν γνωρίζω τίποτα παρά πως 'χάθη το άσμα!
Ξάφνου όλοι οι πόλεμοι σβήνουν μες στην σκοπιά τους,
και δεν θυμάμαι τίποτ' απ' αυτό που με πληγώνει,
ακόμ' η Πανδώρα τραγουδά της θύμησης την ώρα
Ετούτη η νήσος όπου όλα φεύγουν με ζώνει με τα χάρδια
Αυτή η στερνή ανάμνηση δεν ημπορεί με τίποτα ποτέ να σταματήσει...

Μτφρ. Γιάννης Η. Ιωάννου, *Δια-κειμένα* 3 (2001) 154.

Geoffrey Grigson (Μ. Βρετανία, 1905-1985)

Τα Λουτρά της Αφροδίτης

Στα Λουτρά της Αφροδίτης μόνο απ' το νερό μπορείς να φτάσεις,
η πατούσα βουλιάζει σε μια γούβα μες στον βράχο,
με το ανάλαφρο πιτσιλισμα νερού μενεξεδένιου. Τρίψε
τον δεξί σου ώμο σ' ένα βράχο που σε γδέρνει κατά μήκος
στενού μονοπατιού, μέριασε το πορφυρό
των άγριων γλαδιόλων, τρύπωσε στη σιχιά που εμπρός της
ανθούν ροδιές επίσης. Εδώ πετάνε χελιδόνια
τα Λουτρά της Αφροδίτης να ξεχύνουν τόσα φωτεινά
γαλόνια κάθε δροσερό λεπτό, τόσα φωτεινά
γαλόνια κάθε δροσερή ώρα, τόσα πολλά γαλόνια
κάθε δροσερό αιώνα, τόσα φωτεινά γαλόνια
κάθε δροσερή αιωνιότητα.

Χελιδόνια πετάνε μέσα κι έξω
Στις αγριοσυκιές κουρνιάζουν περιστέρια. Νοτισμένες φτέρες
με ολόμαυρες κλωστές, λεπτότερες
κι από της Κύπριδας τ' απόκρυφα μαλλιά
λκνίζονται απ' την αύρα στο νερό.

Μονάχος σου να 'ρθείς εδώ
χώρος για δύο δεν υπάρχει.

Πίσω στον αλαζόνα ήλιο,
αν στραβοπατήσεις και κατακυλήσεις μέσα,
το σούβλισμα το τρομερό να καρτεράς από
μαυροκόκκινες βελόνες θαλασσινού αχινού.

Είκοσι πέντε αγγλόφωνοι ποιητές, μτφρ. Γιώργος Ζ. Χριστοδουλίδης,
Αθήνα, Παρασκήνιο, 2014, σ. 24.

Νικόλα Βαπτσάροφ (Βουλγαρία, 1909-1942)

Επιστολή

Θυμάσαι άραγε
τη θάλασσα, τις μηχανές
τ' αμπάρια που ήταν γεμάτα
σκοτάδι - πίσσα;

Κι εκείνη την άγρια λαχτάρα
που είχαμε για τις Φιλιππίνες,
για τα μεγάλα αστέρια
στης Αμμοχώστου τον ουρανό;

Θυμάσαι ακόμα κάποιον ναύτη
που 'ριχνε ματιές γεμάτες νοσταλγία
μακριά ίσαμε εκεί που σβήνει η νύχτα
κι η ανάσα των τροπικών είναι ζωντανή; [...]

Νικόλα Βαπτσάροφ, *Ποιήματα*, μτφρ. Γιάννης Καρατζόγλου,
Θεσσαλονίκη, Ποσειδώνας, 1979, σ. 37.

Lawrence Durrell (Μ. Βρετανία, 1912-1990)

Πικρά λεμόνια

Στο νησί με τα πικρά λεμόνια
όπου του φεγγαριού οι ψυχροί πυρετοί ανάβουν
μέσ' απ' τους σκοτεινούς μαστούς του καρπού

και το ξερό χορτάρι κάτω απ' το πέλημα
βασανίζει τη μνήμη κι αναθεωρεί
συνήθειες νεκρές μισής ζωής

καλύτερα τα υπόλοιπα ας μην ειπωθούν,
ομορφιά, σκοτάδι, βία
αφήστε τις γριές νησιώτισσες να νανουρίζουν

τα μνημεία του ύπνου
και της ελληνικής θάλασσας το σγουρόμαλλο κεφάλι
να φυλάει τις γαλήνες του σαν δάκρυα που δεν κύλησαν

να φυλάει τις γαλήνες του σαν δάκρυα που δεν κύλησαν

Μετάφραση: Μιράντα Σταυρινού, *Η Λέξη* 85-86 (Ιούν.-Αύγ. 1989) 548.

Anon(ymous) [= Christopher Logue, 1926-2011]

Η μπαλλάντα του Γρηγόρη Αυξεντίου

Ο Γρηγόρης Αυξεντίου, ο υπαρχηγός του Συνταγματάρχη Γρίβα, του τρομοκράτη αρχηγού της ΕΟΚΑ, ηλικίας 29 ετών, αγωνίστηκε ενάντια σε 60 Βρεττανούς στρατιώτες από μια σπηλιά στα βουνά του Τροόδους. Όταν τέλειωσεν η μάχη, το σώμα καιγόταν ανάμεσα σε φλόγες. Ο Κυβερνήτης της Κύπρου, Σερ Τζων Χάρντιγκ, έστειλε μήνυμα στους άντρες του Τάγματος του Δουκός του Γουέλλιγκτον συγχαίροντάς τους για την επιτυχία τους. (Οι Τάμς, 4.3.1957)

Έλα έξω, έλα έξω, νιε Γρηγόρη
στρατός σε ζώνει, πριν το νιώσεις
απ' τα βουνά προβαίνει ο ήλιος
και μια ζωή έχεις να γλιτώσεις.

Σ' έχουν πουλήσει, νιε Γρηγόρη,
καθώς κοιμόσουν στη σπηλιά,
αυτός, που φέρνει τους στρατιώτες,
πλούσια θα πάρει τα φλωριά.

Ο Εγγλέζος, δεν ακούς, σε κράζει,
μιλά στη γλώσσα τη δική σου,
ψηλά, λοιπόν, τα χέρια, αν θέλεις
τα μάτια σου τον ήλιο ν' αντικρίσουν.

Πέντε άντρες βρίσκονται μαζί,
πέντε άντρες, που φες νιώθαν αντρειωμένοι,
μα οι τέσσερις τους βγήκανε στο φως
κι ένας στο σπήλιο μόνος μένει.

Είσαι κατάμονος, κατάμονος Γρηγόρη,
φίλους δεν έχεις πια μαζί σου,

τη ζωή στη φυλακή διαλέξαν,
τέτοια κάνε κι εσύ την εκλογή σου!

«Ελάτε μέσα, ελάτε» φώναξε
«αν σας βαστά, εγώ είμ' εδώ:
κι ένας αν είμαι, μ' όπλον ένα,
μολών λαβέ, σας καρτερώ»!

Εξήντα στέκουν μες στο φως της μέρας
κι ένας μες στο βυθό του σκοταδιού,
δεν παραδίνεται όμως ο ένας
κι οι εξήντα δεν τολμούν να μπουν.

Κι έτσι τα όπλ' αρχίζουν ν' αντηχούν,
γοργά να σκίζει ο ήχος κάθε σφαίρας
κι ο νιος Γρηγόρης δεν μπορεί να δει
το λαμπρό μεσουράνημα της μέρας.

Το αίμα σου τρέχει, τρέχει, νιε Γρηγόρη,
είναι σωστό ένας πληγωμένος να επιζήσει.
Βγες έξω τώρα δίχως πια ντροπή,
κανένας δεν μπορεί να σ' αδικήσει.

Μ' ακόμα ο νιος Γρηγόρης πολεμάει
κι οι στρατιώτες δεν μπορούν ν' αναπαυτούν
κι οι ώρες περνούν μες στο μικρό σκοτάδι
κι οι αχτίνες του ήλιου πάνε να κρυφτούν.

Τ' αυτόματα, οι χειροβομβίδες τον χτυπούν
μα καμιά δύναμη έξω δεν τον βγάνει,
το δακρυγόνο τον τυφλώνει από παντού,
τον άντρα, που ποτέ δεν θα πεθάνει.

Τότε αναβρύζουν τα ποτάμια της μπεζίνας
θανατερά μεσ' απ' τα χέρια του στρατιώτη,
τ' ανάβουνε μεμιάς οι σφαίρες, και το σπήλιο
το ζώνει μιας φωτιάς λαμπρότη!

Μ' ακόμ' ακούν οι εξήντα το τουφέκι
του ενός, που ακούραστα μιλάει,
το φως χλωμιάζει αργά μέσα στο δειλι
κι η μάχη π' άρχισε δεν σταματάει.

Για τους μηχανικούς ώρα τώρα να δουλέψουν.
Το μπαρούτι και τα σύρματα ετοιμάζουν
κι οι εξήντα, που δεν χρειάζεται να ρίχνουν,
σιωπηλοί στέκουν μόνο και κοιτάζουν.

Το μπαρούτι κι η μπεζίνα τώρα
μες στα βράχια έχει γύρω σκορπιστεί.
Τα σκυλιά σαν αποστάσουν στο κυνήγι,
το θήραμα εύκολα μπορεί να σκοτωθεί.

Και το χωριό στην κορυφή του λόφου
τράνταξε από του βρόντου τον αχό,
κι οι εξήντα τώρα μπαίνουν μες στο σπήλιο,
που απόμεινε για πάντα σιωπηλό!

Τότ' ήρθε ο Κυβερνήτης να τους πει
πόσο πολέμησαν όλοι αντρωμένα,
και στο σύνταγμα δώσαν νέα τιμή,
γιατί οι εξήντα σκότωσαν τον ένα!

Μα σαν μιλά αδελφός στον αδελφό
κι ο πατέρας στο γιο του λόγο κάνει,
στην αθάνατη μνήμη του λαού
ο νιος Γρηγόρης ποτέ δεν θα πεθάνει.

Tribune, Λονδίνο, 8.3.1957

Μετάφραση Κώστας Π. Μιχαηλίδης, *Πνευματική Κύπρος* 32 (Μάιος 1963) 295-296.

Για την ταύτιση του ανώνυμου ποιητή με τον Christopher Logue, βλ. *Μικροφιλολογικά* 43 (Άνοιξη 2018) 117-118. Το εισαγωγικό σημείωμα προέρχεται από τη μετάφραση του Α. Κ. Ιντιάνου, περ. *Πυρσός*, Αμμόχωστος, τχ. 5 (1960) 38.

Baptiste-Marrey (Γαλλία, γενν. 1928)

Η Πράσινη Γραμμή (Λευκωσία)

Η στενή οδός χώνεται μες στην παλιά την πόλη
σκουντουφλάει σ' έναν τοίχο

Η ζωή σταματάει εδώ

Στα κρυφά γυρίζει σπίτι της μια μαυροντυμένη γυναίκα
Δυο γάτες γυροφέρνουν στην τιμεντένια πλατεία
γλιστράνε μες στα στοιβαγμένα μεταλλικά βαρέλια
στο μπαράζ που φράζει τη ζώνη ετούτη τη νεκρή
Ένας ένοπλος σκοπός με παραλλαγή και ύφος πολεμικό
βηματίζει σ' ένα φυλάκιο με χρώματα ελληνικά
παρατηρεί την «άλλη πόλη» την εχθρική
Απαγορεύεται η φωτογράφιση στρατιωτικό μυστικό

Ο πόλεμος επίβουλα υποβόσκει στρεψοδικεί
Συρματοπλέγματα, οδοφράγματα αλά Ανατολή
Οι κάτοικοι προσκρούουν στη μοιρασμένη τούτη πόλη
περπατάνε κατά μήκος του φράχτη επιστρέφουν
ακουμπάνε απάνω του την πλάτη
Στήνουν μια ταβέρνα κάτω από 'να φυλάκιο
ποζάρουν κάτω από τα παράθυρα τα τυφλωμένα από την άμμο
Ανάμεσα σε δύο μπουκέτα μια Αφροδίτη χυτή, γυμνή και λευκή
Ανατριχιάζουν ακούγοντας την πρόσκληση του μουεζίνη που
τα μεγάφωνα στέλνουν πάνω από τα εγκαταλελειμμένα σπίτια
Υπενθυμίζοντας πέντε φορές την ημέρα πως ο Αλλάχ
από την κορυφή των μιναρέδων του γοτθικού Σουλεϊμάν Τζαμί
της παλιάς Αγιά Σοφιάς
σκέπει και προστατεύει και ευλογεί τον τοίχο τούτο
τον στιβαρό σαν πύργο
που ορθώνεται ανάμεσα σ' Ανατολή και Δύση
ανάμεσα στον Μωάμεθ και τον Χριστό
με την πλάτη γυρισμένη προς την καινούργια πόλη
το αναρχικό Λος Άντζελες
που άτακτα εκτείνεται έξω από τα τείχη.

L'Île Déchirée (Chypre) / Σπαράζουσα νήσος (Κύπρος), μτφρ. Γιάννης Ιωάννου, Λευκωσία,
Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου - Γαλλικό Μορφωτικό Κέντρο, 1994, σ. 15.

Εβγκένι Γεφτουσιένκο (Ρωσία, 1933-2017)

Περιστερώνα

Στον Παύλο Λιασιδίδη

Ω ομορφιά, στα δυο κομματιασμένη
σπαρταρούσες, ξεψυχούσες – Αφροδίτη βιασμένη
κάτω από τα βαριά των τούρκικων των τανκς κορμιά
Μα δεν χάνεται ποτές η ομορφιά
ακόμη κι η ομορφιά η βιασμένη
Είναι αγνή μπροστά στον εαυτό της
Είναι αγνή και στο Θεό μπροστά
Μιλήστε, χαμένα εσείς χωριά
μιλήστε, εικόνες ποδοπατημένες
μιλήστε εσείς, ρίζες ξεριζωμένες
μιλήστε εσείς, νιστιές σβησμένες
που δεν τις άναψε κανείς, τρίτη χρονιά
μιλήστε κούνιες δαχρυσμένες
που τρία χρόνια δεν κουνήσατε παιδιά

Μίλα, καταυλισμέ Τσακκιλερή
μ' αυτή την πέτρινη, την τραγική μορφή
Καταυλισμέ, θυμάσαι; Άνθρωποι έσπερναν λιοστρόφι
από σποράκια που έμειναν ατόφια
τυχαία, σε κάποια τσέπη κάποιου, εκεί
σπόροι από μια ελπίδα μυστική
να ξαναβρούνε τα κλεμμένα.
Νά, τα λιοστρόφια υψώθηκαν ψηλά
λυγίζουν το κορμί τώρα βαριά
στρέφουν τα πρόσωπά τους λυπημένα
από τον ήλιο. Στα κεφάλια τυλιγμένα
έχουν μαντίλια κίτρινης φωτιάς –
ίδιο φωτοστέφανο της Κύπρου
τα λιοστρόφια με κεφάλια στριμωγμένα μες στο πλήθος·
σαν μέσα σε ολονυχτία
πίσω κοιτάζουν με νοσταλγία
πίσω, στων σπόρων την πατρίδα
Κοιτάζουνε: στο χώμα εκεί, στην άκρη
που ρούφηξε το τόσο τους το δάκρυ
Γυναίκες βλέπουν μαυροφορεμένες, λουλούδια κόκκινα
λουλούδια που είναι μικρά μνημεία
για τους ξεριζωμένους – ω ομορφιά
πόσο είσαι παντοδύναμη μες στην ανήμπορή σου αδυναμία.
Βοήθεια περιμένοντας από την ομορφιά
οι άνθρωποι ομορφαίνουν κι αυτή τη δυστυχία
κι αυτή τη δυστυχία
Πόσο μου είναι οδυνηρό στο σπίτι
του πρόσφυγα ποιητή.
Πώς να σκεπάσεις με λουλούδια τη δυστυχία, πώς μπορεί
Πάυλο, μια και δεν φτάνουν την τραυματισμένη σου τη γη
οι επίδεσμοί σου, στηρίξου για να κρατηθείς
στην πονεμένη σου φλογέρα
Αχ τη φλογέρα σου,
τον δακρυσμένο κήρυκα του καλαμιώνα
που δεν σε φτάνει από τα σύνορα εκεί πέρα
Η κόρη σου, σαν από άλλο κόσμο, να παραμιλά
Περικτερώνα, Περικτερώνα
Κάπου στο χωριό που 'χει περιστεριού μορφή
Κάτω εκεί από τη γη
είναι σκοτωμένος
ο αγαπημένος
Στον τάφο του όμως να ρίξει δεν μπορεί
ούτε λουλούδι πάνω, από τις ξιφολόγχες
από τις δυνάμεις της παραπάνω είναι αυτό
Οι ερπύστριες κύκλωσαν το τρακτέρ το ειρηνικό
ούρλιασαν, κύλησαν στο χόρτο το καμένο

Το ματωμένο, ω, στάρι
πώς δεν το έκρυψες στα σπλάχνα σου βαθιά
Στάρι που εκείνος σ' έσπειρε... Και πάει.
Ο δολοφόνος χάθηκε παράνομα, κρυφά.
Περικτερώνα, Περικτερώνα
Τινάζεται το βογγητό της, φτερουγίζει σαν περιστέρι
μα δεν μπορεί να βρει περικτερώνα
Κύπριοι πρόσφυγες – παντοτινή ντροπή
για όλο τον κόσμο, και όλοι αυτοί
που δεν νιώθουν ντροπή να 'ναι καταραμένοι νυν και αιεί.
Μα υπάρχουν και άλλου είδους Πρόσφυγες – ξεδιάντροποι πολλοί
Πρόσφυγες από την αλήθεια προς το ψέμα
πρόσφυγες προς την αδιάφορη ευγένεια
πρόσφυγες προς τη γουργουριστή τη μουσική
πρόσφυγες στο ποδόσφαιρο, στην άνετη ζωή
πρόσφυγες στην τηλεόραση, στους λόγους, στις ομιλίες
πρόσφυγες στις πομπώδεις συνεδρίες
κιοτήδες πρόσφυγες – δραπέτες της κοινής τής συφοράς
Μα τί θα γίνει αν δεν ξυπνήσει
η ανθρωπότητα, αν δε βογγήσει
με βογγητό πιο δυνατό από της καμπάνας το σκοπό
για τον αγώνα,
Περικτερώνα, Περικτερώνα
Ακούτε; Κάτω από το ταγκ βογγά η Εικόνα
Περικτερώνα! Περικτερώνα!

Μτφρ. Έλλη Παιονίδου, *Νέα Εποχή* 118 (1976) 496-497
και *Η Λέξη* 85-86 (Ιούν.-Αύγ. 1989) 432-434.

Νάντια Κεχλιμπάρεβα (Βουλγαρία, 1933-1988)

Προσευχή για το νησί του Νότου

[...] Στ' αφτιά μου ηχεί το παραμύθι:
Σ' αυτή τη γη ο Άδωνις
την Αφροδίτη έχει ερωτευθεί.
Μα η μοίρα αγριόχοιρο τον έκαμε μεμιάς
και τον έδιωξε –
για τον θεό και τον άνθρωπο αδοκίμαστο φρούτο
άφθαστη γλύκα
δίψα αιώνια να 'ναι. [...]

Μτφρ. Βασίλκα Χατζήπαπα, στον τόμο *Κύπρος, αγάπη μου*,
Λευκωσία, Βουλγαρικό Πολιτιστικό Κέντρο, 1984, σ. 19.

Κόλιο Σέβοβ (Βουλγαρία, 1933-1991)

Ζωντανές λέξεις

[...] Ω Κύπρος, μέσα στη ζωή μου εισχώρησες
με το τραγούδι του Βαπτσάρφ για την Αμμόχωστο
με τις ηλιόλουστες πορτοκαλιές.
Ήρθες μες στο τραγούδι μου με τους λυγμούς της Αφροδίτης
με τις πληγές του Προμηθέα
με τα ρουθούνια τα ιδρωμένα των νεκρών αλόγων.
Μπήκες στο σπίτι μου, ω Κύπρος, με τις γάτες τ' άι Νικόλα
με της Μελίνας το χαμόγελο που φέρω στη σκέψη μου [...]

Μτφρ. Έλλη Παιονίδου, *Κύπρος, αγάπη μου*, ό.π., σ. 45.

Μιχαήλ Μπερμπέροφ (Βουλγαρία, 1934-1989)

Νησί

[...] Κύπρος:
σήμερα – δική μου ανησυχία
αύριο – δική μου ελπίδα,
και για πάντα – δική μου αγάπη.
Ακούω καρδιές να τυμpanοκροτούν
τον παλμό του πλανήτη,
τον ανήσυχο ρυθμό του Ρίτσου και του Χικμέτ,
του Σαμπαχατίν Αλή, Βρεττάκου και Ελύτη.
Τα λόγια τους, η αρτηρία που είναι η ίδια
κλείνει της αγάπης τον κύκλο τον αιματηρό. [...]

Μτφρ. Βασιλική Νεοφύτου, *Κύπρος, αγάπη μου*, ό.π., σ. 15.

Καμάλ Αμάρ (Αίγυπτος)

Κύπρος

Κύπρο, πατρίδα των ελεύτερων
Φωτιά που βάφεται με τη φωτιά
Κάθε πρωί
Και κάθε βράδυ
Της περηφάνιας και της λευτεριάς

Να κυματίσουνε τα λάβαρα
Χτύπα, χτύπα τη θύρα της εκδίκησης
Χτύπα με των ελεύτερων τα χέρια
Το χέρι του Μακάριου
Το χέρι του Γκαμάλ
Χέρια απ' την Κένυα κι απ' το Πόρτο
Χτύπα!

Είναι βραδιά γιορτής απόψε
Γεμάτη θούριο κι άλικο αίμα
Χτύπα, ν' ανοίξεις σ' ένα κόσμο μαγικό
Τις πόρτες
Σ' ένα κόσμο όπου ο άνθρωπος
Είναι αδερφός του ανθρώπου
Σε κόσμο που 'χει τίτλο του
Δικαιοσύνη, ισότητα και λευτεριά.

Κύπρο

Πατρίδα των αγαπημένων μας
Που στάθηκες όπως κι εμείς
Ενάντια στην επίθεση
Φωνάζοντας κατάμουτρα στους δολοφόνους
«Η Κύπρος δεν θα μείνει πάτημα για επίθεση».

Κύπρο, πατρίδα των ελεύτερων
Φωτιά που βάφεται με τη φωτιά
Κάθε πρωί
Και κάθε βράδυ
Σου στέλνω χαιρετίσματα απ' τη χώρα μου
Τη χώρα της ελευθερίας.

Μετάφραση από τα αραβικά: Λ. Α. Απόδοση: Α. Ι. Μάρταλης,
Επιθεώρηση Τέχνης 35-36 (Νοέμβρ.-Δεκ. 1957) 371.

Ιόσιφ Μπρότσκι (Ρωσία, 1940-1996)

Πόλεμος στο καταφύγιο της Κύπριδας

Απ' τις φυτείες της μανόλιας σα σφαίρα
έρχεται ο θάνατος, ζευγαρωτά.
Η έκρηξη προσωρινή μοιάζει φοινικιά
που κουνιέται εδώ κι εκεί απ' τον αέρα.

Άδεια η βίλα. Ραγισμένο το αέτωμα
με της αρχαίας πάλης τη σκηνή.

Στη θάλασσα καίγεται ο νέος Φαέθοντας
με λιγότερη πέφτοντας τώρα βροντή.

Σε πόζες για διαφημιστικά πανό,
σε βότσαλα απ' τη λάβρα ξασπρισμένα
κείτονται ακίνητα κάτω απ' τον ουρανό
σώματα, μετά την ηλιοθεραπεία ξεχασμένα.

Μτφρ. Γιώργος Μολέσκης, στον τόμο *Ρώσοι ποιητές του 20ού αιώνα*,
Αθήνα, Μεσόγειος, 2004, σ. 317.

Herbert Zinkl (Αυστρία)

Πρόσφυγας

Ακόμα και μετά από μέρες και χρόνια
η φωνή σου ακούγεται αλλαγμένη
απ' την οργή και τον πόνο.
Δεν θα ξαναρουφήξω τον πικρό μου
τούρκικο καφέ στο χρυσό λιμανάκι της Κερύνειας,
στα τείχη της Αμμοχώστου δεν θα ξανακούσω
τον ήχο των βημάτων μου,
το βλέμμα μου δεν θα πετάξει πάνω
απ' τους λόφους μέχρι τον Απόστολο Ανδρέα.
Σαν να 'λεγε η φωνή σου:
μου ξέσχισαν τα μάτια μου
μου κόψαν το χέρι μου
μου σφιχτόδεσαν τα πόδια μου
κι όμως ζω·
μη με ρωτήσεις όμως πώς.

Zyperm Lyrisch / Λυρική Κύπρος, Λεμεσός, Κυπρο-Αυστριακός
Πολιτιστικός Σύνδεσμος, χ.χ.ε., σ. 17.

Γκεόρκι Κονσταντίνοφ (Βουλγαρία, γενν. 1943)

Χειμώνας στην Κύπρο

Χιονοσκεπείς κορφές.
Ζεστή η ανάσα του γιαλού.
Ανθίζουν ροδαλά οι μυγδαλιές.
Πορτοκάλια χρυσοκίτρινα

κυλούν από τα δέντρα.
Οι αγελάδες καφετιές
φιλούν τις πράσινες πλαγιές.
Κάτω τα κύματα
σαν γάλα αφρίζουν.
Κι Αφροδίτες σμήνη
απ' τον αφρό αναδύονται
και τουρτουρίζοντας
στους ώμους ρίχνουν
πολύχρωμα μπουρνούζια.
Σε στέγη απέναντι
παλιού μοναστηριού
κάθεται άγγελος...
Το αεροπλάνο απογειώνεται
προς το δικό μου χειμώνα,
αλλά η σκιά του –
σταυρουδάκι μικρό,
χοροπηδάει στη γη –
την ψυχή μου καλώντας
στην Κύπρο να μείνει.

Μτφρ. Χρίστος & Βασιλικα Χατζήπαπα, *Νέα Εποχή* 298 (2008) 18-19.

Yves Bergeret (Γαλλία, γενν. 1948)

Για το ξωκλήσι της Ασίνου

Είναι μια μικρή πεισματάρα ταλάντευση
στο κυρτό αμαξωτό δρομάκι του βουνού
που κάθε χρόνο ανυψώνεται όλο και πιο πολύ
μια ελπίδα και κάτι το πολυμήχανο
που τσιρίζει μες στις κλειδώσεις
(του βουνού ή του γέροντα ιερέα;
στις δικές μου ίσως στα μέσα της ζωής μου);
είναι η ακατέργαστη ορμή αυτού που μας καταβροχθίζει,
που μας κάνει να καταβροχθίζουμε το γαλανό τ' ουρανού
και το γαλάζιο της θάλασσας
και μας διασώζει σαν συγχωρητέα παιδιά
των οποίων η σάρκα δένει πάντα πολύ γρήγορα.
Είναι η μικρή πεισματάρα ταλάντευση
ανάμεσα στο γέλιο και στη γυμνή θέα,
αυτό είναι που ταλαντεύει το ξωκλήσι της Ασίνου
μέσα στους τέσσερις μεγάλους ευκάλυπτους του μικρού κάβου
μέσα σ' ένα αγκώνα της ξεραμένης κοίτης του χειμάρρου,

αυτό είναι που το ξωκλήσι αναζωογονεί
κουνώντας στρεβλά τα ωμά χρώματα των τοιχογραφιών του
στο εσωτερικό, μακριά από το φως και τη μέρα,
κραυγάζοντας με τη μεγαλοπρέπειά του το κενό
όπως ο Σεφέρης ονειρεύτηκε τον φανταστικό βασιλιά της Ασίνης
και φωτογράφησε δεκαπέντε χρόνια αργότερα
το άχρουν εξωτερικό της Ασίνας.

Mains Silenieuses / Χέρια σιωπηλά, μτφρ. Γιάννης Ιωάννου,
Λευκωσία, Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου, 1994, σ. 16.

Kees Klok (Ολλανδία, γενν. 1951)

Κύπρος

*Τ' αηδόνια δεν σ' αφήνουν να κοιμηθείς στις Πλάτρες.
Ποιες είναι οι Πλάτρες; Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;
Γιώργος Σεφέρης*

Νησί σαν φθινοπωρινό φύλλο σε λιμνούλα.

Νησί που τις καλοκαιρινές μέρες ονειρεύεται τη φθινοπωρινή
δροσιά και την άνοιξη που πέρασε για πάντα.

Νησί χωρισμένο ανάμεσα στους πύργους του Πενταδάκτυλου
και τα κάστρα του Τροόδου.

Αρχαίο, αποκαμωμένο νησί που παλεύει
μέσα στ' αρπαχτικά νύχια του χρόνου.

Νησί όπου αναπαυθήκαμε με το μύθο της θεάς του έρωτα
και της ανάδυσής της από την αφρισμένη θάλασσα.

Νησί πλημμυρισμένο από σημαίες αγίων
όπου η αγάπη μετατράπηκε σε αδελφικό φόνο.

Νησί σαν φθινοπωρινό φύλλο σε λιμνούλα
που πατήθηκε από αναίσθητες μπότες.

Μτφρ. Στέλλα Τιμωνίδου, *Cadences 5* (Φθινόπωρο 2009) 88.

Πέδρο Βικούνια (Χιλή, γενν. 1956)

Λευκωσία 1980

Ακόμα ξεραϊλα
κι εγώ άναβα κεριά στα ρημοκλήσια.

Ανάμεσα στα ψηλά ταβάνια και τα γιασεμιά
το καλοκαίρι ήταν η ηχώ από τα τζιτζίκια
κι όσο κρατούσε η θάλασσα υγρή τη μνήμη
μια αργή επιθυμία ερχόταν στα δωμάτια.

Άλλη ζωή ποθούσα
μες στην τάξη των ταπεινών πραγμάτων.

Κι όμως στα σεντόνια μου απάνω
αχαλίνωτα όνειρα τυραννούσανε το μεσημέρι
στον κόλπο σου βαθιά είχα έναν κήπο
πεφτάστρα, χρυσά δελφίνια στην κόγχη των μηρών σου.

Στη διχάλα του χρόνου
πάντα τη Στιγμή ανάμενα στους δρόμους.

Καλοκαίρι ακόμα και ακόμα ξεραϊλα
οι κολόνες πάντα ίδιες, τα τείχη και τα ξυλουργεία
η φοινικιά στο παραθύρι μου
που την ίδια ώρα πάντα σαλεύει.

Πού να καταλάβω ο ξένος την «Πράσινη Γραμμή».

Πέριξ των τειχών, Λευκωσία, Κοχλίας, 1981, σσ. 7-9.

Gaia Zaccagni (Ιταλία, γενν. 1972)

Ίσαλο

Είπα να πάω μια πρωινή βόλτα στη Λευκωσία. Εντός των τειχών. Προστατευ-
μένη από το εισερχόμενο έξωθεν χάος. Αγανάκτησα. Η αποξένωση είναι πλέον
ολοκληρωτική. Ένωσα κινήγημένη από παντού. Ένωσα, πρώτη φορά τόσο έν-
τονα, σαν ξένο σώμα μες στην πόλη στην οποία είχα καταφέρει να ενσωμα-
τωθώ. Και είδα να προβάλλεται σαν ταινία όλο το διάστημα που έζησα εδώ.
Είδα στιγμές, λεπτομέρειες στις οποίες έδωσα βάρος, στηρίχθηκα, να εξανεμί-
ζονται μεμιάς, στον ανεμοστρόβιλο της «προόδου», στη δίνη της καταπιεστικής
εισβολής της κοινωνικής «συμβατικότητας», που ισοπεδώνει όποιες υγιείς και
πολυδιάστατες διαφορές μπορούσαν να προϋπάρχουν. Ένα τεράστιο τερατώ-

δες mall, που καταβροχθίζει με τα ψέματά του και με ρυθμούς ανεξέλεγκτους το αυθεντικό χρώμα της πόλης και των ανθρώπων που την κατοικούν.

«*En plw πάντα κλειστή*», Αθήνα, Μελάνι, 2014, σ. 35.

Dejan Matić (Σερβία, γενν. 1979)

Το ποίημα της Κύπρου

Κι αυτό ακριβώς πόθησα,
γιατί είναι γηραιότερο απ' τον Όμηρο κι εκείνο τον άλλο πονηρό περιπλανώ-
μενο.

Μα το παρελθόν σώζει τόσα λίγα γι' αυτούς που έπονται.
Η ιστορία είναι σαν τον άσωτο πατέρα που η πατρότητά του
δεν διαπιστώθηκε, εξού κι είναι προβληματική. Και τί απομένει;
Λόγου χάρη, ο πατέρας είχε τρεις κόρες, δεν αναφέρει όμως αν ήταν
όμορφες και μορφωμένες, ενώ ήταν πλούσιες και γόνιμες σαν τη γη
και παντρεύτηκαν και γέννησαν...

Μα τί σχέση έχουν όλα αυτά με τη λαχτάρα μου
για μακρινές θάλασσες κι αταξίδευτα νησιά;

(Ο Γιάννης Ευαγγελίδης, πετυχημένος έμπορος,
είχε τρεις κόρες και τρεις νεοκλασικές επαύλεις για προίκα.
Η Μαρίτσα, η Ασπασία και η Κλεοπάτρα ίσως να ήταν ακόμα
και όμορφες, και είναι σίγουρο ότι θα μπορούσαν να κυοφορούν
σαν τη θάλασσα και να γεννούν αρσενικά παιδιά και να είχαν άντρες
που τα ονόματά τους καταγράφηκαν στην ιστορία της πόλης...)

Κι έτσι ονειροπολώ με φοινικιών τη συντροφιά, τα ξερά κλαδιά τους
να πέφτουν σαν παραστρατημένα δόρατα και εκτίθεται στις επιθέσεις
ντόπιου ανέμου που φέρει παιδεμό αρχαιότερο της θάλασσας κι αποσύρει
τις ψευδαισθήσεις του παρελθόντος επιδέξια όπως κάνει ο εργάτης του
δήμου με τα άδεια μπουκάλια και τις κονσέρβες στις ξέχειλες μαύρες σακούλες.

Οι αποφάσεις παρμένες την περασμένη νύχτα ακριβώς πριν τον πρώιμο
ύπνο έλιωσαν με το φως της νέας ημέρας σαν το βούτυρο που ξεχάστηκε
στο τραπέζι μετά το πρωινό. Αυτά που υποσχεθήκαμε στον εαυτό μας το
μεσημέρι, αποφασισμένοι να αντέξουμε αυτή τη φορά, διαλύθηκαν σε
ιριδισμούς στην επιφάνεια της σιωπηλής θάλασσας του δειλινού.

Ανάβω ακόμη ένα τσιγάρο προσπαθώντας να κινητοποιήσω τις νωχελικές
μου σκέψεις πριν το σκοτάδι καταργήσει πλήρως την ημέρα,
από την οποία, ούτως ή άλλως, δεν έμεινε τίποτα.

Μτφρ. Sasha Djordjevic, 3ο Διεθνές Λογοτεχνικό Φεστιβάλ,
ες γην εναλίαν Κύπρον, Λευκωσία 2017, σ. 90.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Νερά της Κύπρου, της Συρίας και της Αιγύπτου,
αγαπημένα των πατρίδων μας νερά.
Κ. Π. Καβάφης, «Επάνοδος από την Ελλάδα»

Η ανθολογία που προηγήθηκε έχει μια ιδιαιτερότητα: περιλαμβάνει ποιήματα ελλήνων (ελλαδιτών κυρίως και της παροικιακής ομογένειας) και ξένων ποιητών που αναφέρονται στην Κύπρο· δηλαδή έργα ποιητών που δεν είναι Κύπριοι στην καταγωγή, δεν γεννήθηκαν στη Μεγαλόνησο, αλλά τη γνώρισαν από κοντά ή μέσω βιβλιακών αναγνώσεων, την ένωσαν κομμάτι του ελληνισμού ή ως μυθικό και μακάριο τόπο, συγκινήθηκαν από τους εθνικούς αγώνες της και συμμετείχαν συναισθηματικά στις συμφορές και τα παθήματά της.

Τα πρωιμότερα γνωστά ποιήματα των νεότερων χρόνων για την Κύπρο γράφτηκαν από ξένους ποιητές, που συνδέουν το νησί με τη θεά της ομορφιάς, την Αφροδίτη. Έτσι, ο Francesco Petrarca, ο ποιητής της ιταλικής Αναγέννησης που έμελλε να σφραγίσει με το έργο του τη γνωστή συλλογή κυπριακών ποιημάτων του Μαρκιανού Κώδικα, απεικονίζει με ειδυλλιακές εικόνες τον γενέθλιο χώρο της Αφροδίτης. Ακολούθως ο «πρίγκιπας των ποιητών και ο ποιητής των πριγκίπων», ο Pierre de Ronsard, με αφορμή την κατάκτηση του νησιού από τους Οθωμανούς, δίνει, θα λέγαμε, με το σονέτο «Επίκληση στην Αφροδίτη για να διαφυλάξει την Κύπρο από τον τουρκικό στρατό» τον τόνο για το πώς θα αντιμετωπίζεται το νησί της Ανατολικής Μεσογείου από μη κύπριους ποιητές στο πέρασμα των χρόνων.

Πολλά από τα ποιήματα των Ελλήνων και ξένων που παρουσιάζουμε στο Ανθολόγιο αυτό συνδέονται με τις ιστορικές περιπέτειες του νησιού: Η μακρά περίοδος της οθωμανοκρατίας (1571-1878) τελειώνει με μυστική βρετανοτουρκική συμφωνία, με την οποία η Κύπρος γίνεται αποικία της Μεγάλης Βρετανίας. Κατά τη διάρκεια της αγγλοκρατίας το αίτημα για την ένωση με την Ελλάδα υποβόσκει. Η έναρξη του κυπριακού αντιβρετανικού Αγώνα (1955-1959) οδηγεί με τις προβληματικές Συνθήκες Ζυρίχης και Λονδίνου στην εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, που έχει να αντιμετωπίσει από την πρώτη στιγμή ενδογενείς και εξωγενείς περισπασμούς. Τα όσα ακολούθησαν, οι δικαιοδικές συγκρούσεις στα 1963-64, το χουντικό πραξικόπημα κατά της κυβέρνησης Μακαρίου, που λειτούργησε ως αφορμή για την τουρκική στρατιωτική εισβολή το καλοκαίρι του 1974, με τα τετελεσμένα που δημιούργησε η Τουρκία (εκτοπισμός μεγάλου αριθμού Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, διαμελισμός του νησιού, νεκροί, αγνοούμενοι κτλ.), όλα αυτά δεν παύουν να αποτελούν αφορμές για τη συγγραφή ποιημάτων.

Πολλοί από τους Έλληνες και τους ξένους ποιητές που γράφουν ποιήματα για την Κύπρο δεν ταξίδεψαν ποτέ στο νησί. Έτσι αντλούν πληροφορίες από τα διαβάσματά τους και επαναλαμβάνουν πολλές φορές στερεότυπες εικόνες από την αρχαιοελληνική μυθολογία ή προσεγγίζουν το νησί μέσα από τα μάτια

άλλων, δυτικών περιηγητών, δημοσιογράφων, ιστορικών κτλ. Ο Ronsard βλέπει το νησί ως λίκνο της Αφροδίτης, που κινδυνεύει να μολυνθεί από τον βάρβαρο οθωμανό κατακτητή. Ο επίσης γάλλος ρομαντικός ποιητής P.-J. de Béranger, αν και αναφέρεται στην οθωμανοκρατούμενη Κύπρο, γράφει ένα ευφρόσυνο, διονυσιακό ποίημα με τίτλο «Το κρασί της Κύπρου», για να υμνήσει το κυπριακό κρασί και να συνδέσει το νησί με πρόσωπα και μοτίβα της ελληνικής μυθολογίας. Ανάλογη είναι και η προσέγγιση που επιχειρεί η Βρετανίδα Elizabeth Barrett Browning στο δικό της ομότιτλο, πολύστιχο ποίημα, στο οποίο όμως συνδέει την ελληνική αρχαιότητα και με μορφές της χριστιανικής παράδοσης. Με την Αφροδίτη και ειδικά με τον μύθο του Άδωνη συνδέει την Κύπρο και ο Ιταλός Giosuè Carducci. Ένας άλλος Ιταλός, ο Gabriele D'Annunzio, γράφει ποίημα για ένα άλλο κυπριακό προϊόν, τα χαρούπια. Ας θυμηθούμε εδώ ότι ο D'Annunzio, βασικός εκπρόσωπος του ιταλικού αισθητισμού, άντλησε από τα Χρονικά του Μαχαιρά και του Βουστρώνιου αλλά και από το άσμα της Αροδαφνούσας τον μύθο για το θεατρικό του έργο *Η Πιζανέλλα*, που ανεβάστηκε στο Παρίσι το 1912 και μεταφράστηκε στα ελληνικά από τον Γ. Χατζηκωστή (2001).

Με βάση τα ποιήματα που έχουμε υπόψη μας, διαπιστώνουμε ότι οι νεοέλληνες δημιουργοί αρχίζουν να γράφουν ποιήματα για την Κύπρο προς το τέλος του 19ου αιώνα. Η διαμονή του Γ. Μ. Βιζυηνού στο νησί στα χρόνια 1868-1872, και ειδικά το μόνιμο πρόβλημα της ανομβρίας που αντιμετώπιζει ο τόπος, τον οδήγησαν να γράψει το «Πτωχόν της Κύπρου», μια συγκινητική προσωπογραφία ενός ορφανού αγοριού που αναγκάζεται να ξενιτευτεί στην Κωνσταντινούπολη και να ζητιανεύει στους δρόμους για να επιβιώσει. Ο Βιζυηνός συμπεριέβαλε το ποίημα αυτό στην ποιητική συλλογή που υπέβαλε στον πανεπιστημιακό ποιητικό διαγωνισμό του 1876. Τα ίδια περίπου χρόνια οι Επτανήσιοι Γεώργιος Μαρτινέλης και Στέφανος Μαρτζώκης, φέροντας ακόμη νωπά τα τραύματα της βρετανοκρατίας στα Επτάνησα, επικρίνουν τη βρετανική αποικιοκρατία στην Κύπρο.

Από κει και πέρα, οι Κωστής Παλαμάς, Βασίλης Ρώτας, Γιώργος Αθάνας, Νίκος Σημηριώτης, Νικηφόρος Βρεττάκος, Μενέλαος Λουντέμης, Αλεξάνδρα Πλακωτάρη, Ρίτα Μηλιώρη και άλλοι νεότεροι ποιητές συνεχίζουν να δίνουν ειδυλλιακές ή εξιδανικευτικές εικόνες της Κύπρου, σμίγοντας την ιστορική και μυθολογική παράδοση του νησιού με σύγχρονες καταστάσεις, ιδίως με το πολιτικό πρόβλημα και το αίτημα για εθνική αποκατάσταση.

Οι νέοι που θυσιάστηκαν κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ βρίσκουν πολλούς υμνητές από ποιητές και πολλούς άγνωστους, λαϊκότερους στιχοπλόκους, που δημοσιεύουν τέτοιους στίχους σε έντυπα, ιδίως σε εφημερίδες, της Ελλάδας αλλά και της Διασποράς. Επιλέξαμε μόνο μερικά δείγματα των Κ. Ν. Κωνσταντινίδη, Πήλιου Ζάγρα, Γιάννη Κουτσοχέρα, Γιώργου Αρβανιτάκη, Τίτου Πατρίκιου κ.ά. Εδώ ξεχωρίζει το συνθετικό ποίημα *Αποχαιρετισμός του Γιάννη Ρίτσου*, στο οποίο παρουσιάζεται η θυσία του Γρηγόρη Αυξεντίου μέσα από έναν αυτοδιηγητικό μονόλογο.

Βέβαια, ανάμεσα στα κείμενα της ανθολόγησης αυτής δεσπόζουν τα δύο ποιήματα από την κυπριακή συλλογή του Γιώργου Σεφέρη, που κυκλοφόρησε το 1955, αρχικά με τον τίτλο *...Κύπρον, ού μ' εθέσπισεν...* (οριστικός τίτλος: *Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ'*). Με τη σειρά του, ο Σεφέρης, με την πολιτική,

θαυμαστική-μοντερνιστική ματιά του στον κόσμο της Κύπρου, όπου «το θαύμα λειτουργεί ακόμη» αλλά η ιστορία δίνει αφορμές για πικρούς στοχασμούς, επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό το πώς προσεγγίζουν άλλοι ποιητές τη σύγχρονη Κύπρο, με τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητές της· λ.χ. οι Ιωάννα Σεφεριάδη-Τσάτσου, Αντρέας Καραντώνης, Γιώργης Κότσιρας, Λίνα Κάσδαγλη, Έφη Αιλιανού, Ρόδης Προβελέγγιος-Ρούφος, Δημήτρης Δασκαλόπουλος, Πάνος Κυπαρίσσης, Γιάννης Παπαδάτος κ.ά.

Στις δικαιοδικές ταραχές του 1963-64 αναφέρονται τα ποιήματα των Ρίτας Μπούμη-Παππά, Γιάννη Δάλλα, Δημήτρη Χριστοδούλου, Μαρίας Λουκοπούλου-Παττίχη, αλλά και η αιρετική, αντιμιλιταριστική «Πικρία» του Πάνου Θεολογίδη, με την οποία δίνεται μια άλλη διάσταση των πραγμάτων, που υπερβαίνει εθνικά στερεότυπα και πατριδολατρικές αντιλήψεις.

Η κυπριακή τραγωδία του 1974 κινητοποιεί αρκετούς ελλαδίτες ποιητές, τόσο από παλαιότερες γενιές (του Μεσοπολέμου ή της μεταπολεμικής περιόδου) όσο και από τη Γενιά του 1970, οι οποίοι γράφουν σειρά ποιημάτων, όχι μόνο ελεγειακών ή υμνητικών αλλά και με κριτική διάθεση. Σε ένα όψιμο, λιτό μόνο ελεγειακό ποίημά του ο Κώστας Βάρναλης κατονομάζει τους υπαίτιους της και σατιρικής τραγωδίας του 1974· τους Αμερικανούς, τους Τούρκους και τους έλληνας στρατιωτικούς της χούντας. Ανάλογα, ειρωνικά ή σατιρικά ποιήματα γράφουν και δύο Θεσσαλονικείς, οι Γ. Θ. Βαφόπουλος και Ντίνος Χριστιανόπουλος, οι οποίοι επικεντρώνονται στο πρόσωπο του αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Χένρι Κίσιγκερ ως υπαίτιου της συμφοράς. Για τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο έχουν γραφτεί (όχι μόνο από Κύπριους) εκατοντάδες στιχογραφήματα, χωρίς ποιητικές αξιώσεις, που έχουν συγκεντρωθεί σε τόμο. Όμως ο Μακάριος, με αφορμή τον θάνατό του, ενέπνευσε και δόκιμους ποιητές από τη Θεσσαλονίκη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα. Τιμητική Ζωή Καρέλλη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα. Τιμητική Ζωή Καρέλλη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα. Τιμητική Ζωή Καρέλλη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα. Τιμητική Ζωή Καρέλλη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα. Τιμητική Ζωή Καρέλλη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα. Τιμητική Ζωή Καρέλλη, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και τον Σαραντό Παυλέα.

Ποιητές όπως οι Νάνος Βαλαωρίτης, Νίκος Φωκάς, Γιώργης Μανουσάκης και Κοραλία Θεοτοκά, αλλά και οι νεότεροι Λευτέρης Πούλιος, Ντίνος Σιώτης, Γιώργος Αναγνώστου, Σωτήρης Παστάκας, Γεώργιος Κήγιογλου-Επιστατίδης, Ερρίκος Μπελιές, Τασούλα Καραγεωργίου, Δήμητρα Παυλάκου κ.ά., εστιάζουν τη ματιά τους στη νεότερη, μεταπολιτευτική κυπριακή ανθρωπογεωγραφία, σε ανώνυμα πρόσωπα της μικροϊστορίας και της καθημερινής ζωής του τόπου, που βιώνουν τις αρνητικές συνέπειες των πολιτικών εξελίξεων και της επίσημης ιστορίας. Έτσι, άλλοι ενδιαφέρονται περισσότερο να αποτυπώσουν την πικρή απόγευση της ιστορικής μοίρας της Κύπρου σε εικόνες της καθημερινότητας και σε αντιδράσεις ανώνυμων ηρώων, για να υποδείξουν το δέσιμο των κατοίκων με τον γενέθλιο χώρο, και άλλοι βλέπουν πίσω από την επίπλαστη ευμάρεια της τουριστικοποιημένης Κύπρου την πραγματική διάσταση του κυπριακού δράματος, όπως συνοψίζεται, λ.χ., από την Τ. Καραγεωργίου με την επιγραφή «Μισή Λευκωσία / δεν σε αντέχω πια» ή με τον στίχο-απορία του Ηλία Λάγιου «Τί να 'γινε της Κύπρου το φοβίμι;».

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες είναι και οι λοξές, αιρετικές ματιές ποιητών της Γενιάς του 1970 όπως του Γιάννη Πατίλη και του Δημήτρη Καλοκύρη ή του Μίμη Σουλιώτη. Σταδιακά η ειδυλλιακή, μακάρια Κύπρος του Παλαμά απομυθοποι-

είται, όπως αποδομείται και η μοντερνιστική-θαυμαστική ματιά του Σεφέρη. Ειδικά η προσέγγιση του Σεφέρη ανατρέπεται συστηματικά σε μια ολόκληρη συλλογή ποιημάτων του Μ. Σουλιώτη, ο οποίος έζησε στο νησί για ορισμένα χρονικά διαστήματα και προσέγγισε τον κόσμο του με χιουμοριστική ή σατιρική διάθεση. Ιχνηλατώντας τα βήματα του Σεφέρη στη Σαλαμίνα, ο Ηλίας Γκρης ασκεί κριτική στον διπλωμάτη-ποιητή, που «άφωνος μοιράστηκε του νησιού τη λαβωμένη μοίρα». Εξάλλου, ο Δημήτρης Κοσμόπουλος τοποθετεί τον απαγχονισθέντα αρχιεπίσκοπο Κυπριανό στην Πλατεία Συντάγματος του 2005, νηστικό και διψασμένο, να φαντάζει ως ηχηρή παραφωνία στην ελληνική πρωτεύουσα και να αρθρώνει τα λόγια: «Για την κρεμάλα μάς έχουμε».

Σπανιότερα, κύριοι δημιουργοί αλλά και το γλωσσικό ιδίωμα του νησιού γοήτευσαν ελλαδίτες ομοτέχνους τους. Η Χρυσάνθη Ζιτσαία τίμησε τον Βασίλη Μιχαηλίδη με ένα τετράστιχο, ενώ η ίδια, παντρεμένη με Κύπριο και ζώντας περιστασιακά στο νησί, αναφέρθηκε σε άλλο τετράστιχό της στη μελωδία του κυπριακού ιδιώματος. Στη μουσικότητα του κυπριακού ιδιώματος αναφέρθηκε και ο Μίμης Σουλιώτης, προσδίδοντάς του ερωτική διάσταση και συγκρίνοντάς το με μια ερωτική εμπειρία («Ποιο είναι το παν»). Εξάλλου, ο ποιητής Κώστας Μόντης πέρασε σε ποιήματα του Σ. Σαράκη και του Μ. Σουλιώτη.

Η ανθολόγηση αυτή δεν είναι εξαντλητική και οπωσδήποτε θα υπάρχουν αρκετά άλλα ποιήματα για την Κύπρο, Ελλήνων και ξένων. Όσον αφορά τους ξένους, ανθολογήθηκαν μόνο ποιήματα που έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά και ελαχίστων που έγραψαν απευθείας στην ελληνική γλώσσα. Εκτός από τα παλαιότερα των P. de Ronsard, P.-J. de Béranger, G. Carducci, E. Barrett Browning και D'Annunzio, έχουμε επιλέξει και αρκετά ποιήματα του 20ού αιώνα. Με αφορμή την εξέγερση των Κυπρίων τον Οκτώβριο του 1931, ο αυστριακός και γαλλικής καταγωγής Ροδόλφος Κράους, που έζησε μόνιμα στην Ελλάδα, πλάθει παραδοσιακούς στίχους σε παλαμικούς τόνους, ανατρέχοντας και αυτός στην ιστορία της Κύπρου για να τη συνδέσει με το ιστορικό παρόν.

Ο γάλλος ποιητής Louis Aragon προσαρμόζει τη μυθική Πανδώρα του στην περίπτωση της Κύπρου, για να μνημειώσει σε αφαιρετικούς στίχους φευγαλέες εντυπώσεις από τη σύντομη γνωριμία του με το νησί. Με το μυθικό παρελθόν και ειδικά με την Αφροδίτη συνδέει την Κύπρο και ο βρετανός ποιητής Geoffrey Grigson, για να αποδώσει εικόνες από μια επίσκεψή του στα Λουτρά της Αφροδίτης. Ο Lawrence Durrell επιχείρησε να κλείσει και σε στίχους τις εμπειρίες και τις εντυπώσεις του από τα «Πικρά λεμόνια» της Κύπρου, όταν ο ίδιος προπαγάνδιζε τις βρετανικές θέσεις ως διευθυντής στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών στα χρόνια του κυπριακού Αγώνα. Μια διαφορετική, αντιπολεμική σκοπιά στον κυπριακό Αγώνα δίνει ο επίσης Βρετανός Christopher Logue, που ταυτίζεται με τον ανώνυμο ποιητή της μπαλάντας του Γρηγόρη Αυξεντίου. Από τον αντιβρετανικό Αγώνα είναι εμπνευσμένο και το ποίημα του Αιγύπτου Καμάλ Αμάρ.

Μερικοί φευγαλέοι στίχοι του βούλγαρου αντιφασίστα ποιητή Νικόλα Βαπτσάροφ «για τα μεγάλα αστέρια στης Αμμοχώστου τον ουρανό» λειτούργησαν ως ερεθίσματα για μια ομάδα νεότερων βούλγαρων ποιητών (τους Νάντια Κελιμπάρεβα, Κόλιο Σέβοβ, Μιχαήλ Μπερμπέροφ, Γκεόρκι Κονσταντίνοφ κ.ά.),

που επισκέφτηκαν την Κύπρο και κατέγραψαν σε στίχους στοιχεία από το μυθικό παρελθόν και το ιστορικό παρόν της.

Οι Γάλλοι Baptiste-Marrey και Yves Bergeret και ο Αυστριακός Herbert Zinkl περιδιαβαίνουν στη σύγχρονη, διαμελισμένη Κύπρο και γράφουν ολόκληρες ποιητικές συλλογές, δείχνοντας τις ανοιχτές πληγές της αλλά και στοιχεία από την παράδοση και τον πολιτισμό της. Ανάλογες εικόνες δίνει και ο Ρώσος Εβγκένι Γεφτουσένκο στην «Περιστερώνα» του, ο οποίος επικεντρώνει την προσοχή του στο δράμα των προσφύγων, όπως και ο Herbert Zinkl. Ο σημαντικός ρώσος ποιητής Ιόσιφ Μπρότσκι, στο ολιγόστιχο ποίημά του «Πόλεμος στο καταφύγιο της Κύπριδος», απέδωσε στιγμές από την τουρκική εισβολή στο νησί. Ορισμένοι Κύπριοι, απέδωσαν στιγμές από την τουρκική εισβολή στο νησί. Ορισμένοι από τους ποιητές που επισκέπτονται το νησί, όπως ο Ολλανδός Kees Klok αλλά και οι Κόλιο Σέβοβ και Yves Bergeret, υποδεικνύουν σε στίχους τους ότι κατευθύνονται στις περιδιαβάσεις τους και από τα κυπριακά ποιήματα του Σεφέρη.

Υΰρω στα 1980 ο Πέδρο Βικούνια από τη Χιλή έζησε προσωρινά στην Κύπρο, όπου δημοσίευσε την ποιητική συλλογή *Πέριξ των τειχών*, δίνοντας από μια εξωτερική σκοπιά μερικές φευγαλέες εικόνες της μοιρασμένης Λευκωσίας, ενταγμένες σε ερωτικά συμφραζόμενα. Αλλά και η Ιταλίδα Gaia Zaccagni, η οποία ζει τα τελευταία χρόνια στο νησί, σκιαγραφεί ένα κλίμα αποξένωσης και ασφυξίας στην εντός των τειχών Λευκωσία, που χάνει ολοένα την πολιτισμική της φυσιογνωμία για τις ανάγκες της «προόδου». Τέλος, ο Σέρβος Dejan Matić, εναλλάσσοντας εικόνες από το ιστορικό παρελθόν της Κύπρου και της σύγχρονης καθημερινότητας, στοχάζεται πάνω στον μοιραίο αφανισμό της ανθρώπινης ζωής.

Όπως είναι αναμενόμενο, οι περισσότεροι μεταφραστές των ξενόγλωσσων κυπριακών ποιημάτων είναι Κύπριοι· εξαιρούνται οι Θεσσαλονικείς Λεωνίδας Ραζέλος και Γιάννης Καρατζόγλου, ο Αιγυπτιώτης Αντώνης Μάρταλης, η Ιταλίδα Gaia Zaccagni και ο Σέρβος Σάσα Τζόρτζεβιτς. Οι μεταφράσεις δεν είναι πάντα ποιητικά άρτιες, αλλά, με ελάχιστες εξαιρέσεις, είναι οι μόνες διαθέσιμες στα ελληνικά. Οι περισσότεροι από τους κύπριους μεταφραστές (οι Κύπρος Χρυσάνθης, Γιώργος Ζ. Χριστοδουλίδης, Κ. Π. Μιχαηλίδης, Έλλη Παιονίδου, Γιώργος Μολέσκης, Χρίστος και Βασίλκα Χατζήπαπα και Στέλλα Τιμωνίδου) είναι και οι ίδιοι λογοτέχνες. Ας σημειωθεί ότι ορισμένοι ποιητές, όπως ο Ροδόλφος Κράους, ο Πέδρο Βικούνια και η Gaia Zaccagni, ίσως και ο Herbert Zinkl, έγραψαν τα ποιήματά τους απευθείας στα ελληνικά.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι από την ανθολόγηση αυτή μπορούμε να αποκομίσουμε μια πολύ ενδιαφέρουσα και χρήσιμη εικόνα για το πώς προσεγγίζουν έλληνες και ξένοι ποιητές την Κύπρο, με την ιδιαίτερη και πολύπαθη ιστορία της. Μεγάλο μέρος των ποιημάτων που ανήκουν σε έλληνες ποιητές είναι επικαιρικά έργα· γράφτηκαν δηλαδή με την αφορμή μιας περίπτωσης, είτε αυτή είναι, συνθηθέστατα, εθνικά γεγονότα είτε εκδηλώσεις κυπριακού ενδιαφέροντος (επισκέψεις κύπριων αθλητών στην Ελλάδα, εκθέσεις κυπριακής θεματικής κ.ά.) είτε ύστερα από επισκέψεις στο νησί. Λίγα είναι μυθολογικά (π.χ. η γένεση της Αφροδίτης στο ποίημα της Α. Πλακωτάρη), λίγα είναι και αυτά που αναφέρονται σε πρόσωπα της ιστορίας και της γραμματείας της Κύπρου (λ.χ. Α. Μαχαίρας, Β. Μιχαηλίδης, Κ. Μόντης, Κ. Χαραλαμπίδης). Οι ξένοι, αντίθετα, είναι γενικά πιο ποικίλοι: ανατρέχουν στη μυθολογία ή σε φημισμένα προϊόντα της Κύ-

πρου (κρασί, χαρούπια), στη σύγχρονη ιστορία ή στον σημερινό τρόπο ζωής των Κυπρίων, ενώ κάποτε συνομιλούν με ποιητές που έγραψαν για την Κύπρο (κυρίως με τον Γ. Σεφέρη). Πάντως, στα πιο πρόσφατα χρόνια, οι ειδυλλιακές απεικονίσεις και οι υμνητικοί τόνοι δίνουν τη θέση τους σε πιο κριτικές ή ανατρεπτικές θεωρήσεις, ενώ αυξάνονται οι ποιητές που εστιάζουν την προσοχή τους στον ανώνυμο άνθρωπο, που πέφτει θύμα των ιστορικών και πολιτικών εξελίξεων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελένη Αντωνιάδου, *Είναι παντού το ποίημα*, Αθήνα, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, 1994.

Ελένη Αντωνιάδου, «Ο Τίτος Πατρίκιος και η Κύπρος», *Για τον Τίτο Πατρίκιο*, εκδοτική φροντίδα Δημήτρης Αρβανιτάκης, επιμέλεια Σπύρος Καρυδάκης, Αθήνα, Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη, 2016.

Α. Βοσκός & Π. Κοντός (επιμ.), *Η εικόνα της Κύπρου (1878-1960) στη λογοτεχνία*, Σειρά: Κυπριακά, τ. Δ', Αθήνα, ΕΚΠΑ, 2002.

Γιάννης Η. Ιωάννου, «Η παρουσία της Κύπρου στη γαλλική ποίηση», *Διακείμενα* 3 (2001) 147-156.

Αίγλη Καμμίτση, *Η εικόνα της Κύπρου μέσα από τους γάλλους λογοτέχνες του 19ου αι.*, μτφρ. Παντελής Ξυδάς, Αθήνα, Ιωλκός, 2015.

Γιώργος Κεχαγιόγλου, «Τα “κυπριακά” ποιήματα του Ρίτσου: Αποτιμήσεις και απηχήσεις», στον συλλογικό τόμο *Εισαγωγή στην ποίηση του Ρίτσου*, επιμ. Δημήτρης Κόκορης, Ηράκλειο, ΠΕΚ, 2009, σσ. 377-398.

Κατερίνα Κρίκου-Davis, *Κολόκες. Μελέτη για τη συλλογή του Γιώργου Σεφέρη Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ' (1953-1955)*, Αθήνα, Ιδεόγραμμα, 2002.

Δώρα Μέντη, «Ποιήματα και πεζά με άξονα την Κύπρο και τον κυπριακό αγώνα. Μια ιστοριοφιλολική επισκόπηση (1893-2009)», *Τα Ιστορικά* 52 (Ιούν. 2010) 175-193.

Δώρα Μέντη, «Η Κύπρος και το Κυπριακό στη νεότερη ελλαδική λογοτεχνία (1974-2004)», *Νέα Εστία* 1871 (Δεκ. 2016) 616-628.

Μιχάλης Πιερός (επιμ.), *Διά ανθύμωσιν καιρού και τόπου. Λογοτεχνικές αποτυπώσεις του κόσμου της Κύπρου*, Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Λευκωσία 2015.

Gabriel D'Annunzio, *Η Ριζανέλλα (La Rizanella), το κορίτσι από την Πίζα*, δράμα σε ένα πρόλογο και τρεις πράξεις, μετάφραση Γ. Χατζηκωστής, Λευκωσία 2001.

Σημείωση: Τα ποιήματα διατάσσονται με βάση το έτος γέννησης των ποιητών. Στην ορθογραφία έγινε εκσυγχρονισμός και ενοποίηση, το ίδιο και στη στίξη.

Ευχαριστούμε για τη βοήθειά τους τους φίλους και συναδέλφους Σωτήρη Βαρνάβα, Βάσο Βογιατζόγλου, Αλέξη Ζήρα, Γιάννη Η. Ιωάννου, Μιχαήλα Καραμπίνη-Ιατρού, Γιώργο Κεχαγιόγλου, Αίλη Μιχαηλίδου, Γιώργο Χαριτωνίδη και Λουίζα Χριστοδουλίδου.

